

Проект!

ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (ОПООС)

**ОБЩИНА
МИНЕРАЛНИ БАНИ**

**ПЛАНОВ ПЕРИОД
2022 г. ÷ 2027г.**

Приета с Решение №.....г. на Общински съвет Минерални бани

СЪДЪРЖАНИЕ

№	НАИМЕНОВАНИЕ	Стр.
	Списък на използваните съкращения	3
	Анотация	5
	Основание и цели на Програмата	6
I.	Анализ на средата. Природо-географски фактори	7
1.1.	Географско положение	7
1.2.	Релеф, геоложки строеж, води	9
1.2.1.	Релеф	9
1.2.2.	Геоложки строеж	9
1.2.3.	Води	10
1.3.	Климат	11
1.4.	Полезни изкопаеми	13
1.5.	Поземлени и горски ресурси	13
1.6.	Териториално-административни и социално-икономически фактори	16
1.6.1.	Образование	16
1.6.2.	Здравеопазване	17
1.6.3.	Култура	19
1.6.4.	Спортна дейност	20
1.6.5.	Трудова дейност	21
1.7.	Население и демографски фактори	27
1.8.	Промисленост и строителство	30
1.9.	Селско стопанство	34
1.10.	Горско стопанство	36
1.11.	Туризм	37
II.	Данни и информация за околната среда по компоненти	40
2.1.	Атмосферен въздух	40
2.2.	Води	44
2.2.1.	Водоснабдяване	48
2.2.2.	Минерални води	49
2.2.3.	Качество на питейните води	49
2.2.4.	Отпадни води	50
2.2.5.	Подпочвени води	51
2.3.	Почви и нарушени терени	52
2.3.1.	Типове почви на територията на общината	52
2.3.2.	Замърсяване на почвите с тежки метали торове и пестициди	54
2.3.3.	Замърсяване на почвите с нитрати	55
2.3.4.	Замърсяване на почвите с пестициди и устойчиви органични замърсители	56
2.3.5.	Ерозирали почви	57
2.3.6.	Международно и национално законодателство в областта на опазване на почвите	58
2.4.	Защитени територии и чувствителни екосистеми	59
2.4.1.	Защитени територии	60

2.4.2.	Флора и растителност	62
2.4.3.	Животински свят	63
2.5.	<i>Отпадъци</i>	65
2.5.1.	Количество отпадъци	72
2.5.2.	Морфологичен състав на ТБО	74
2.5.3.	Съществуваща практика за третиране	75
2.5.4.	Администриране на дейностите с отпадъци	76
2.5.5.	Такса Битови отпадъци	77
2.6.	<i>Зелена система</i>	78
2.7.	<i>Шум</i>	78
2.8.	<i>Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура</i>	80
2.9.	<i>Управленски</i>	81
III.	<i>Възможности за финансиране на екологични проекти</i>	82
3.1.	<i>Възможности за финансиране на общински екологични проекти</i>	84
3.2.	<i>Държавен бюджет</i>	84
3.3.	<i>Предприятие за управление на дейностите по опазване на ОС /ПУДОС/</i>	85
3.4.	<i>Национален план за възстановяване и устойчивост</i>	86
3.5.	<i>Финансиране на прехода към климатична неутралност</i>	88
3.6.	<i>Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. "</i>	88
3.7.	<i>Програма за енергийна ефективност.</i>	89
3.8.	<i>Други фондове и програми</i>	90
IV	<i>Анализ на силните и слабите страни на община Минерални бани /SWOT анализ</i>	91
V	<i>Визия на общината</i>	94
VI	<i>Обхват на програмата</i>	95
VII	<i>Стратегически цели и приоритети</i>	96
VIII	<i>План за действие</i>	100
IX	<i>Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС</i>	104
X	<i>Организация за изпълнението на програмата- контрол и отчитане</i>	106
XI	<i>Източници</i>	107

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АВ - Атмосферен въздух
БДЗП - Българско дружество за защита на птиците
БДИБ - Басейнова дирекция „Източно Беломорски район“
БФП – Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ – Възобновяеми енергийни източници
ВОМР - Водено от общностите местно развитие
ВТ – Водни тела
ГС – Горско стопанство
ДБТ - Дирекция бюро по труда
ДГС - Държавни горски стопанства
ДГФ – Държавен горски фонд
ДЗЗД - Дружество по закона за задълженията и договорите
ДФЗ – Държавен фонд земеделие
ЕЗФРСР - Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕО – Европейска общност
ЕРДВ – Европейска Рамкова Директива за Водите
ЕС – Европейски съюз
ЕК – Европейска комисия
ЕМП - Електрически и магнитни полета
ЕФРР - Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР - Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ - Закон за защита на териториите
ЗЗШООС - Закон за защита от шума в околната среда
ЗЛР – Закон за лечебните растения
ЗООС – Закон за опазване на околната среда
ЗОП – Закон за обществените поръчки
ЗРР - Закон за регионално развитие
ЗУО - Закон за управление на отпадъците
ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда
ИНПЕК - Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030г.
ИУЕЕО - Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС - Излезли от употреба моторни превозни средства
КК – Курортен комплекс
КАВ – Качество на атмосферния въздух
ЛПСОВ – Локална пречиствателна станция за отпадъчни води
МВУ– Механизъм за възстановяване и устойчивост на ЕС
МЗ – Министерство на здравеопазването
МОСВ - Министерство на околната среда и водите
МРЗ – Минимална работна заплата
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министерски съвет
МТСП – Министерство на труда и социалната политика.
МФ – Министерство на финансите
МФК - Международен фонд "Козлодуй"
НАСЕМ – Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НДЕФ – Национален доверителен екофонд

НПВУ - Национален план за възстановяване и устойчивост
НПДЗ - Национален план за действие по заетостта
НПО – Неправителствена организация
НПРД - Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000
НПУО – Национален план за управление на отпадъците 2021-2027 г.
НСМОС - Националната система за мониторинг на околната среда
НСИ – Национален статистически институт
НСОС - Националната стратегия за околна среда
НСРР - Национална стратегия за регионално развитие
НУБА - Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОЕЕО- Отпадъци от електрическо и електронно оборудване
ОДЗ – Областна дирекция Земеделие
ООН – Организация на обединените нации
ОПР – Общински план за развитие
ОПОС – Оперативна програма „Околна среда“
ОПООС – Общинска програма за опазване на околната среда
ОПРР – Областен план за регионално развитие
ОПРЧР Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОСЗ – Общинска служба земеделие
ОСП – Обща селскостопанска политика на ЕС
ПЗА - Потенциал на замърсяване на атмосферата .
ПООС - Програма за опазване на околната среда
ППЗРР- Правилник за прилагане на закона за регионално развитие
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПСД – Проектно-сметна документация
ПСОВ – Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС – Предприятие по управление на дейностите по околна среда
ПУП – Подробен устройствен план
ПУРБ – План за управление на речните басейни
РДВ - Рамкова Директива за Водите
РДО – Регионално депо за отпадъци
РД ПБЗН - Регионална Дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението"
РЗИ – Регионална здравна инспекция
РИОСВ – Районна инспекция по околна среда и води
РОУКАВ - Район за оценка и управление на КАВ
РПР - Регионален план за развитие
СПРЗСР - Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони за програмен период 2021-2027 г.
ТБО – Твърди битови отпадъци
ФЕЕВИ - Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“
ФПЧ10 – Финни прахови частици до 10 микрона
ЮЛНЦ – Юридическо лице с нестопанска цел

АНОТАЦИЯ

Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) е основен документ за общините в Р. България, по силата на който се осъществява местното самоуправление в сегмента съхранение и обогатяване на околната среда.

Разработването на ОПООС е необходимо за координиране изготвянето и прилагането на секторните политики (транспорт, енергетика, строителство, селско стопанство, туризъм и др) на местно ниво с предвижданията на национално и регионално равнище.

Настоящата програма на Община Минерални бани за периода 2022 – 2027 г. цели ясно дефиниране на задачите пред общината, подпомогне на заинтересованите страни и местния бизнес в процеса по планиране на дейностите им.

При изготвянето ѝ са отчетени очакванията на местната общност, приоритетите на общинското самоуправление на бизнеса, неправителствения сектор и всички заинтересовани лица на територията на общината. В хода на нейното изготвяне и приемане са проведени редица срещи и обсъждания, а резултатите от тях са взети предвид заедно с другите действащи планове и програми на областно и общинско ниво.

Програмата е разработена с активното участие на заинтересованите институции, организации и гражданите на общината и е съставена работна група, координирана от еколога на общината. Отчетени са становища, предписания и указания на институциите, отговорни за опазването на различните компоненти на околната среда както и тези заинтересовани от изпълнението на проекти в сферата на екологията - общинска поземлена комисия, поделенията на Държавната агенция по горите, неправителствени и образователни организации, предприемачи.

Състоянието на околната среда е от решаващо значение за адекватното функциониране на основни сектори като земеделие, транспорт, туризъм, промишленост, определящи качеството на живот на дадена територия.

Програмата разработва основните задачи в областта на околната среда и е ключов инструмент за подобряване състоянието на отделните ѝ компоненти.

На тази база са разписани и остойностени конкретните дейности, които Общината ще предприеме в рамките на определения планов период за удовлетворяване на по-голямата част от интересите и нагласите на всички заинтересовани страни от общината. Генерирани са идеи за механизмите и индикаторите за мониторинг на нейното изпълнение.

Настоящата програма за опазване на околната среда е разработена на основание чл. 79 от ЗООС, като основен документ за осъществяване на националните политики в тази област на местно ниво.

ОПООС се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните въздействия върху компонентите на околната среда трябва да се осъществява при източника и е ключов фактор за постигане на устойчиво развитие и подобряване на жизнената среда.

Като основополагащи принципи са заложили :

- ❖ „Субсидиарност на политиките“. Приципът е развит върху виждането, че органите на местното управление са по-близо до проблемите и тяхното решаване, поради което по-голям обем компетенции и отговорности от заложените в националните програми следва да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище.
- ❖ „Замърсителят плаща“ за причинените вреди – основополагащ принцип в ЕС. Замърсителят трябва да поеме разходите при негативно въздействие или причинено увреждане на отделни фактори и компоненти на околната среда. Замърсителят е длъжен предприеме превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възможно да възникне непосредствена заплаха за екологични щети.
- ❖ „Споделена отговорност“ - всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда, трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.
- ❖ „Потребителят плаща“. Всеки, който ползва природни ресурси и услуги, следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им. Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда включително въвеждане на стимули за природосъобразни технологии, иновации, дейности и практики.

- ❖ ОПООС насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и прилагането на „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).
- ❖ „Принцип на предпазливостта“ - прилага се чрез инструмента за оценка на въздействието върху околната среда и риска от големи аварии и/или бедствия за обектите по Прил. 3 на ЗООС на всички инвестиционни намерения. Оценка на предложените мерки, оборудване и дейности с наличните най-добри практики и икономически целесъобразни технологии.
- ❖ „Достъп до информация за околната среда“. Всеки гражданин и жител на общината има право на достъп до наличната информация за околна среда, за което настоящата програма ще бъде публикувана на официалния сайт на общината <http://www.mineralnibani.bg>. За гарантиране участието на обществеността във вземането на решения и обществен контрол, Програмата се одобрява с Решение на Общински съвет на община Минерални бани

ОПООС е динамичен, отворен документ, който може да бъде допълван съобразно настъпилите промени в европейското или национално законодателства и стратегически документи. Разработен е за период до 2027 г. (съобразно периодиката на основните национални планове и програми) и подлежи на актуализация при всяка значима промяна на Европейските директиви, екологичното законодателство и приоритетите на страната, областта или общината.

При разработването на ОПООС са взети под внимание основните стратегически документи на Организацията на обединените нации (ООН), Европейския съюз (ЕС) и Националното законодателство в т.ч. Рамковата конвенция на Обединените нации за измененията в климата, Конвенцията за борба с опустиняването, Конвенцията за биологичното разнообразие, Стратегия и план за действие за преход към Кръгова икономика на Република България за периода 2021-2027 г.; България 2030 - Кръгова и нисковъглеродна икономика, Програма „Околна среда“ 2021-2027 г. Национален план за управление на отпадъците (НПУО) 2012 – 2028г; Стратегия „Европа 2020“ на ЕС; Зелена книга за териториално сближаване; Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие; Актуализиран Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в България. Трети Национален план за действие по изменение на климата; Национална стратегия за развитие на водния сектор; Национална програма за действие за устойчиво управление на земите и борба с опустиняването в Република България;

За изготвянето на настоящата ОПООС са използвани официални данни и статистическа информация от РИОСВ Хасково, информация от дирекциите и отделите на общинската администрация, относимите и приложими нормативни и поднормативни актове, Интернет сайтове и портали в т.ч. официален сайт на община Минерални бани, НСИ, МОСВ, ИАОС и други

ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

Общинската програма за опазване на околната среда обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на общините в Р. България в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда. Основните задачи, които стоят пред настоящата програма, са идентифициране на текущите проблеми, набелязване на дейностите за ограничаване на негативните въздействия върху компонентите на околната среда и привличане на необходимия финансов ресурс и въвлечане на обществеността за решаване на текущите задачи.

ОПООС отговаря на изискването за подобряване условията на жизнената среда при съхранение и обогатяване на биоразнообразието в региона при най-щадящото използване на наличните природни ресурси. Разширява се политиката за възпитание на устойчиви местни общности, способни да управляват и използват ефективно природния и социалния потенциал на общината, за по-висок просперитет, и социално сближаване. При разработването на Програмата за опазване на околната среда на община Минерални бани са следвани следните стъпки:

- I. *Анализ на средата. Природо-географски фактори;*
- II. *Данни и обобщена информация за околната среда по компоненти;*
- III. *Источници и възможности за финансиране;*
- IV. *Анализ на силните и слабите страни на Общината /SWOT анализ/;*
- V. *Визия на община Минерални бани;*
- VI. *Обхват на програмата;*

VII. Стратегически цели и приоритети;

VIII. План за действие;

IX. Организация за изпълнението на програмата, контрол и отчитане;

X. Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС.

което включва:

- Идентификация на проблемите в областта на околната среда на територията на общината.
- Установяване на причините и предлагане на решения за тяхното преодоляване;
- Открояване приоритетите и източниците за финансиране за преодоляване установените проблеми в хармонизацията на околната и жизнената среда на територията на общината.
- Съхраняване, развитие и опазване на екосистемите и присъщото им биологично разнообразие и устойчивост;
- Набелязване мерки за предотвратяване замърсяването и увреждането на компонентите на околната среда и възникването на други неблагоприятни въздействия върху тях;
- Възстановяване и подобряване на качеството на околната среда в замърсените и увредените райони;
- Предложения за разработване на проекти за използване на природните дадености на общината за развитие на икономически потенциал и декарбонизация на икономиката;
- Включване на обществеността и пълна прозрачност в процеса на вземане на решения в областта на околната среда;
- Повишаване информираността на гражданите за състоянието на околната и жизнената среда;
- Разработване на общински проекти и осигуряване на източниците за финансирането им;

ОПООС е изготвена в тясно съответствие с принципите на Националната стратегия за околна среда (НСОС), и създава плановата основа за по-успешно кандидатстване пред ПУДООС, Оперативните програми и финансовите инструменти Европейския съюз.

Програмата е приета с Решение № _____ на ОбС – с. Минерални бани и представлява естествено продължение и допълнение на Общинската програмата за опазване на околната среда за периода 2014 ÷ 2020г.

I. Анализ на средата. Природо-географски фактори

1.1. Географско положение

Община Минерални бани се намира в най-западната част на Област Хасково. Територията ѝ е 214 666 дка. и се населява от 7 849 души към 24.01.2022 г.. Средната гъстота на населението е 27,35 д/дка. Общината има периферно положение в Хасковска област.

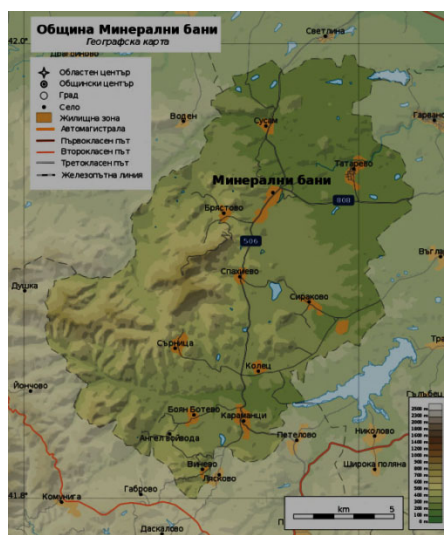
Границите на общината се отбелязват от:

- на северозапад – община Първомай област Пловдив.

- на север – община Димитровград;
- на изток – община Хасково;
- на юг и югозапад – община Чероочене обл. Кърджали;

Съгласно Регионалната схема за пространствено развитие на страната, която е стратегически планов документ, определящ политическата, икономическата, пространствената и тематична рамка на развитието на района през новия програмен период 2022-2027 Община Минерални бани попада Южен централен регион за развитие, като с площта си от 214,67 км² заема 3,88% от територията на Хасковска област.

Центърът на общината отстои на 18 км от областния град Хасково и на 11 км от главния път /Е-80/ – София-Пловдив-Свиленград. Намира се на 188 км от столицата – град София, на 55 км. От гр. Пловдив, на 100 км от ГКПП Капитан Андреево /между Република България и Република Турция/ и на 90 км от ГКПП Маказа /между Република България и Република Гърция/

Източник: <https://bg.wikipedia.org>

Разглежданата територия попада в Южен централен район за планиране според класификацията на териториалните единици (NUTS) с цел статистическо отчитане съгласно изискванията на Евростат заедно с областите Кърджали Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково. Площта му е 22 365 km², а населението – около 1 млн. 542 хиляди души (2008). Най-големият град в региона и негово икономическо ядро е Пловдив.

Административен център на Община Минерални бани е с. Минерални ЕКАТТЕ 48297. Общината има 12 населени места с общо население 6860 души към 01.01.2022г. Данните в долната таблица, които са използвани при анализа на съществуващото състояние са от последното преброяване 2011г. тъй като тези от последното (2021г.) все още не са официализирани.

Населено място	Площ (км ²)	Население (бр.)
Общо за общината	214,70	5899
Минерални бани	Минерални бани е само населено място без землище. Землището е на с. Брястово.	1157
Сусам	37,804	517
Татарево	22,107	311
Брястово	34,732	187
Спахиево	19,111	187
Сираково	15,468	332
Колец	8,338	199
Сърница	42,433	604
Караманци	11,629	1061
Винево	3,669	258
Ангел войвода	12,452	443
Боян Ботево	6,923	686

Източник: НСИ

От представената численост на населението може да се установи, че селищата от община Минерални бани попадат в следните категории:

- ✓ с. Минерални бани е общинският административен център в който са концентрирани по-голямата част от икономическите и социалните дейности на общината
- ✓ големи села (с население от 2 000 до 5 000 жители) – 0;
- ✓ средни села (с население от 1 000 до 2 000 жители) – 2 бр. – с. Минерални бани и Караманци;
- ✓ малки села (с население от 500 до 1 000 жители) - 3 села (Боян, Сърница, Сусам);
- ✓ по-малки села (с население до 250 до 500 жители) - 3 села (Ангел Войвода, Сираково, Татареве);
- ✓ много малки села (с население под 250) - 4 села (Винево, Колец, Брястово, Спахиево);

По данни на официалната статистика производствено-икономическия комплекс на общината е с неравномерно разпределение В съответствие с резултатите от изготвеният Социално-икономически анализ на районите в Република България икономическите дейности се реализират основно в административния център и по-големите села - Караманци, Боян и Сърница.

С предвижданията на местно ниво за периода 2022 – 2027г. по отношение на секторните стратегии в областта на икономическото развитие, като здравеопазване, образование, наука, социални услуги, транспорт, воден сектор, енергетика, туризъм и околната среда за плановия период икономическите и социалните активности ще останат съсредоточени в посочените населени места.

Към момента за община Минерални бани най-голямо значение има сектор “Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети” – 35.38%, следвани от “Преработваща промишленост” (18.46%), „Хотелиерство и ресторантьорство“ (13.84%).

Основният поминък на селското население е свързан с зърнено-фуражните и техническите култури както и лозарството. Все повече се развива и оранжерийното производство на зеленчуци От селскостопанските животни в общината се отглеждат говеда, овце, кози, свине, птици и пчелни семейства. Те се намират в личностопанства, като продукцията се използва за лични нужди на съответните домакинства.

1.2. Релеф, геоложки строеж, води

1.2.1. Релеф

Общината е разположена в северните части на източните Родопи. Релефът е предимно хълмист. На юг територия на общината е заета от ниските разположения на Източните Родопи, където се намира и връх Аида с 860 м.н.в. Северозападната част на общината – землищат на селата Сусам и Татареве са зети от терени с хълмисто-равнинен характер. Надморските височини варират между 50 и 500м. Средната надморска височина е 273 м.н.в., вертикалното разчленение е 85 м., а хоризонталното – 1,8 м/км². Планинските дялове са обширни, но сравнително ниски, със средна надморска височина 320 м. Общинския център лежи на средна кота 280м.

В Източните Родопи се наблюдават 3 денудационни заравнености и 6 речни тераси, които предават стъпаловиден изглед на планинските и долинните склонове. Община Минерални бани попада в района на Източнородопските речни долини. Територията ѝ е обгърната от горски масиви.

1.2.2. Геоложки строеж

В геолошко отношение Източните Родопи са изградени от Източнородопската синклинала на север и Източнородопската антиклинала на юг. Тук се разкриват различни по възраст и устойчивост скали.

По време на ранния неозой (ранен палеоген – 73 – 62 Ма) в Източно-родопската зона се е проявил мащабен вулканизъм със средно-кисел характер, представен от разнообразни скали: андезити, базалти, андезито-базалти, риолити, трахидацити, трахириолити. Паралелно с това са се отлагали и седиментни и вулканогенно-седиментни скали, поради отворилите се морски басейни по това време. В географско отношение областите с вулкански и вулканогенно-седиментни скали са разположени западно от гр. Хасково, северно и южно от гр. Крумовград, южно от гр. Кърджали и около гр. Маджарово). Вследствие външните релефообразуващи сили от тези скали са се образували причудливи скални форми, някои от които са туристически забележителности за община Минерални бани.

За територията са локализирани 4 групи извори, отстоящи до 50 м. една от друга. Термалните извори образуват продълговата зона с дължина около 800м. Минералните води излизат от пукнатини от терциерен ефузивен масив, образуван в края на палеогена във връзка свулканичната дейност, настъпила по това време в района на Източните Родопи. Водата идва от дълбочина 150 – 200 м. Ефузивните скали са с повишена разтворимост и съдържание на сулфидни минерали, които могат да се окисляват и които дават отражение на химическия състав на водата. Тя е с температура 54,1 – 59,2 °С. Хипертермална, сулфатно – натриева и калциева, с минерализация около 1550–1630 мг/л, леко радонова – 32 до 53 емана, силициева – 54 мг/л, съдържание на флуор – 3,9 мг/л и неутрална реакция. Общият дебит е над 1500 л/м.

1.2.3. Повърхностни води

Основната отводнителна артерия за региона е р. Марица с притоците си. Басейнът на река Марица заема централната и западната част на Източнорелеевски район, като тя е и най-пълноводната река в България. Марица има към 100 по-значителни притока, които са разположени симетрично спрямо нея т.е. броят на левите и десните притоци е почти еднакъв. Притоците имат процентно разпределение според физико-географските условия. Така левите притоци, които идват от Средна гора имат максимум на пълноводието през Март за западните и през Февруари за източните и минимум на маловодието-през Август- Септември. От своя страна левите притоци с части на водосборните басейни от южните склонове на Централна Стара планина(Тополница, Стряма) имат максимално пълноводие през Април (16-17%), а минималният отток е през Септември (2-4%). Десните притоци в най-западната част са като високопланинските на Горна Марица с максимум на пълноводието през май.

Отточните модули, даващи представа за интензивността на оттокообразуването средно върху водосборните площи се изменят от 34,11 л/с/км² за кота 1900 до 5,12 л/с/км² при устието.

В горното и средното си течение р. Марица може да се причисли към добре залесените български басейни. Ниската равнинна част на поречието обаче е почти напълно обезлесена , като тази обезлесеност е особено силна от лявата страна на басейна. Вследствие голямата обезлесеност левите притоци на Марица(особено Тополница) носят значителни количества твърд отток.

След като напусне Тракийската низина при с. Скобелево, Марица навлиза в сравнително по-тясна долина с по-високи склонове. В този участък Марица е много пълноводна и тече при много малък наклон— 0,70 ‰. Образува много пясъчни острови и едри средно извити меандри. Дъното на речното корито е покрито с пясък, а на места и с дребен чакъл.

Преходните и континентално-средиземноморски климатични условия и голямата обезлесеност на склоновете в Източните Родопи оказват значително влияние върху водоносността и режима на реките. Под влияние на обилните валежи и относително малкото изпарение през периода на пълноводие, водоносността в източните Родопи е значителна (5-20 л/с/км²). Силната обезлесеност и голямото засушаване през лятото и началото на есента довеждат до изчерпване на запасите от подземни води и формиране на маловодие. Голяма част от малките и някои от средните по големина реки пресъхват и се превръщат в суходолия. Най-големи водни количества (45% от годишния отток) протичат в реките през зимния период. Летният отток е съвсем малък и едва достига 10%. В окастените мрамори на Родопите има значителни количества карстови подземни води. По разломите бликат топли минерални извори, който е Най-ценният воден ресурс на община Минерални бани. Общинският център е известен с лечебните свойства на минералната си вода която оказва благоприятно влияние срещу болестите на Бюржер и Рейно, ревматични, периферносъдови, гинекологични, опорно-двигателни и други заболявания. Минералната вода е хипертермална – 58°C и уникална по своя химичен състав. Тя излиза от 14 извора с дебит 1500 л/мин и се характеризира като сулфатно-натриева, калциева и флуорна с което същата по значимост се нарежда до най-известните лечебни води в България и Европа.

През общинския център Минерални бани преминава р. Банска - „Повърхностно водно тяло BG3MA300R044 – р. Банска средно и долно течение и Горскоизворска река “ в която на излизане от населеното място се влива Сусамска река.

По течението на р. Банска са разположени 6 села:

- Община Минерални бани – Сусам, Татарево;
- Община Хасково – Гарваново, Клокотница;
- Община Димитровград – Каснаково, Добрич.

Водите на Банска река се използват за напояване, като са включени в Хасковската напоителна система.

Процентно разпределение на оттока по месеци

Река, пункт	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год
р.Банска при Добрич	12.7	20.9	18.5	11.0	7.1	5.0	2.5	2.8	2.5	3.2	4.3	9.5	100.0

Сусамската река (Узундере) извира от Душковският балкан. Влива се в р. Банска река, преди Татарево, след което р. Банска преминава през с.Татарево и селата Гарваново, Клокотница от състава на община Хасково и с. Добрич община Димитровград, където има наблюдателен хидрометеорологичен пункт, след което се влива в река Марица западно от Димитровград. Тук коритото е широко 40-60 м. обрасло по цялото си протежение с крайречна растителност.

При интензивни валежи р. Банска създава много проблеми на кметствата, през които преминава, поради наводненията възникващи в резултат на недоброто поддържане на проводимостта и чистотата на речното легло.

Между селата Татарево и Гарваново реката преминава през живописен пролом, наречен Боаза.

Речният режим на реките е със снежно-дъждовно подхранване и се определя от количеството и интензивността на валежите. Реките са пълноводни през зимата и пролетта. Продължителността на периода на пълноводие е седем месеца. Периодът на пълноводие се характеризира като слабо устойчив. Маловодието продължава от 3 до 4 месеца. Разглежданите водосборни басейни са с нископланински хълмист характер. На територията на Общината има изградени много микроязовири (над 50), които се използват главно за напояване.

Питейните водоизточници от подземни води, като са от значение за водоснабдяването на община Минерални бани са:

Име на пункт	Населено място	Община	Код на пункта (ИАОС)	Нов код на пункта	Код на ПВТ
Кладенец - ПС	Скобелево	Минерални бани	0187	BG3G0000aQ3MP035	BG3G000000Q013

Подземните води се явяват на дълбочина 6 - 7 м под нивото на терена и са сравнително леснодостъпни.

1.3. Климат

Според климатичното райониране на България територията на община Минерални бани попада в Южнобългарската климатична под област район на Източнородопските речни долини. Важни фактори, формиращи климатичните особености тук са радиационния баланс, ветровия режим и валежите, които на територията на общината в известна степен са трансформирани от разнообразните релефни форми, надморската височина и от преобладаващата форма на терена. Като цяло обаче сравнително малката надморска височина и типичният хълмист релеф на територията формират ясно изразен преходен характер на климата, влияние върху който периодично оказва по-свободното нахлуване на средиземноморски въздушни маси.

Слънчевата радиация е главен фактор за формирането на климата и едновременно с това основен климатичен елемент. Годишният радиационен баланс е между 2050 - 2250 MJ/m²/годишно. Температурата на въздуха е пряко следствие от радиационния баланс.

Показател за годишния режим на температурата са нейните средни месечни стойности. Средната годишна температура е 12,5 С°, а в равнинните и низинните участъци варира от 12.2°С до 12.8°С Наблюдава се ясен минимум през януари (0,5 С°) и максимум през юли (24,0 С°).

Топлинният потенциал на района с неговата териториална диференциация дава отражение върху вида на отглежданите селскостопански култури и развитието на туризма.

Средна многогодишна месечна и годишна температура на въздуха в С° е :

Мес.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год.
ср. тем.	0,6	2,2	6,8	12,3	17,0	20,9	23,7	23,4	19,2	13,9	7,8	2,3	12,5

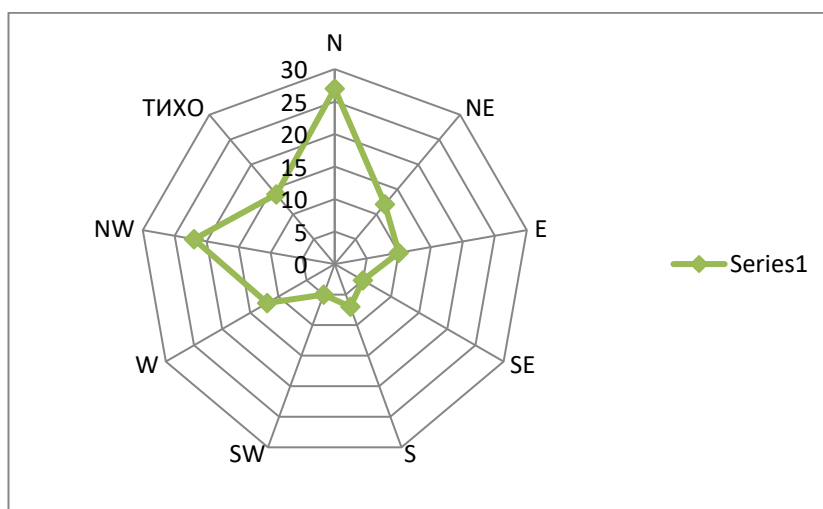
Източник: Климатичен справочник на България.

Зимата в района е мека и топла, а големите летни горещини достигат до 40-42°C. Характерна за района е слънчевата, топла и сравнително продължителна есен.

Годишните температурни амплитуди са значителни и при определени условия могат да достигнат до 70°C в годишен разрез.

Вятърът е важен климатичен фактор, свързан с разликите в атмосферното налягане. Районът е сравнително ветровит. Безветрените дни са едва около 80 през годината. С най-голяма скорост са южните ветрове. Максималното число дни с бурен вятър (скорост по-голяма от 20 м/сек) е поне един път годишно. При сравнението на отделните сезони по процент на тихо време се очертава, че най-тиха е есента – 25,5%, а най-ветровита е зимата 19,9%.

Особено характерен за района е фьонът, който е най-изразителен през зимата. През лятото преобладават южните и югоизточните ветрове.

В Източните Родопи валежите са предимно от дъжд, а снежната покривка в нископланинския пояс се задържа за около 24 дни средногодишно. Валежите са неравномерно разпределени. Под влияние на релефа, при 400м н. в. (станция Чакаларово), валежите достигат 1200мм.

Годишния вход на валежите е с два максимума през зимата и през лятото. Вторият годишен максимум е показател, че през вегетационния период на растенията се наблюдават значителни и продължителни засушавания.

Средно месечно количество на валежите (мм./мес)

Мес.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год.
Валеж /мм./	49,5	37,9	116	37,9	126	104	28,9	60,1	24,0	30,3	39,0	72,5	726

През лятото често преминават краткотрайни бури, които обаче могат да предизвикат значителни материални поражения, което налага набелязването на мероприятия за превенция.

Относителната влажност на въздуха е в границите 57 – 84 %, с минимум през месец септември и максимум през месец декември.

Регионът се характеризира с ясно изразен валежен режим от средиземноморски тип. Средногодишната сума на валежите е 1203 dm³ /m², което я определя, като една от високите за страната. Ограничаващ фактор за развитието на селскостопанските култури са продължителните засушавания в този сезон.

Територията на общината попада в зона на пресичане на изолиниите на най- ниските януарски и най- високите юлски температури в Европа което в съчетание със съществуващите топографски условия е причина хоризонталните валежи да са често явление за общината, като ранните есенни и късните пролетни слани могат да окажат негативни въздействия върху селскостопанското производство.

Относително високата влажност има съществено влияние върху качеството на въздуха. За по-доброто почистване на атмосферата от вредности допринасят и по-високите валежни количества.

1.4. Полезни изкопаеми

Землището на общината е бедно на полезни изкопаеми. Край с.Горно Брястово има разкрити находища на полиметални руди с добро процентно съдържание на злато (около $1,5 \div 2$ гр./тон) и сребро ($19 \div 22$ гр./тон). Към момента има три фирми със сключени концесионни договори с Министерството на икономиката, които извършват проучвания за добив на злато Извършените геоложки изследвания дават основание да се предполага, че в землището на общината има и други находища на полиметални руди, които трябва да бъдат проучени. Има концесии за проучване на редки и благородни метали около действащото находище Ада тепе с около 27 т. изчислени запаси. Находището е хидротермално, ниско-сулфиден тип с впръснат характер на орудяването. Привързано е към палеогенски скали и полегат разлом на отделяне.

Спахиевското рудно поле се намира около с. Спахиево, ЮЗ от гр. Хасково Съставено е отняколко находища на полиметални Pb-Zn-Cu-Au хидротермални руди, пряко свързани с продуктите на Драгойновския вулкан . По-голяма част от находищата, които са били експлоатирани в рамките на това рудно поле, са рекултивирани. Към настоящия момент работи само участък Спахиево.

В Спахиевското рудно поле също така се намират и Знаходища на тюркоаз. До едно от местата намиращо се до злато-съдържащото находище „Чала” има стари минни изработки, които вероятно са били за добив на тюркоаз.

В цялото рудно поле има находища на ахати, като едни от най-хубавите са намерени в района на село Колец.

1.5. Поземлени и горски ресурси

Поземлените ресурси са важна предпоставка за развитието на селското и горското стопанство, туризъм, рекреация, инфраструктура.

От общо 169 110 дка селскостопански територии, наличната обработваема земя в общината е едва 53 792 дка (32%).

На тази база на жител от Община Минерални бани се падат по 9,11 дка обработваеми земеделски територии, при средно за страната 8.1 дка/жител.

Основните земеделски култури са зърнено - фуражните пшеница, слънчоглед, лозовите насаждения и техническите култури. Общината е известна с най-високите си средни добиви от винени лозя от дка.

Въпреки наличието на добри почвени и агроклиматични условия в общината не се наблюдава особено изявен растеж на лозарството и овощарството.

В землището на с. Брястово има създаден масив в който се отглеждат череши. В землището на с. Спахиево се отглеждат круши, праскови, кайсии и ябълки.

Като недостатък за развитието на интензивно земеделие може да се посочи липсата на адекватна напоителна инфраструктура, въпреки наличието на голям брой микроязовири за напояване. Поради тази причина лозарството , кето не проявява голяма възискателност към почвата и нейната влажност, ранно встъпване в плододаване и сравнително дълъг живот на лозята се явявава като добра алтернатива за стопанска дейност. Това също така би повишило използваемостта на хълмистите и наклонени терени със сравнително по-бедни почви, които са характерни за община Минерални бани което ще нарасне и процента на обработваемата зеделска земя.

Размерът на естествените ливади е 2,02% от всички земеделски територии. За осигуряване с фураж се използват най-вече земите, заети от мери и пасища. Техният дял е 17,1% от общия размер на земеделските територии.

Бонитетните балове по култури за всички землища на община Минерални бани, определени на базата на почвено картиране, сочат висока оценка на условията за отглеждане на лозя и овощни видове. Това определя необходимостта от информирание на селскостопанските производители за наличните

възможности и за програмите, пред които биха могли да кандидатстват за кредитиране или безвъзмездна помощ за създаване на такива масиви.

Селскостопанското производство в общината се осъществява от регистрирани земеделски производители по Наредба No3/29.01.1999 г., които са арендатори, наематели, кооперации и ползватели на земеделска земя.

Към месец Януари 2022г. в общината има 138 регистрирани земеделски производители което е значителен спад спрямо 2012 г., когато тяхната численост е възлизала на 430. Този спад най-вероятно е в следствие уедряване на площите за ползване от една страна и съществуващите затруднения с пазара на земеделска продукция от друга.

На територията на общината има 7 по-крупни зърнопроизводители, 2 регистрирани фирми занимаващи се с лозарство, 2 свързани със зеленчукопроизводство, 2 с овощарство и др.

Баланса на обработваемите площи на територията на община Минерални бани по землища показва тяхното голямо разнообразие, което благоприятства въвеждането на практики, свързани с избор и последователност на отглежданите земеделски култури, както и дейности, свързани с подобряване състоянието на почвата намаляване на замърсяването на въздуха в следствие разпращаване на обработените площи, оптимизация при употребата на вода за напояване, подобряване на биологичното разнообразие изразяващо се в диверсификация на културите, избор на подходящи сортове, селекция на сортове, приспособени към настъпващите изменения на климата, включване на бактерии за противодействие на патогените и др.

Разнообразните почвени условия позволяват по използването на по – разширена гама торове от естествен произход – оборски тор, компостни материали, микробиални торове, както и въвеждане на практики, свързани с осигуряване на ефективно напояване на културите, задържане на влагата и температура на почвата.

Настоящата програма стимулира въвеждането на практики за управление на заплахите от ерозия, както и дейности свързани с управление на елементите на ландшафта и пасища

От селскостопанските животни в общината се отглеждат: говеда, овце, кози, свине, птици и пчелни семейства, като продукцията им се използва за лични нужди. Говедовъдството в община е по-застъпено в равнинната част на селата Сираково, Татарево, Спахиево, Брястово с производители- БЕМ ООД; ЕТ “Рама –Рамадан Рамадан”; “М- Агро” ЕООД, а ЕТ “Дани – М – Д. Николов” и ЕТ “Грай–Андонов–Р.Ангелова” са свързани с птицевъдство.

Като цяло през последните години животновъдството в района бележи спад, което се свързва преди всичко ниските изкупни цени на животинската продукция, високите цени на фуражите, липса на сигурни пазари, неясна маркетингова политика, липса на достатъчно средства за насърчаване на производството и защита на интересите на производителите, трудности при взимане на кредити и др.

Спада в животновъдството води след себе си до загубата на интерес към естествените фуражни източници. Забележимо е изоставянето на голяма част от ливадите и пасищата, което води тяхното самозалесяване и свързаната с това загуба на консервационно значими местообитания.

Въпреки, че представляват добра фуражна база за пасищно и планинско животновъдство, липсата на грижи за ливадите и естествените пасища води до постепенното им завземане от храстова и плевелна растителност.

В това отношение ОСП може да помогне за значително развитие на селските райони чрез подкрепата към Европейския земеделски фонд за развитие (ЕЗФРСР). Бюджетът на ЕЗФРСР за периода 2021 – 2027 г. възлиза на 95,5 милиарда евро, които включват инжекция от 8,1 милиарда евро от инструмента на ЕС за възстановяване next generation EU, за да се помогне за справяне с предизвикателствата на пандемията от COVID-19.

За целта през 2022 г. се предвижда въвеждането на преходен регламент с което по време на етапа ще бъде осигурено допълнително финансиране. Преходният регламент ще разшири по-голямата част от правилата на ОСП, които бяха в сила през периода 2014—2020 г., като същевременно ще включи и нови елементи за по-голям принос към Европейския зелен пакт и за гарантиране на плавен преход към бъдещата рамка на стратегическите планове по ОСП.

Разнообразния релеф е предпоставка за застъпване на агролесовъдството на територията на общината, което е форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси, при която се ползват предимствата от биологичното взаимодействие, създаващо се при съвместно отглеждане на дървесна и/или храстова растителност със земеделски култури и/или домашни животни чрез разполагане на дървета за дървесина, плодови и черупкови дървета по дължината на

парцелите, заети с други култури, разпръснати дървета в постоянно затревените площи. Комбинирано засаждане на земеделски посеви и многогодишни видове.

Общата площ на горския фонд на територията на община Минерални бани та е 89 021 дка. с най-голям собственик на гори самата общината, която притежава 80 290 дка.

Съгласно чл. 54. ал. (1) от Наредбата за управление на горските територии - собственост на община Минерални бани с решение № 161/05.11.2008 г. на Общински съвет е създадено общинско предприятие с наименование „Общинско горско стопанство Бряст лес“.

Общинското предприятие се намира в обхвата на „Югоизточно държавно предприятие“ ДП Сливен, Регионална дирекция по горите Кърджали, „Държавно горско стопанство“ Хасково

В него преобладават чистите и смесени издънкови дъбови гори (предимно от благун, цер, зимен дъб и космат дъб). На второ място са иглолистните насаждения, които почти изцяло са представени от бялборови и черборови култури, смесени с издънков дъб. Широколистните високостъблени насаждения са представени предимно от топови и други култури. Естествените широколистни високостъблени насаждения представляват малка част от площта на стопанството.

Доминиращите храстови видове са драка, келяв габър, глог, шипка, къпини. Поради леко хълмистия и равнителен терен, слабите валежи и спокойните водни течения на територията на горскостопански участък „Минерални бани“ не са изяви активни ерозионни процеси. На места на по-стръмните терени със сенчести изложения - главно западни и северозападни, при малка пълнота на дървостойа се е развила площна ерозия, а по някои дерета и площна ерозия.

За общината Горското стопанство е печеливш отрасъл. Отрасълът създава заетост и поминък на част от населението, като предлага работни места за постоянни, сезонни и временни работници. От значение за населението са и страничните възможности за използване на гората, които носят допълнително доходи. От страничните ползвания на гората най-важно място заема пашата на добитък в горите. От поляните от горския фонд се добива сено. На територията на горскостопанския участък има сравнително добри условия за събиране на диворастващи гъби и билки от жълт кантарион, подбел, лайка, мащерка, риган, цвят от бърз, глог и др. От естествено разпространените лечебни растения най-разпространени са шипка, глог, дрян, калина.

Общата селскостопанска политика подкрепя динамиката и икономическата жизнеспособност на селските райони чрез финансиране и действия в подкрепа на развитието им.

Развитието на селските райони е „вторият стълб“ на общата селскостопанска политика на ЕС (ОСП), която подсилва „първия стълб“ на подпомагане доходите и пазарните мерки чрез укрепване на социалната, екологичната и икономическата устойчивост на селските райони.

У нас ОСП допринася за устойчивото развитие на селските райони чрез три дългосрочни цели:

- Укрепване на конкурентоспособността на земеделието и горското стопанство,
- Осигуряване на устойчивото управление на природните ресурси и дейности, свързани с климата;
- Постигане на балансирано териториално развитие на икономиките и общностите в селските райони, включително създаването и поддържането на заетост.

Землищата в обхвата на община Минерални бани застъпват части от различни територии с висока косервационна стойност. Това са:

- ✓ Защитена зона 33 BG0001031 „Родопи средни“ - приета с Решение 661/16.10.2007 год на Министерски съвет. Явява се част от Европейската екологична мрежа „НАТУРА 2000“ определена с Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания.
- ✓ 33 BG0000434/ Банска река/ - Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна обявена с Решение No 588 от 6 Август 2021 г. за изменение на списъците на защитени зони за опазване на природните местообитания
- ✓ Поддържан резерват „Борака“ обявен със Заповед No 163 от 22.04.1966 г. а със Заповед No РД-384/ 15.10.1999 г. е прекатегоризиран като Поддържан резерват
- ✓ Защитена местност „Аида“ Обявена е със заповед No РД-549/07.05.2003 на МОСВ.
- ✓ Природна забележителност „Находище на момина сълза и божур“ Обявена е със заповед No 415/12.06.1979 на КОПС.
- ✓ Природна забележителност „Орлова скала“. Обявена е със заповед No 1427/13.05.1974 на

МОСВ.

- ✓ Природна забележителност "Побития камък". Обявена е със заповед No 1427/13.05.1974 на МОСВ.
- ✓ Природна забележителност "Огледната скала". Обявена е със заповед No РД-551/07.05.2003 на МОСВ.
- ✓ ПЗ "Изправения камък" - Олу дере (Дикилиташ) - Заповед No.3796 от 11.10.1965 г.

На територията на общината са налични значителен брой вековни дървета 9 броя вековни дървета в Горно Брястово, бял бор в землището на с. Караманци.

Налични са и 52 културно-исторически паметници с местно и национално значение, регистрирани от Националния институт за опазване паметниците на културата.

Наличието на защитени от ЗБР територии поставя въпроса за прекатегоризацията на някои от горите на територията на общината в курортни, рекреационни, противоерозионни и др. гори със специално предназначение.

1.6. Териториално-административни и социално - икономически фактори

Днес административно - териториалното устройство на България се изразява в съществуването на 28 области и 265 общини, в т.ч. и Столична община със статут на област.

Териториалното деление има само административен характер. То се основава на икономически, исторически и обществени дадености, които в своята комбинация създават условия за оптимално развитие на територията и на социалните процеси в рамките ѝ. Административно-териториалното деление служи за основа при формирането на ефективен държавен апарат. Той се съобразява с големината и населението във всяка една териториална единица.

Административно-териториалното деление стои в основата при определяне на функциите и правомощията на местните държавни органи. Те са поставени в зависимост от територията, населението и волята на законодателя да бъде предоставена определена териториална компетентност.

Съгласно Зап. на МРРБ - ЗАПОВЕД No РД 02 – 14 - 2021 от 14.08.2012 г. (обн. ДВ,бр.66,28.08.2012г, неофициален раздел) и на основание чл. 36, ал. 2 на Закона за административно – териториалното устройство на Република България и във връзка с т. 4 от Решение No 921 на МС от 16 декември 2011 г. за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България, за разглежданата с настоящата програма територия е утвърждана следната категоризация на общината и на населените места в нея:

- Област: Хасково
- Код област: НКV
- Община: Минерални бани
- Код община: НКV19
- Категория 5
- ЕКАТТЕ: 48297
- Регион: BG42
- Кметства 12 броя съответно НКV19 (00 ÷ 11)

1.6.1. Образование

Образователната система в община Минерални бани е представена от:

- Предучилищно обучение;
- Училищна мрежа, включваща общообразователни училища.

Системата за предучилищно обучение включва една ЦДГ "Снежанка" с централна градина в село Минерални бани и филиали в селата Ангел Войвода, Боян Ботево, Караманци, Колец и Сърница с 9 групи с общ брой на местата в детските градини 200. Броят на обхванатите в детските градини е сравнително постоянен и се движи в рамките на около 90 деца/год.

Филиалите на детската градина „Снежанка“ се помещават в сгради, публична общинска собственост, като 4 от тях са специално построени, а другите два се помещават в сградите на кметствата в съответните населени места.

На територията на общината функционират следните 2 училища:

- СОУ „Проф. Д-р Асен Златаров” в с.Минерални бани.
- СОУ „Христо Ботев” в с. Караманци,

По данни на общината,общият брой ученици от I до VIII клас, обхванати в дневна форма на обучение в общинските и държавните училища е около 300, като:

- подготвителни групи за задължителна предучилищна подготовка- 1
- паралелки I-IV клас - 8÷10
- паралелки V-VIII клас- 8÷10
- паралелки VIII клас профилирано обучение и IX – XII клас – 1-2

С неблагоприятните демографски процеси се обяснява спада на децата и учениците от 645 през учебната 2006/2007 година на 538 през учебната 2012/2013 година до 495 към настоящия момент.

Оценката на материалната база в образованието (детски заведения и училища) показва, че сградният фонд е в задоволително състояние. Своевременно се извършват необходимите ремонти и поддръжка на В и К и ел. линиите.

За намаляване на енергийните разходи са изпълнени ремонтни работи и саниране на 2 -те общински училища и на детските грдини през 2021г.

Общината разполага с ограничени възможности за собствено финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност. Основната възможност за реализацията им е външно финансиране. За общината инвестирането в енергийна ефективност не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда.

В програмния период 2022 – 2027 г. общината предвижда да се възползва от съществиващите възможности за кредитно или безвъзмездно финансиране на проекти за енергийна ефективност от:

- ✓ Европейските фондове;
- ✓ Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници”;
- ✓ „Международен Фонд Козлодуй”;
- ✓ „Национален доверителен Еко-фонд; (НДЕФ)
- ✓ Публично-частни партньорства както и използване на инструмента “Договор с гарантиран резултат”, приложното поле за използването на който са взаимоотношенията с фирми за енергоефективни услуги

В рамките на новия планов период община Минерални бани ще се стреми да надгради постигнатото в предходния период, което изрично идентифицира необходимостта от осигуряване на приемственост и прозрачност на политиките с цел укрепване на връзката между стратегическите цели на общината и непосредствените инвестиционни приоритети и финансови инструменти.

1.6.2. Здравеопазване

Като неголяма териториална общност със сравнително малък брой на населението, община Минерални бани е с ограничени функции в сферата на здравеопазването. То се представлява само от някои отделни практики на извънболничната лечебна дейност съгласно действащите нормативи за разкриване на съответния тип здравни обекти. Звената на извънболничната лечебна помощ (лекарските и дентални практики) са определени с Областната здравна карта и те са:

- ✓ специализирана болница за рехабилитация „АЙЛИН”
- ✓ амбулаторно-поликлинични заведения 3 бр.
- ✓ фелшерски здравни пунктове – 6 бр.
- ✓ стоматологични практики за първична медицинска помощ – 5 бр.

В с. Минерални бани има Икономически техникум за деца със сърдечно-съдови заболявания от цялата страна. Лечебната помощ в него се извършва от лекар и 3^{ма} фелдшери, на щат към АПЗЗ – Хасково.

Специализираната медицинска и болнична помощ се осъществява от здравните заведения и МБАЛ в гр. Хасково. Спешните случаи от общината се обслужват от Центъра за спешна медицинска помощ - Хасково.

Оборудването на медицинските пунктове включва 3 ЕКГ апарата и 4 стоматологични стола. На разположение са 3 санитарни линейки, които са морално и физически остарели.

Здравните пунктове са снабдени с всички необходими медикаменти за спешна медицинска и амбулаторна помощ. Функционира 1 аптека, която задоволява нуждите на населението.

Работещите в сферата на здравеопазването са:

- Общопрактикуващи лекари – 3 души в т.ч. в с. Минерални бани – 1, в с. Караманци – 1 и с. Боян Ботево – 1.
- Фелдшери – 3 души в т.ч. в с. Минерални бани – 2, в с. Боян Ботево – 1.
- Медицински сестри – 2 в т.ч. в с. Минерални бани – 1, в с. Караманци – 1.
- Акушерки – 1 в с. Минерални бани.
- Стоматолози – 4 души в т.ч. в Минерални бани – 3, с Караманци – 1.
- Ученическо здравеопазване в т.ч. лекар – 1, фелдшери – 3, медицински сестри – 3.

Социално подпомагане

Социалното подпомагане включва дейности по предоставяне на:

- ✓ социални помощи за лица и семейства;
- ✓ семейни помощи за деца;
- ✓ помощи и подкрепа на възрастни хора и такива с трайни увреждания.

Чрез осъществяването на дейностите по социалното подпомагане се развива и укрепва обществената солидарност.

Община Минерални бани изпълнява Стратегия за развитие на социалните услуги която цели да осигури достъпни и качествени социални услуги в общината, интеграция на маргиналните групи, пълноценна реализация и грижа за хората от рисковите групи. Приоритетите на стратегията са:

- ✓ Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение;
- ✓ Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот;
- ✓ Превенция за деца и семейства в риск;
- ✓ Развитие на човешките ресурси;
- ✓ Изграждане на междубщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

На територията на общината социални услуги се предоставят от общинска служба "Социален патронаж", която се грижи за 250 човека в домашна среда. Въведени са услугите „Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“. Функционира Дневен център за стари хора, с капацитет до 10 лица.

Дирекцията за социално подпомагане изпълнява държавната политика по социална рехабилитация и интеграция на хората с увреждания, насърчавайки равните възможности и недопускане на дискриминация.

На отчет в общината са лица с физически и психически проблеми, а също лица и групи в риск. В общината няма специализирани институции за настаняване на лица със специфични потребности извън тяхната обичайна среда.

Дейностите за социално подпомагане в общината са с поставен фокус върху децата. Мерките са насочени към семейства с ниски доходи, с деца в риск от изоставяне и за деца, които живеят в рискова среда. Целта е да се подкрепят най-бедните родители в усилията им да осигурят по-качествен живот за децата си от най-ранна възраст, за да имат те шанс за равен старт с връстниците си. Запазва се условието на подкрепените лица да бъдат осигурени и съпътстващи мерки след оценка на индивидуалните им нужди, които да подпомогнат справянето със социалната изолация, насочването им към мерки за заетост, обучение, към социални услуги, достъп до медицински грижи и др.

Освен нуждаещите се, от общинския център дирекция „Социално подпомагане“ осигурява

обслужването на лица и от съседните села.

През новия планов период общината ще търси подпомагане в социалните си дейности от Националната „Програма за храни и материално подпомагане (2021 – 2027).“

Естеството на селскостопанските дейности в общината е в състояние да постави материалната основа за организиране на Обществена трапезария (без държавно финансиране)

1.6.3. Култура

На територията на общината има 7 читалища:

- НЧ “Заря – 1957” - с. Минерални бани
- НЧ “Будилник – 1903” - с. Сусам
- НЧ “Кирил и Методий- 1952” - с. Караманци
- НЧ “Хр.Ботев- 1985”- с. Боян Ботево
- НЧ “Сеяч -1924” - с. Сираково
- НЧ “Хр. Ботев- 1928г.” - с. Спахиево
- НЧ “Борба – 1927” - с.. Сърница

Всички читалища са съдебно регистрирани и фигурират в регистрира на Министерство на културата. Дейността им е с комплексен характер и включва основно библиотечна дейност и разнообразно любителско творчество (художествена самодейност) изразяващо се в следните приоритетни направления:

- ✓Уреждане и поддържане на библиотеките и читалните;
- ✓ Развиване и подпомагане на любителското художествено творчество;
- ✓ Организиране на школи, кръжоци, курсове, клубове;
- ✓ Организиране, провеждане и участия в празненства, концерти, чествания, събори;
- ✓ Развитие и подпомагане на социални и младежки дейности;
- ✓ Поддръжка, ремонт и обогатяване на МТБ;
- ✓ Предоставяне на компютърни и интернет услуги.

В Минерални бани, към читалището има една женска и една детска група за автентичен фолклор, в с.Сусам – една мъжка и една женска фолклорни групи, а в с.Караманци с активна дейност е детска фолклорна група „Дъга“.

Поради малката численост на населението в селата, читалищата се установяват като единствените културни средища на тяхната територия. Благодарение на тях се създават възможности за съхраняване на културните обичаи и традиции, които често се представят с нови форми.

Любителското художествено творчество винаги е било сред водещите дейности на читалищата. Развива се от трите читалища на територията на общината, в различна степен и на различни нива.

През 2020 - 2021г. година, поради наложените противоепидемични мерки, художествените състави преустановиха репетиции и изяви съгласно изискванията за недопускане струпването на хора в затворени пространства и отмяната на мащабните мероприятия в цялата страна. Любителите на художественото творчество, обаче не са преустановили съществуването си и запазват досегашния си членски състав.

Селските читалища са основен организатор на всички празници на общността и реализират местни събитията, съгласно изготвен годишен план за действие. Дейностите се осъществяват съвместно с кметствата. За обезпечаване на дейността си в това направление при възможност читалищата сключват договори с художествени ръководители за постигане на по-добри резултати.

В Минерални бани по-значими културни събития, които привличат много гости и участници от страната и чужбина са – „Празника на минералната вода, здравето и красотата“ и „Международния детски етнофестивал“, който се провежда ежегодно на лятната естрада в центъра на селото на 1 и 2 юни.

На територията на общината има значителен брой културно- исторически паметници, природни забележителности и феномени, а също 10 православни храма /църкви и параклиси/ , една евангелска църква и 6 джамии които представляват интерес за гостите.

Социалната насоченост на читалищата е част от развитието им като информационни и консултативни центрове, не само поради наличието на библиотеки, но и на общодостъпен интернет.

През плановия период 2022г. ÷ 2027 г. се предвижда извършване на ремонти и доставка на средства за климатизация, финасирани, както със собствени средства, така и със средства от допълващата общинска субсидия, а също и от външно финасиране по програмите и с инструментите свързани с повишаване на енергийната ефективност.

Поради липсата на административен капацитет читалищата получават съдействие от общината за осъществяването на различните видове ремонти и за изготвянето на кандидатстващите проекти за финансиране.

Предвижда се читалищата на територията на общината да бъдат активно привлечени в популяризиране, както на общинските инициативи по опазване компонентите на околната среда, а така също за популяризиране природните дадености и привлекателността на района за бизнес и туризъм.

1.6.4. Спортна дейност

Спортната дейност в общината е много добре развита и е регулирана от Общинската Наредба по чл.59, ал.6 от Закона за физическото възпитание и спорта и чл.21, ал.2 от ЗМСМА с която са определени условията, реда и критериите за финансово подпомагане на спортните клубове.

Спортната инфраструктура на община Минерални бани също е много добре развита и включва:

- Стадион "Христо Ботев" със съблекални в с. Минерални бани със ЗП – 3000 кв.м
- Стадион "Аида" със съблекални с. Караманци с РЗП – 14.705 дка.
- Спортна площадка с. Караманци с ЗП – 1000 кв.м.
- Спортна площадка в кв. 10, УПИ 1, с. Сърница с ЗП – 270 кв.м.
- Спортна площадка в кв. 4, УПИ 1-71, с. Боян Ботево с ЗП – 336 кв.м.
- Спортна площадка в кв. 3, УПИ 1, с. Ангел войвода с ЗП – 330 кв.м.
- Многофункционално спортно игрище с. Минерални бани, УПИ VI-175, кв. 24, ЗП 1143 кв.м.

В общината развиват активна спортна дейност няколко клуба:

- ФК "Аида" с. Караманци - представителен мъжки отбор с 20 картотекирани състезатели и представителен детски отбор с 35 картотекирани състезатели.
- ФК "Топлика-77" с. Минерални Бани - представителен мъжки отбор с 22-ма картотекирани състезатели.
- Хандбален клуб „Топлика“ с. Минерални бани с представителен детски отбор подготвителна група, детски отбор/ 14 годишни/ и представителен женски отбор – 16 картотекирани състезатели.
- Клуб по борба "Буря" КБ с. Караманци с 24 състезатели. Сдружението е вписано в Хасковски окръжен съд като ЮЛНЦ На 15.09.2014год. клубът е регистриран в Министерство на правосъдието с удостоверение № 005, гр. София
- ШК "Ботев" с.Караманци - състезатели 20 / ученици/ от I до VIII/IX клас.

Спортните мероприятия, които се организират от общината са:

- Мини-маратон „Хасково-Минерални бани“
- Държавно първенство по ориентиране
- Скоростно коло изкачване на връх "АИДА"
- Международен шахматен турнир "Минерални бани"
- В рамките за Празника на с. Караманци ежегодно се провеждат:
 - турнир по мини-футбол
 - турнир по шах-мат за аматьори
 - свободни борби
- Национална среща на Субару клубовете

Проекти в областта на спорта

- Стадион в с. Караманци включващ обслужваща сграда – съблекални в имот № 049007, м. „Бахче Тарал“, с.Караманци с площ 118.55 кв.м., РЗП на 118.55 кв.м.,
- Спортна площадка в с. Караманци . Площадката е проектирана като футболно игрище с размери 61/100 м. и отговарящи на всички изисквания..
- Многофункционална спортна площадка в УПИ 1 – За училище, кв. 10 по плана на с. Сърница включваща изграждане на една спортна площадка за футбол на малки вратички и хандбал, паркинг за 9 превозни средства
- Многофункционална спортна площадка в УПИ I – 71, кв. 4 по плана на с. Боян Ботево – включва изграждане на две спортни площадки, една многофункционална площадка за волейбол и баскетбол, и една за футбол с малки вратички.
- Многофункционална спортна площадка в УПИ 1 за училище, кв. 3 по плана на с. Ангел Войвода – включва изграждане на една многофункционална спортна площадка за футбол на малки вратички, хандбал, волейбол и баскетбол с осигурени места за сядане.

В общината има голям брой микроязовири, които понастоящем се използват най-вече за напояване и риболов. Не са експлоатирани възможностите за превръщането им в места за краткотраен отпих. Излазът на язовир Тракиец предоставя добри възможности за развитие на риболов и водни спортове.

Парковата среда в общинския център е благоустроена по проект финансиран по ПРСР. В рамките на друг проект, финансиран по Програмата за Европейско териториално сътрудничество България-Гърция е изградена оранжерия за декоративна растителност, осигуряваща зацветителен материал за поддържане на градинките и парковете в населените места в общината.

За осигуряването на отпиха на гражданите и гостите на общината, както и за стимулиране на масовия спорт в общината са реализирани още:

- Благоустрояване –УПИ I „За обществено обслужване“ с. Минерални бани, УПИ I, кв. 16а . Включва прилежащи тротоари 6 230 кв.м.
- Рехабилитация и благоустрояване на паркова среда“ в с. Минерални бани, УПИ I, кв. 17.
- Парк Централна зона село Караманци, УПИ I-167, кв. 12.
- „Изгледен парк“село Винево, УПИ IV, кв. 8. Площ 1450 кв.м.
- Разработен е проект за „Благоустрояване и паркоустрояване на парк“, намиращ се на кв. 7 УПИ II в с. Мин.бани с изграждане на площадка за фитнес и два вида настилка – ударопоглъщаща и твърда.

1.6.5. Трудова дейност

Неблагоприятните демографски тенденции възпрепятстват функционирането на пазара на труда и ограничават потенциала за растеж на икономиката. Населението в трудоспособна възраст намалява ежегодно с относително постоянен темп от 1.4% средногодишно през последните седем години. До голяма степен тази негативна динамика е повлияна от същественото понижаване на коефициента на демографско заместване, но интензивният емиграционен процес на лица в трудоспособна възраст също допринася за формираната тенденция. Коефициентът на демографско заместване формира тенденция на постоянно намаление още преди началото на века, но през 2007 г. достига критичната точка, след която влизащите в трудоспособна възраст стават по-малко от излизащите. През 2017 г. показателят регистрира стойност от едва 64/100. Над 3/4 от населението в трудоспособна възраст (48.9% от общото население) живее в градовете което поставя селските общини каквато е и Минерални бани в особено неблагоприятно положение

	Общо			в т.ч. в градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо	6 916 548	3 349 715	3 566 833	5 043 186	2 416 899	2 626 287
Под трудоспособна възраст	1 064 035	546 875	517 160	801 130	411 577	389 553

В трудоспособна възраст	4 139 056	2 167 804	1 971 252	3 087 531	1 588 668	1 498 863
Над трудоспособна възраст	1 713 457	635 036	1 078 421	1 154 525	416 654	737 871
Обл. Хасково	223 625	109 127	114 498	160 813	77 795	83 018
Под трудоспособна възраст	34 600	17 647	16 953	25 948	13 288	12 660
В трудоспособна възраст	129 527	69 110	60 417	95 767	50 127	45 640
Над трудоспособна възраст	59 498	22 370	37 128	39 098	14 380	24 71
гр. Хасково	84 862	40 515	44 347	68 298	32 320	35 978
Под трудоспособна възраст	13 383	6 848	6 535	10 925	5 612	5 313
В трудоспособна възраст	50 150	25 916	24 234	40 865	20 817	20 048
Над трудоспособна възраст	21 329	7 751	13 578	16 508	5 891	10 617
Общ. Минерални бани	6 461	3 336	3 125	---	---	---
Под трудоспособна възраст	774	408	366	---	---	---
В трудоспособна възраст	3 974	2 238	1 736	---	---	---
Над трудоспособна възраст	1 713	690	1 023	---	---	---

Източник: НСИ (данни към 31.12.2020г.)

Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, е процес, който поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал на работната сила, от една страна чрез учене през целия живот и, от друга, чрез активно включване в пазара на труда на лицата, които продължават да се трудят и в напреднала възраст

Основни показатели за пазара на труда в България, 2008-2017 г.

Показател	мярка	2008	2011	2014	2017
Коефициент на икономическа активност (15+ г.)	%	53.8	52.5	54.1	55.4
Коефициент на икономическа активност (15 - 64 г.)	%	67.8	65.9	69.0	71.3
Коефициент на демографско заместване	брой	91/100	68/100	62/100	64/100
Коефициент на заетост (15-64 г.)	%	64.0	58.4	61.0	66.9
Коефициент на заетост (20-64 г.)	%	70.7	62.9	65.1	71.3
Коефициент на безработица (15-74 г.)	%	5.6	11.3	11.4	6.2
Коефициент на младежка безработица (15-24 г.)	%	11.9	25.0	23.8	12.9

Източник: НСИ чрез БЪЛГАРИЯ 2030 Анализ на социално – икономическото развитие на страната след присъединяването ѝ към ЕС

Район	Работна сила - хил.				Коеф. на икономическа активност - %			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Южен централен	674,1	646,1	624,8	653,3	69,9	68,0	66,7	70,7

Източник: НСИ чрез Социално – икономически анализ на районите в България

Район	Безработни лица - хил.				Коеф. на безработица - %			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Южен централен	81,5	60,4	44,8	34,7	12,1	9,3	7,2	5,3

Безработицата в България в повечето области приближава ниските нива от 2008 г. (5.7%), но все още има области, в които коефициентът остава двуцифрен, което показва сериозни структурни проблеми на местните пазари на труда и ниска мобилност на населението. Такава е община Минерални бани , където безработицата към 31.12.2020г. е 10,4 % и отбелязва значителен темп на нарастване спрямо предходните години.

Намаляването на заетите се регистрира още през първото полугодие на 2020 г. и се отчита при всички възрастови групи, с изключение на най-високата възрастова група – 65 и повече навършени години. Най-съществено намаление в броя на заетите се наблюдава във възрастовите групи 25-34 г. и 35-44 г.

Променя се тенденцията и при коефициента на заетост за населението на възраст 15-64 г., като в сравнение с първото полугодие на 2019 г. намалява с 1.7 п.п. до достига 67.8 %. Коефициентът на заетост за възрастовата група 20-64 г. също намалява до 72.6% средно за първо и второ тримесечие на 2020 г.

В тази връзка е изготвен Национален план за действие по заетостта през (НПДЗ) , който се актуализира ежегодно.

Плана включва приоритетно дейности за стабилизиране пазара на труда. Същевременно в НПДЗ е поставена задача не само да се възстанови заетостта, но и да се развива човешкия капитал, за да отговори на потребностите на икономиката и да е в състояние за бърза адаптация към промените в търсенето на работна сила, породени, както от пандемичните условия, така и от новите технологии.

Действията в НПДЗ създават условия за намаляване на неравновесието на пазара на труда. Така от първата половина на 2020 г. динамиката на пазара на труда бе силно повлияна от ограничаването на икономическата активност в страната и предприетите мерки на правителството намаляване броя на заразените. През разглеждания период броят на заетите се понижи, като най-съществено бе намалението в някои дейности на услугите като търговия,

Очакванията са и през 2022 г. да се запази започналата тенденция на намаление на работната сила и нарастване броя на неработещите.

Много от малките и средните предприятия са засегнати от кризата породена от коронавируса. Икономическият ефект от пандемията е различен в различните сектори и е в зависимост от редица фактори, като:

- преминаване към алтернативни доставчици на междинни суровини;
- необходимостта да задържат работниците и служителите си в оптимален капацитет и свързания с това повишен фонд работна заплата;
- невъзможността да се поемат негативни финансови буфери от забавени плащания.

Въздействието на пандемията върху икономиката не отменя изпълнението на европейските приоритети за развитие на модерна, ефективно използваща ресурсите и конкурентоспособна икономика.

В Съобщението на Европейската комисия „Европейска зелена сделка“ от 11 декември 2019 г. са определени приоритети и мерки за постигане на устойчивост на икономиката, като ключова роля имат действията като инвестиране в екологични технологии, подкрепа на иновациите в промишлеността, декарбонизация на енергийния сектор, подобряване на енергийната ефективност на сградите и др.

Основните цели на националната инвестиционна политика са:

- ✓ Нарастване на инвестициите за технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност и създаване на нови високопроизводителни работни места;
- ✓ Намаляване на регионалните диспропорции в социално-икономическото развитие.

Приоритетно се насърчават инвестициите в регионите с най-висока безработица, както и във високотехнологичните производства и услуги.

Така средномесечния брой на регистрираните безработни лица в дирекция "Бюро по труда" и равнище на безработица за периода Януари-Септември 2021 г.

Показатели	Безработни лица	Прираст спрямо януари-септември 2021 г.		Равнище на безработица	Прираст спрямо януари-септември 2021 г.
		Брой	Процент		п.п.
За страната	189 671	-58 097	-23,4	5,8	-1,8
Хасково	6 050	-2 459	-28,9	5,8	-2,4

Разпределението на регистрираните безработни лица по пол на територията на област Хасково е както следва:

Област	2020				Прираст спрямо 2019			
	Жени	Дял	Мъже	Дял	Жени	Дял	Мъже	Дял
Хасково	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
	4 893	60,8	3 161	39,2	1 185	2,4	519	-2,4

Източник – Агенция по заетостта

За община Минерални бани икономически активните лица са около 2200 човека. Основната заетост е основно в сферата на селското стопанство (над 80%) а останалите около 20 % са заети в леката промишленост, услугите и курортното дело, където акцента е поставен балнеоложкия туризъм.

Голяма част от земеделските производители не са регистрирани по трудовото законодателство на България и уражняват дейността си със собствен труд без да ползват наемни работници, поради което заетите в сектора бележат постоянен спад през последните години.

Паралелно с това до 2020 г. се наблюдава леко нарастване в процента на заетите в

хотелиерството и ресторантьорството, което се дължи на изключително благоприятните условия за развитието на балнеоложки и алтернативен туризъм.

В община Минерални бани съществува ясно изразена динамика в съществуващата безработица. При сравнение и анализ на пазара на труда най-често се изчисляват показатели за възрастова група 15 - 64 навършени години. Коефициента на заетост, изчислен като отношение на броя на заетите лица към населението във тази възрастова група е 31,8%. По данни на Агенцията по заетостта средногодишното равнище на безработица в община Минерални бани за 2020г. е 10,4%, който процент нарежда общината сред един от най-ниските в областта.

Равнище на безработица в страната по общини

Показатели	2020	2019	Прираст /п.п./
Средно за страната	7,4	5,6	1,8
Хасково	6,0	4,3	1,7
Минерални бани	10,4	7,8	2,7

Източник – Агенция по заетостта

През м. октомври 2018 г. България е с равнище на безработица от 5.4% при 6.7% в ЕС-28 (последни данни на Евростат) и 5.3% през Септември 2018 г., при 7.4% по същото време в ЕС-28.

За община Минерални бани 3,8% от безработните са самоопределили като ромско население с ниска квалификация, основно и по-ниско образование.

За смекчаване негативите от ниското квалификационно ниво на работещите от 2021 г. с цел гарантиране правото на обучение и учене през целия живот, заложено в Европейския стълб за социални права, НПДЗ разработва мерки за прилагането на новата Европейска програма за умения (European Skills Agenda) за устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и устойчивост. В програмата са заложили количествени цели за повишаване на квалификацията, за преквалификация, които следва да се постигнат през следващите пет години.

През периода 2021-2027 г. като част от следващия дългосрочен бюджет на ЕС се предвижда програма дигитална Европа (Digital Europe Programme). По програмата са предвидени средства за усъвършенстване на цифровите умения и улесняване на широкото внедряване на цифрови технологии в бизнеса в т.ч. и краткосрочни специализирани курсове за обучение по съвременни цифрови технологии за търсещи работа и заети лица в малки и средни предприятия;

Основните приоритети на националната политика по заетостта след 2021 г. включват:

- ✓ Подкрепа за запазване и възстановяване на заетостта, приоритетно на качествени работни места в реалната икономика чрез осигуряване на търсената работна сила според потребностите на работодателите и поемане на част от разходите за персонал.
- ✓ Повишаване качеството на човешкия капитал чрез обучения.
- ✓ Постигане на по-голяма ефикасност и качество на услугите по заетостта, прилагане на нови услуги, включително чрез системно сътрудничество с бизнеса, по-тясно взаимодействие с частните трудови посредници и предприятията за осигуряване на временна работа с цел информиране за свободни работни места.
- ✓ Постигане на по-добра междуинституционална екипност и социално партньорство.

Заетостта в общината се реализира преди всичко в микропредприятията работещи на семеен принцип.

На територията на общината липсват големи промишлени предприятия, които в общия случай се явяват като емитери на значителни замърсявания на компонентите на околната среда. Това обстоятелство се отразява благоприятно върху качеството на околната среда и в известна степен предопределя структурата на бизнеса в посоката към микропредприятия и семейни ферми.

Дребния бизнес обаче нарежда община Минерални бани на едно от последните места в областта по показателя средна работна заплата.

Проектът на Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията за програмния период 2011 – 2027г. е пряко насочен към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, както и осъществяването на индустриална и цифрова трансформация.

Като инструмент за прилагане на Европейската политика за сближаване за периода 2021-2027 г.

и в частност на Европейския фонд за регионално развитие, Програмата цели постигането на следните цели на политиката, определени на европейско ниво:

- По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход;
- По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска чрез насърчаване на мерките за енергийна ефективност и насърчаване на прехода към кръгова икономика;
- Иновативна България – целящ повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж;
- Зелена България – с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост, така че тези потребности да могат да продължат да бъдат удовлетворявани и в дългосрочен план;
- Свързана България – акцентиращ върху осигуряването на предпоставки за повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, въз основа на специфичния местен потенциал;
- Справедлива България – със специален фокус върху групите и лицата в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите.

Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка. Очаквано отражение върху заетостта от прилагането на политиките по управление и опазване на околната среда се състои в разкриването на работни места в процеса на преход към зелена, нисковъглеродна икономика с ефективно използване на ресурсите, при който Европейските структурни и инвестиционни фондове са източници на инвестиции, допринасящи за постигането на устойчив и приобщаващ растеж.

Министерството на околната среда и водите инициира проект „Създаване на електронна система по Регламент (ЕО) 1013/2006“, който обхваща технически и организационни изисквания за практическото осъществяване на общоевропейска електронна система за обмен на данни. Целта на проекта е да се оптимизира дейността в областта на трансграничния превоз на отпадъци, като в допълнение ще се намали и административната тежест за бизнеса. Изпълнението му предполага заетост на квалифициран персонал с високи ИТ умения и аналитични функции.

С потенциал за осигуряване на временна заетост са двете програми, финансирани от Националния доверителен екофонд – Инвестиционна програма за климата и програма „Микропроекти за климата“. Програмите ще окажат позитивен ефект върху заетостта в краткосрочен план (проектите са със срок на изпълнение 3 - 9 месеца) в сектори строителство, търговия, индустрия (малки и средни предприятия), като предвиждат ангажиране на проектантски фирми, фирми за технически обследвания, фирми за енергийни обследвания, производители на строителни материали и специализирано оборудване, свързано с енергийната ефективност, доставчици на оборудване, научноизследователски персонал, фирми за техническа поддръжка.

НПДЗ предвижда да продължи изпълнението на насърчителната мярка по Закона за насърчаване на заетостта за „зелени работни места“, която от една страна подкрепя разкриването на работни места, които допринасят за опазване на околната среда.

Възстановяването на икономиката ще обуслови очакваната положителна динамика на заетостта като броят на заетите, наблюдаван през 2019 г. вероятно ще бъде достигнат през 2022-2023 г. Икономически активното население също се очаква да се повиши с около 1.2 пр.п. до 73.9%. В същото време, коефициентът на безработица отново ще поднови низходящия си тренд, наблюдаван през преобладаващата част от последните десет години и стойността на показателя ще намалее до 5.2% през 2021 г.

Като цяло динамиката на пазара на труда в България през последните десет години следва цикъла на икономическото развитие. За периода от 2018 до 2022 г. трудоспособното население се очаква да намалее от 4563.7 хил. до 4381.7 хил.

Прогнозираната заетост в средносрочен план обаче се очаква да нарасне от 3080.4 хил. за 2018 г. до 3151.2 хил. за 2022 г. (2.3% растеж). За 2022 г. очакваният брой заети жени е 1.52 млн., а този на мъжете – 1.44 млн. През 2022 г. най-голям брой заети мъже ще бъдат наблюдавани в дейностите преработваща промишленост (318.6 хил.), търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети (225.2 хил.), строителство (206.7 хил.) и транспорт, складиране и пощи (155.3 хил.). През същата година, най-голям брой заети жени се очакват в дейностите преработваща промишленост (312.9 хил.), търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети (273.2 хил.), държавно управление (157.8 хил.), образование (157.0 хил.) и здравеопазване (138.9 хил.).

Детайлизираните средносрочни прогнози за заетостта по възрастови групи показват, че през 2022 година.:

- ✓ Заетостта във възрастова група 15-24 г. се очаква да възлиза на 171.3 хил.
- ✓ Заетите на възраст 25-34 г. ще са 627.4 хил.
- ✓ При възрастова група 35-44 г. се очаква броят на заетите лица да е 795.7 хил.
- ✓ Заетите на възраст 45-54 г. се очаква да възлизат на 744.5 хил.
- ✓ Заетостта във възрастова група 55-64 г. се очаква да е 537.8 хил.
- ✓ При възрастова група на 64 и повече години заетостта се очаква да възлиза на 79.9 хил.

Най-големите положителни абсолютни изменения в заетостта се очакват в преработващата промишленост (33.6 хил.) и дейностите, в които публичния сектор доминира – образование (23.7 хил.), държавно управление (16.5 хил.) и хуманно здравеопазване и социална работа (16.0 хил.). Спад в броя на заетите се очаква в сектори търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети (25.7 хил.), хотелиерство и ресторантьорство (5.3 хил.), добивна промишленост (4.2 хил.) и производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива (1.3 хил.).

През периода 2018–2022 г. се очаква следната динамика в позициите, на които ще работят заетите лица:

- ✓ Нарастване в броя на заетите специалисти със 7.2%, като през 2022 г. се очаква той да достигне до 548.3 хил., съответно най-голям дял в сравнение с останалите категории;
- ✓ Слабо намаляване на броя на лицата, заети като персонал, зает в услуги за населението, търговията и охраната (спад от 1%), като прогнозите за 2022 г. показват, че това ще е втората най-често срещана професия, ангажираща 543.5 хил.;
- ✓ Очаквано увеличение на заетите с професии, неизискващи специална квалификация от 3.0%, като броят на тези лица в края на средносрочния период нараства до 386.1 хил.;
- ✓ Нарастване в броя на заетите машинни оператори и монтажници с 3.2%, като през 2022 г. се очаква техният брой да възлиза на 366.2 хил.;
- ✓ Ръст в заетостта на техниците и приложните специалисти, както и на квалифицираните работници и сродни на тях занаятчии от 3.6%, като в края на периода броят им ще достигне съответно до 301.4 хил. и 338.9 хил.;
- ✓ Увеличение в броя на заетия помощен и административен персонал с 2.7%, като през 2022 г. той ще възлиза на 283.7 хил.;
- ✓ Ръст се очаква и в броя на ръководни позиции (4.1%) до 182.1 хил.

Източник : доклад „тенденции в заетостта , регионални и образователни дисбаланси“ (2008–2032)“

Очакванията за община Минрални бани в динамиката на пазара на труда е тя да следва националните характеристики с изразена по – голяма острота в негативните тенденции поради малката численост на населението. За смекчаването им ръководството на общината активно привлича външни източници на финасиране като:

- ✓ Проект „ Подобряване качеството на живот за жителите на Къркларели и Минерални бани (EUQuality)“, финансиран със средства от Европейския съюз по Програмата за трансгранично сътрудничество между България и Турция от 18.06.2015 г.

- ✓ Проект „Топъл обяд в условията на пандемията от Covid-19“
- ✓ Проект „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Минерални бани“ по ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г.
- ✓ Проект „Промотиране и развитие на туризма чрез историята (PATH)“
- ✓ Проект BG05M2OP001-3.002-0012 „ЗАЕДНО (За Активно Европейско Демократично Недискриминиращо Образование)“. Финансирането е по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирането – от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.
- ✓ Проект с бенефициенти общини по ПОЗ на ОП НОИР 2014-2020 г. с обща стойност 415 989.29лв.

Източник: ИСУН 2020

Също така към момента Дирекция “Бюро по труда”- Хасково разполага с финансови средства за сключване на договори за стимулиране на мобилността и/или предприемачеството по насърчителни мерки от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) и обучение както следва:

- ✓ Мерки за насърчаване на териториалната мобилност на безработните лица насочени/наети на работа извън границите на населеното място по местоживее (чл. 42 от ЗНЗ)
- ✓ Мерки за насърчаване на предприемачеството на безработни лица регистрирали микропредприятие.
- ✓ Обучение на възрастни

1.7. Население и демографски фактори

Демографските процеси, които протичат в община Минерални бани, са динамични и се определят от икономическите характеристики на територията и района. Отрицателният естествен прираст и миграцията са сред основните фактори, довели до намаляване на населението в община Минерални бани. За периода между последните две преброявания, а именно 2001г.-2011г. населението на община Минерални бани намалява от 6 750 души през 2001г. до 5 899 души през 2011 г., като за анализирания период намалението е с 851 души или с 12.60% Населението на Хасковска област за същия период намалява с 10.52%, а в ЮЦР с 7.58%.

За периода 2007-2012г. най - голямо намаление на населението е регистрирано през 2011 г., когато то намалява с 706 души след което се забелязва стабилизиране на демографските показатели, а през последните години до 2022г се забелязва устойчив темп на плавното му натастване на годишна база.

Година	Население	Абсолютен прираст	Темп на прираст %
2007	6 611		
2008	6 553	- 58	- 0.88%
2009	6 542	- 11	- 0.17%
2010	6 562	20	0.31%
2011	5 856	- 706	-10.76%
2012	5 906	50	0.85%
2017	6 186	280	4,53%
2020	6 461	275	4,26%
2022	6860	399	6,17%

Източник: НСИ

Община Минерални бани заема територия от 214.7 кв.км., което представлява 4% от територията на областта. По този показател общината се класира на последно място сред общините в областта. Гъстотата на населението към 2020г. е 33,23 ч./дка., което е около 2.0 пъти по-малко от гъстотата на населението на страната и 1.5% по-малко от гъстотата на населението в областта.

По данни на НСИ към 31.12 2017 г.

Община	Население	Население в	% от	Класиф.
--------	-----------	-------------	------	---------

	общо за общината	общинския център	населението в общинския център	1 центр. 2 межд. 3 периф.
Минерални бани	6 186	1 136	18.4	3

Източник: НСИ, НЦТР обработка

Част от населението (18,4 %) , живее в общинския център а останалото население се разпределя между селата от общината.

За община Минерални бани, както и за областта, е налице процес на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 70 и повече години. С нарастване на възрастта е налице увеличаване на населението, като най-много лица са регистрирани във възрастовата група 70 години.

Население към 31.12.2020

Населено място	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
За страната	6 916 548	3 349 715	3 566 833	5 043 186	2 416 899	2 626 287	1 873 362	932 816	940 546
Обл. Хасково	223 625	109 127	114 498	160 813	77 795	83 018	62 812	31 332	31 480
гр. Хасково	84 862	40 515	44 347	68 298	32 320	35 978	16 564	8 195	8 369
Общ. Минерални бани	6 461	3 336	3 125	-	-	-	6 461	3 336	3 125

Община Минерални бани има сравнително балансирана структура на населението по показателя мъже/жени.

Върху динамиката на населението най-голямо влияние оказва естественото му движение, при което намаляването на родените деца бележи забележима тенденция. Подобна е ситуацията на областно и национално ниво.

Статистически район (към 31.12.2020г.)	Естествен прираст (брой)			Естествен прираст (‰)		
	общо	град	село	общо	град	село
Общо за страната	-65 649	-36 123	-29 526	-9.5	-7.1	-16.0
Южен централен	-13 536	-7 190	-6 346	-9.6	-7.6	-13.
Хасково	-2 750	-1 516	-1 234	-12.3	-9.4	-19.7

Статистически район	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
За страната	59 086	30 372	28 714	124 735	65 950	58 785	-65 649	-35 578	-30 071
Обл. Хасково	1 670	857	813	4 420	2 340	2 080	-2 750	-1 483	-1 267
гр. Хасково	625	321	304	1 457	765	692	-832	-444	-388
Мин. бани	43		23	118	65	53	-75	-45	-30

Естествен прираст

Година	За България		За обл. Хасково		За общ. Минерални бани	
	Родени	Прираст (бр.)	Родени	Прираст (бр.)	Родени	Прираст (бр.)
2007	75349	-37655	2367	-1728	58	-50
2008	77712	-32811	2282	-1752	63	-37
2009	80956	-27112	2483	-1396	60	-46
2010	75513	-34652	2387	-1613	52	-51
2011	70846	-37412	2232	-1608	42	-53
2012	69121	-40160	2190	-1617	53	- 48
2020	59 086	-65 649	1670	-2 750	43	-75

Информация – НСИ

Ниската раждаемост е проблем не само за общината, поради което тя обект и на националната политика за повишаване на раждаемостта. В следващите години диспропорцията между населението под трудоспособна и над трудоспособна възраст ще се задълбочи.

Основната причина за отрицателния естествен прираст е ниската раждаемост през последните години, която е резултат от негативното влияние на редица социални, икономически, демографски и други фактори. Недостатъчната материална осигуреност на семействата, намаляването на фертилния

контингент през последните години, изменението във фертилното поведение и психическата нагласа за малко деца, снижаването на жизнения стандарт, безработицата и др. са сред факторите, довели до ниската раждаемост в последните 20 години.

По данни от изготвения Социално-икономически анализ на районите в Република България /трети етап/ - създаден в рамките на бюджетна линия BG16RFOP001-8.002- 0005 „Бюджетна линия на сектор „Стратегическо планиране и програмиране“, приоритетна ос 8 „Техническа помощ“ на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България.

Индикатор	Базисна стойност 2009 г.	Постигната стойност, 2018 г.	Целева стойност 2030 г
Тотален коефициент на плодовитост (брой деца на една жена)	1.57	1.56	1.5
Очаквана продължителност на живота на жените в години	77.4	78.4	81
Очаквана продължителност на живота на мъжете в години	70.1	71.4	76
Естествен прираст (раждания минус умиряния) в хил.	-27.1	-46.3	-38
Нетна миграция (включително корекции) в хил.	-15.7	-3.7	-0.5

Като цяло, текущата демографска картина в страната и перспективите за нейното развитие в средносрочен и дългосрочен план показват, че при непроменени политики демографският фактор ще компрометира възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижава ефективността на икономическата политика, насочена към осигуряването на (предпоставки за) такъв растеж. Ето защо, основна стратегическа цел до 2030 г. на правителството е смекчаването на неблагоприятните демографски тенденции и обръщането им в по-дългосрочна перспектива.

Индикатори за Демографски подем

Индикатор	Текуща стойност	Целева стойност	Целева стойност в ЕС
Коефициент на естествен прираст, ‰	- 6,6	- 5,0	- 0,7
Нетен коефициент на миграция, ‰	- 0,3	0,0	2,8
Коефициент на възрастова зависимост, %	32,5	36,5	30,5

Източник: Евростат чрез Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г.,

За последните години в община Минерални бани се наблюдава тенденция, обратна на тази на национално и областно ниво. Миграционното салдо в общината е положително, което поставя общината в по-благоприятна ситуация.

Общината успешно прилага политика за подпомагане на децата в риск и възрастните хора, която е хармонизирана с Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, приета с Решение на Министерски съвет, Протокол No 5.1/06.02.2013 г. Ръководството на общината ориентира оперативните си цели към децата, безработните, работещите бедни и възрастните хора, които формират най-уязвимите групи от обществото.

Социалната политика на Република България обхваща най-чувствителните области от програмата на правителството свързани с демографията, защитата на правата на българските граждани, равнопоставеността и достойнството, социалното приобщаване и грижата за уязвимите групи на обществото, социалните услуги в общността и качествената трудова заетост.

Демографската политика на Република България е сред най-важните политики на страната, тъй като е в основата на социалното и икономическото развитие и е основен приоритет за съхраняването на човешкия капитал. Тя се осъществява от Министерството на труда и социалната политика, което координира и ръководи изпълнението на основните дейности, свързани с демографското развитие. Тази политика е обвързана с важни международни и европейски документи и анализи на демографските тенденции и демографската структура.

Националната програма за развитие „България 2020“ интегрира цели и приоритети на приетите национални стратегически документи и ги обвързва с тези на стратегията на ЕС „Европа 2020“. За преодоляването на установените демографски проблеми, са предвидени мерки насочени към подобряване на системата на здравеопазването и качеството на обслужването, повишаването на

образованието, осведомеността и културата на населението, създаването на условия за спорт и подобряване на физическата култура, което има пряко отражение върху здравния статус, жизнеспособността, трудовата активност и инициативността.

1.8. Промисленост и строителство

На територията на общината към 2020 г. има регистрирани 422 фирми с различен предмет на стопанската им дейност. Частната дейност е базирана предимно в общинския център и по - големите села - Караманци ,Боян Ботево и Сърница.

Населено място	Стопански субекти (бр.)
Минерални бани	163
Брястово	28
Сусам	21
Татарево	21
Спахиево	7
Сираково	16
Сърница	50
Караманци	61
Колец	8
Боян Ботево	25
Ангел войвода	14
Винево	8

Случаящото се в икономиката на национално и международно ниво оказва разнопосочно влияние върху общинската икономика. Като цяло в резултат от икономическите кризи 2008-2010г и 2020 – 2022 се отчита свиване на производството. В същото време се констатира ръст в регистрираните фирми, голяма част от които към момента обаче са неактивни. Тенденцията, която се наблюдава в ръста на стопанските субекти може да се установи и при другите основни икономически показатели.

Година	Предприятия (бр.)
2008	111
2009	146
2010	151
2011	169
2012	195
2020	422

Лицето на бизнеса на територията на общината се определя от микро и малките предприятия. От общия брой на работещите предприятия, най-голям е дялът на тези, развиващи дейност в сектора на търговията и услугите в т.ч. "търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети", следвани от стопанските субекти в сфера "хотелиерство и ресторантьорство" като "Топликос" ООД, "Чинарите-2001" ООД, "Гу-Траки" ООД, "Йонико-термал" и др, както и няколко фирми извършващи дейности по менажиране и управление на заведения, барове и ресторанти, като, "А.Г. 2014" ЕООД, "КАЧАСА" ЕООД. Силно представителство в отрасъла на преработващата промишленост има производството на текстил и облекло като "МИРА АЛ" ООД, "ШЕН – ТРИКО" ЕООД и др., риба и аквакултури като "Аквामинерал 2018" ЕООД, "Винарска изба Брястово" ЕООД, БИО ДИНАМИК - Никола Тончев" ЕТ и др. С насоченост към земеделие, горско стопанство и управление на земеделски имоти са "БАЯРА БЪЛГАРИЯ" ООД, "Тихлев Аква Фиш" ЕООД, "БИОФЕРМА" ЕООД, "Зелено Стопанство 2015", "УАЙЛД ФИШ" ЕООД, "СИРАКОВ ФИШ" ЕООД, "Капра МК" ООД, "БРАДЪР ЛЕС", "Д Т 75" ЕООД, Общинско предприятие "ОГС Бряст лес", "АГРИАРТ ООД", "ТОПЛИКОС-2008". В сферата на строителството и недвижимите имоти са "ЗАР РЕМОНТ" ЕООД, "МАКОС" ЕООД, "ЕВРО БИЗНЕС КОНСУЛТ" ЕООД. Много добре са представени фирмите занимаващи се с производство на електроенергия от възобновяеми източници като: "Фотоелектрик" ООД, "ФОС ЕНЕРДЖИ" ООД, "ФЕЦ 30 kWp ДИМИТЪР ЙОРДАНОВ", "ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW" с. Брястово, "ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW" с. Сираково, "ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW" с. Сусам Фотоволтаична централа – Зинал, 5 KW" и 2 бр., "ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW" с. Караманци, "ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 KW"

с.Сърница , „ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 kWp” с. Ангел войвода, „ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 kWp”с. Боян Ботево, „Фотоволтаична централа до 30 kWp”с. Колец,Доставка на машини и съоръжения „Джи ен Джи Инженеринг“ ООД , „АЛИРА ПРОПЪРТИЙС“ ЕООД , разработване на софтуерни продукти - „ПромоГрад“ ООД,Производство на пелетни горелки и котли на твърдо гориво „СИМПЕКС БГ“ ООД.

Разположението на стопанските субекти по населени места е както следва:

Минерални бани

„ Минерал Вилидж“ ЕООД
„Вератекс“ ЕООД
„ВМ + К инвест“ ЕООД
„Аквामинерал 2018“ ЕООД
„Джи ен Джи Инженеринг“
„Финтекстил“ ЕООД
„Балкан Газ“ ООД
„Ани Транс Инвест“ ЕООД
„Фотоелектрик“ ООД
„Йонико Термал“ ЕООД
„Алиджи МДФ“ ЕООД
Общинско предприятие „ОГС Бряст лес“
Хотелски балнеокомплекс – почивна станция „Изворите“
Хотелски комплекс „България“

Подходящи места за провеждане на водолечение и балнеопроцедури са Балнеохотел „Божур” работещ по програма на НОИ, Специализираната болница за рехабилитация (СБР) „Айлин” и Обществената баня с минерална вода. В много от местата за настаняване се извършват СПА процедури с минерална вода.

Брястово

„ПРИМА ХОУМС“ ООД
„ИВ НАТ“ ЕООД
„МИРА АЛ“ ООД
„Директика“ ЕООД
„Винарска изба Брястово“ ЕООД
„ПромоГрад“ ООД
„Рентсел Инвест“ ЕООД
„МИЛВЕСТ ФЕМИЛИ“ ЕООД
„ФЕЦ 30 kWp ДИМИТЪР ЙОРДАНОВ“
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW“
„Капра МК“ ООД

Сусам

„АГРО-МЛ“ ЕООД
„Брод“ 2013 ЕООД
БИО ДИНАМИК - Никола Тончев“ ЕТ
„БАЯРА БЪЛГАРИЯ“ ООД
„Тихлев Аква Фиш“ ЕООД
„БИОФЕРМА“ ЕООД
„Хрисо Авго“ ЕООД
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW“

Татарево

„СКАЙ БГ“ ЕООД
„Зелено Стопанство 2015“ ЕООД
„МИНЕРАЛНИ БАНИ – ТАТАРЕВО“ ООД
„СИМПЕКС БГ“ ООД
„АГРИАРТ ООД“
„Емир 05“ ООД
„УАЙЛД ФИШ“ ЕООД
„СИРАКОВ ФИШ“ ЕООД

Спахиево

„ЗАР РЕМОНТ“ ЕООД
„Уайлд фиш“ ЕООД

Сираково

„ДАНИ-ДМ 2015“ ЕООД
„ИДЕЯ ДЕЯ“ ООД
„ФОС ЕНЕРДЖИ“ ООД
„РИСАЯ“ ЕООД
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА 30 KW“

Сърница

„РЕАЛ КИНГ ТРАВЕЛ“ ЕООД
„А.Г. 2014“ ЕООД
„БАРСО“ ЕООД
„ШЕНОЛ - Гюлсерен Ахмед“ ЕТ
„КАЧАСА“ ЕООД
„БРАДЪР ЛЕС“ ЕООД
„ШЕН – ТРИКО“ ЕООД
„ИЛДЪЗ АЗИС 93 – АИДА“ ЕООД
„Д Т 75“ ЕООД;
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 KW”

Караманци

„ФАРАОН – ФАХРИДИН“ ЕООД
„ГАЙРАК“ ЕООД
„ТОПЛИКОС-2008“ ЕООД
„АУРИС ТРЕЙД“ ЕООД
„МСА – 96“ ЕООД
„ЕВРО БИЗНЕС КОНСУЛТ“ ЕООД
„АЛИРА ПРОПЪРТИЙС“ ЕООД
„ЕМРЕ“ ООД
„АТОНТРАНС-777“ ЕООД
„МЕЛ“ ЕООД
„ЕКОПРОДУКТ“ ЕООД
Фотоволтаична централа – Зинал, 5 KW“

Колец

„ПАНОРАМА 02“ ЕООД
„Мелек Сунай“ ЕООД
„Фотоволтаична централа до 30 kWp”

Боян Ботево

„БУРТЕКС“ ЕООД
„ДЖИМ МАК – 2013“ ЕООД
„ДРЯМС“ ЕООД
„МАКОС“ ЕООД
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 kWp”

Ангел войвода

„МЕМО – 2012“ ЕООД
„АНЙЕЛЕС“ ЕООД
„РЕНИ РАМА“ ООД
„Ел - Са Експо“ ЕООД
„АГРО ИНВЕСТ 2020“ ЕООД
„БЕСТ МОТОРС“ ЕООД
„ФОТОВОЛТАИЧНА ЦЕНТРАЛА ДО 30 kWp”

Винево

„ЕМИР-10“ ЕООД
„ФАЛКОН-ЕС“ ЕООД
„ЕСС НЕЙЛС АРТ“ ЕООД

На територията на общината работят следните общински дружества:

- ✓ „Стройкомерс“ ЕООД с предмет на дейност извършване на строително ремонтни и проектантски услуги.
- ✓ Общинско предприятие „ОГС Бряст лес“ с предмет на дейност - изпълнение на лесоустройствения проект в общинските горски територии.

Кризата в резултат на пандемията от COVID-19", постави редица предизвикателства пред промишлеността произтичащи от нарушените доставки на суровини, материали, проблеми с транспорта, недостиг на персонал и необходимост да се работи при спазване на строги епидемични мерки.

Въпреки това, благодарение на доброто си географско разположение, мекия климат, природните дадености на община Минерални бани и наличната суровинна база, стопанските субекти развиват устойчиво дейността си.

Тенденцията за последните години е бавното нарастване на общата численост на стопанските единици, както и нарастване на нетните приходи от продажби. Растеж има и в разходите за ДМА. По отношение на разходите за придобиване на ДМА, може да се изведе заключението, че бизнесът се грижи да обновява оборудването си и подобрява конкурентоспособността си.

Така сравнителният анализ на ключови икономически тенденции показва относително стабилен ръст на общинската икономика. За периода от последните 3 години преди пандемичната криза почти всички показатели бележат развитие. Данните за броя на нефинансовите предприятия показват ръст от 13 %, Тези стойности са по-високи отсъщите на областно ниво, където са 6 %. Нарастването в броя на новите фирми за периода 2017 - 2019 година е указание, че бизнес-средата в община Минерални бани е по-добра от тази в цялата област. Стойността на ДМА също се увеличава отчетливо – с над 74 % за разглеждания период, което показва наличие на инвестиции в предприятията. За разглеждания период с около 50% са нараснали приходите от дейността, а над два пъти се е повишила стойността на произведената продукция.

Състоянието на околната среда е определящ фактор за качеството на живот на дадена територия. То рефлектира върху всички стопански дейности в т.ч. туризъм, транспорт, земеделие, индустрия, промишленост, енергетика и др.

Сравнително близкото разположение на ГКПП Маказа – 87 км и на гр. Одрин - 120, подобрява експортните възможности и допринася за привличане на външни предприемачи и капитали. Географската близост, исторически установените връзки с Гърция и Турция, както и активната политика на местните власти, способстват за по-значителен приток на чуждестранни инвестиции и туристи в общината.

Реализирането на енергийната политика се очаква да даде отражение върху заетостта и през новия програмен период поради насочения поток от инвестиции към ключови области като подобряване на енергийната ефективност, модернизиране и разширяване на енергийна инфраструктура и изграждане на нови генериращи мощности, за което способстват топографските и климатични особености на общината.

Друг фактор определящ добрия имидж на община Минерални бани, като място с благоприятна бизнес атмосфера, и възможности за рационално използване потенциала на местните ресурси е добрата пътна инфраструктура. При извършеното категоризиране на областите и общините според гъстотата на общинската пътна мрежа (км/кв км) община Минерални бани попада в 2^{-ра} група с гъстота от 0.24. км/кв км. (над средната).

Източник: НСИ - прил. 14. Категоризиране на областите и общините според гъстотата на общинската пътна мрежа

Общата дължина на Републиканската пътна мрежа (РПМ) на територията на област Хасково е 1059 км в т.ч. 94 км от автомагистрала „Марица“

През територията на областта преминават главни пътни връзки с европейско и балканско значение, като Европейски транспортен коридор № IV -Дрезден - Прага - Братислава - Гьор - Будапеща - Арад - Крайова - София - Пловдив - Истанбул е път, свързващ страните от Централна Европа със страните от Близкия Изток и Азия.

Пътната мрежа в общината се състои от асфалтови пътища в отлично състояние, от които републиканските са 28 км. През Минерални бани минава по-краткият път от София и Пловдив за Кърджали и ГКПП Маказа. Автомагистрала „Марица“ се намира в сравнителна близост /от с.Крепост – 27км./

За общината от голямо значение е и доброто състояние на общинската пътна мрежа чиято поддръжка и рехабилитация ръководството полага много сериозни усилия за осигуряване на финансиране от Държавния бюджет.

Така само за последните няколко години е осигурено финансиране чрез „Целенасочената Инвестиционна Програма в подкрепа на развитието на Северозападна България, Родопите, Странджа

- Сакар, пограничните, планинските и полупланинските слабо развити райони“ (МРРБ – Декаври 2015г.)

В раздел „Други проекти за периода 2016-2020 г.“ - цел 1 “Стимулиране на икономиката“ - приоритет 9 „. Рехабилитация на пътната мрежа в района и връзките към бизнес обекти „ - мярка 3.9.1. „Рехабилитация на пътната мрежа“ за реализацията са заложили :

- Реконструкция на път НКВ 1124 с. Ангел войвода - с. Винево от км 4+800 до км 8+300 с проектна стойност -. 143 х.лв.
- Реконструкция на път НКВ 2128 Горски извор - Караманци - /PDV1218 Воден - Езерово/ - с проектна стойност - 1477 хил.лв.
- Рехабилитация на общински път НКВ 2120 Минерални бани - Брястово - х. Аида от км 0+000 до км 8+400 – с проектна стойност - 4234 хил.лв.

1.9. Селско стопанство

Селското стопанство е доминиращ отрасъл за повечето населени места в общината. Умерено средиземноморският климат и благоприятните почвено - климатични условия са предпоставка за голямото разнообразие на отглежданите селскостопански култури.

За общината могат да се обособят два селскостопански района, както следва:

- ❖ I-ви район включва землищата на селата Сусам, Татареве, Сираково и Брястово при които почвено-климатичните условия го определят като по-подходящ за отглеждане на лозя, зърнени и фуражни култури.
- ❖ II-ри район включва землищата на останалите села, където условията са по-подходящи за отглеждане на технически култури (тютюн, лечебни и етеричномаслени растения), животновъдство и туризъм;

Фирма	Населено място	Предмет на дейност
“Аида фрут”	с.Брястово с.Спахиево	овощарство
БЕМ ООД	с.Спахиево	говедовъдство
ЕТ “Дани – М – Д. Николов”	с. Сусам	птицевъдство
“Хетман – АТ” ООД	с. Брястово,с. Сираково, с. Татареве	зърнопроизводство
ЕТ “Грай–Андонов– Р.Ангелова”	с. Татареве	птицевъдство
ЕТ “Армира – 90”– Н. Георгиев	с. Сусам	рибовъдство
ЗКПУ “Родопи”	с. Татареве	зърнопроизводство
“Екофрут” ООД	с. Татареве	зърнопроизводство
“Емре” ООД	с.Караманци,с. Колец,с. Сърница	зърнопроизводство
“ЛПЗ Агро” ЕООД	с. Татареве	зърнопроизводство
“Агрозоо –Инвест” ООД	с.Спахиево	зърнопроизводство
“Ивком Трейд” ЕООД	с. Сусам	лозарство
“Нуклеусна база” ЕООД	с. Сусам	лозарство
ЕТ “Рама –Рамадан Рамадан”	с. Сираково	говедовъдство
“М- Агро” ЕООД	с. Брястово	говедовъдство
“Еко зем А” ЕООД	с. Сираково	производство на билки
“ММ Тобако” ООД	с. Сираково	тютюнопроизводство
ЕТ “Даяна – Д.Бояджиева”	с.Мин. бани	оранжерийно зеленчукопроизводство
“Профит Икономикс” ЕООД	с. Татареве	зеленчукопроизводство
“Клас 95” ООД	с. Татареве, с. Брястово, с. Сираково, с.Спахиево	зърнопроизводство

Така на територията на общината значителни площи се заемат от зърнено-фуражни култури

(около 13000 дка), следват ги техническите култури(около 10000дка), лозовите насаждения (около 3000дка.) и оранжерийното зеленчукопроизводство. Общината е известна с най-високите средни добиви от винени лозя в България - до730 кг. от дка. В землището на с. Сусам има големи лозови масиви с „Мерло“, „Мавруд“ „Памид“, „Сира“, „Мускат бианко“, „Мускат джианко“, „Вилние“, „Каберне совиньон“.

Все повече се развива и оранжерийното производство на зеленчуци. В с. Минерални бани са създадени 20 дка. оранжерии, като за отопление се използва минералната вода.

В землището на с. Брястово има създаден масив в за производство на череши, а в землището на с. Спахиево се отглеждат круши, праскови, кайсии и ябълки.

Селскостопанското производство в общината се осъществява от регистрирани по Наредба №3/29.01.1999 г. земеделски производители, броят на които постоянно намалява.

Липсата на крупни промишлени емитери на замърсявания в околната среда и разнообразните почвен типове и подтипове предопределят подходящи условия за отглеждане на билки, етерично - маслени култури, биомед и други растителни биопродукти. Въпреки това поземлените ресурси на общината са сравнително слабо експлоатирани. Така от наличните общо 169 110 дка селскостопански територии се обработват едва 53 792 дка, което представлява 32% от земеделските площи.

Настъпващите климатични промени в последните десетилетия регистрират траен ход в покачване на средните годишни температури с което се отваря възможността за промишлено отглеждане и на по-топлолюбиви селскостопански култури.

Това се отчита и чрез Общинския план за развитие, който пренася националните приоритети на местно ниво и спомага за развитие, свързано с повишаване на конкурентоспособността, заетостта и внедряването на нови практики.

Като приоритети свързани с развитието на селското стопанство в ОПР са заложили:

Приоритет 3.4. „Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси“.

Педвид големия брой фирми упражняващи дейността си в отрасъла на селското стопанство, отношение към него имат още Приоритет 3.1. „Активизиране на специфичния потенциал на регионалните и местните икономики чрез подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес“ и Приоритет 2.2. „Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда“.

Така приоритет 3.4. насърчава развитието на селското стопанство, като основен отрасъл в местната икономика и оказва подкрепа за по-висока професионална квалификация и информираност на земеделските производители, подпомага производителите с пазарна информация и контакти за реализация на земеделските продукции.

Приоритет 3.1. – насърчава предприемачеството за създаване на микро и малки фирми за преработка на селскостопанска продукция, чрез рекламиране на възможностите за създаване на преработвателни предприятия, осъществяване на комуникации между производители и преработватели на земеделска продукция.

Приоритет 2.2. – насърчава привличането на частни и външни инвестиции в биологични производства и на такива свързани с оползотворяване на отпадъци от селското стопанство с което се намалява негативния товар върху околната среда.

Като проблем пред растениевъдството се очертава намаляващата годишната сума на валежите минимума на която съвпада с вегетационния период на повечето култури. Това прави по-остра необходимостта от изкуствено напояване. Наличните поливни съоръжения за гравитачно напояване са силно амортизирани и се нуждаят от реконструкция и ремонт, което изисква значителен финансов ресурс.

На национално ниво се посочва, че социално-икономическото развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляването на бедността, социалното включване и по-доброто качество на живот са сред целите на политиката в селското стопанство, прилагана чрез изпълнението на Програмата за развитие на селските райони.

Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства и подмярка 6.4 „Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности“ от Програмата, по които е заложен индикатор „създаване на заетост“ спомага за създаването на нови работни места свързани със дейности базирани на гостопанските и селскостопански ресурси в района.

През програмния период 2014–2020 г. по прилагания чрез ПРСР подход „Водено от общностите местно развитие“ (BOMP, който продължава действието си до 2023 г.,) могат да се сключат споразумения за изпълнение на стратегии за BOMP от местни инициативни групи (МИГ Минерални бани - Чероочене) от територията на цялата страна. Стратегиите включват различни мерки за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).

Животновъдството в община Минерални бани е слабо развито въпреки благоприятните природно - икономическите условия и е концентрирано в частния сектор, който се характеризира с висок относителен дял на дребните стопанства.

Като подотрасли са застъпени основно говедовъдството и овцевъдството. За последните няколко години може да се каже, че се наблюдава известна устойчивост на няколко малки семейни ферми, преди всичко за отглеждане на преживни животни и в по-малка степен на свиневъдството. Като основен проблем за разрастване на животновъдството може да се изтъкне остарелият сграден фонд с неотговарящи на съвременните изисквания условия за отглеждане на животните. Това води до влошена хигиена и качество на произвежданата продукция и намалява продуктивността. Не на последно място своето негативно въздействие върху животновъдството оказват и периодично избухващите епизоотии и свързаните с това повишаващи се изисквания за контрол и модернизация на съществуващите ферми, до постигането на минималните параметри по Директива 1999/74/ЕО за защита и хуманно отношение при отглеждането на животните.

Потенциал за района има за разрастване на зайцевъдството, което може да се насърчава във връзка с качествата на тяхното месо и търсенето му на Европейските пазари, както и на промишленото рибовъдство и аквакултурите.

За да се постигнат по – високи нива на животновъдството през новия планов период, е необходимо на фермерите да се окаже по-сериозна подкрепа чрез предоставяне на информация за съществуващи добри практики, техническа помощ и финансови ресурси за инвестиции в животновъдството и особено за управление на отпадъците които се генерират при него. Настоящата ОПООС залага насърчаване прилагането на екологосъобразни практики в селското стопанство, производство на екологично чиста селскостопанска продукция, обусловено от условията в общината.

1.10. Горско стопанство

Общинският горският фонд заема 8029,5 ха от територията на общината или около 60 % от нея, от които залесени са 7298,6 ха. с което определя 40,2% лесистост.

Основна част от лесосечния фонд е в землищата на селата Сърница, Спахиево и Брястово. Горите на територията на общината (от 197 до 650 м надморска височина) лежат изцяло в долния горскорастителен пояс. Преобладават широколистните гори (предимно дъб и бук), а иглолистните са с по-ниско представителство.

Значителното териториално представителство на горите предопределя важното им икономическо, социално и екологично значение за устойчивото развитие на промишлеността в общината и осигуряването на трудова заетост, особено в селата.

Област, Община	Отн. дял на урбанизирани територии (%)	Отн. дял на земеделски територии (%)	Отн. дял на горски територии (%)	Други територии (%)
Минерални бани	100	0,00	0,00	0,00
Брястово	7,26	43,17	48,66	0,91
Сусам	1,91	80,52	12,59	4,98
Татарево	2,84	73,71	20,37	3,08
Спахиево	2,04	35,46	59,73	2,77
Сираково	5,49	59,74	33,48	1,29
Сърница	1,24	26,05	72,33	0,38
Караманци	5,05	72,64	17,95	4,36
Колец	2,89	73,58	21,07	2,46
Боян Ботево	4,84	71,06	22,85	1,25
Ангел войвода	2,45	34,16	63,06	0,33
Винево	4,25	39,45	55,31	0,99
Общо за общината	3,37	53,01	41,47	2,15

Средногодишно от горския фонд на общината (общински и държавен) се добиват около 15 000м.куб.дървесина.Голямата част от добития дървен материал се използва за отопление от домакинствата в по-малките населени места.

Стопанисването на общинските гори е поверено на общинско предприятие общинско горско стопанство «Бряст лес». Лесоустройствените мероприятия се осъществяват от екип на ОП ОГС «Бряст лес», ръководен от Директор, лесничей, горски техник и горски стражари, оборудвани с необходимата високопроходима техника.

На територията на община Минерални бани има и държавни горски територии заемащи 1219,0 ха. или около 17 % от лесосечния фонд. Държавните гори са обхвата на „Югоизточно държавно предприятие“ ДП Сливен, Регионална дирекция по горите Кърджали - "Държавно горско стопанство" Хасково

Горското стопанство е печеливш отрасъл за района. Чрез него се създава заетост и поминък за част от населението, като се осигуряват работни места за постоянни, сезонни и временни работници, чрез залесителните мероприятия, управление общинските горски територии, организиране и провеждане на лесозащитни и противоерозийни мероприятия, охрана на горите и дивеча, дърводобив и преработка на част от добитие сортименти.

От значение за населението са страничните ползвания от горите изразяващи се в събиране на сено, диворастващи гъби, лечебни растения и горски плодове, опазване на биологичното разнообразие и включването му в туристическите продукти.

Опазването на горския фонд се свързва не само с охранителните дейности, но и с провеждането на строг контрол при проектирането и строителство в общинските горски територии, създаването на гори върху земеделски територии, ефективното ползване на дървесината и недървесните горски продукти, организирането и провеждането на противопожарни мероприятия, поддържане устойчивостта на екосистемите и опазването на околната среда.

Преобладаващо равнинния терен, равномерното разпределение на валежите по сезони, малките наклони на водосборите ограничават ерозионните процеси на територията на горскостопански участък "Минерални бани". На места при по-стръмните терени, главно при западни и северозападни изложения се забелязват признаци на площна ерозия, особено при насажденията с ниска пълнота на дървостоя.

1.11. Туризм

Туризмът в Минерални бани - балнеоложки, селски и екологичен, ловен, риболовен, приключенски, фестивален и др има много голям потенциал за развитие и много добри перспективи за привличане на чуждестранни инвестиции благодарение на уникалното съчетание на природни дадености, историческо наследство и минерална вода, която успешно се прилага терапевтично и питейно при пясък в бъбреците, хроничен гастрит и колит, язвена болест, стомашно-чревни заболявания, възпаления на жлъчка и черен дроб.

С отличен резултат се повлияват още:

- ✓ ревматизъм, артрит, болест на Соколски-Буйо
- ✓ артрози, състояния след счупване на кости, полиартрити, болест на Бехтерев
- ✓ радикулит, полиневрит, ишиас, лумбаго, плексити, дископатия и дискова херния
- ✓ възпалителни процеси на яйчниците, стерилитет
- ✓ екземи, псориазис, вулгарис, дерматити, кератодермия, уртикарии

Общинският център – Минерални бани е национален балнеолечебен курорт, за който туризмът може да бъде ядрото, което да мобилизира бизнеса за сериозна икономическа дейност, която да диверсифицира икономиката в района, и в същото време да създаде привлекателни работни места за млади хора.

Благоприятният климат, добрата транспортна обвързаност и уникалните лечебни свойства на минералната вода, са фактори способстващи развитието на този икономически сектор.

Специфичната медикобалнеологична характеристика на всеки един от 14-те извора обуславяща различно физиолого-терапевтично действие, което от своя страна позволява предписването на най-оптималния лечебен курс, и съответната резултатна ефективност определя възможностите за лечение, профилактика и СПА процедури.

Курортът има добре развита инфраструктура и почивна база: хотелски комплекси, почивни станции и частни квартири - общо 43 места за настаняване с повече от 800 легла. Много посещаван през лятото е откритият плувен басейн с олимпийски размери, разположен в централния парк на курорта. Увеличението в броя на туристите, посетили Минерални бани за последните години, е красноречиво доказателство за нарастващата известност на курорта и засилване значението му на възлов туристически център за региона.

Освен минералните извори, върху територията на цялата община са разпръснати множество културно-исторически обекти от различни епохи определящи изключително богатото й историческо

наследство, които са другия значим фактор за развитие на туризма. Особен интерес представляват останките от старинни крепости - праисторическата крепост от времето на траките "Голямото Градище", Крепостта "Калето" от II в.н.е. е между най-добре запазените исторически забележителности на територията на курорта, калето Сърница - стени на тракийска, късноантична и средновековна крепост със сигнална кула, крепост вр. Купена / Върба/ Латницата, тракийска крепост на вр. "Орлови скали", трапецовидни скалноизсечени ниши по Улудере /река Харманлийска/.

Налични останки от времето на траките са така наречените "Шарапани". Представляват скални вдлъбнатини с наклонено дъно и съединителни улеи, за които се предполага, че са били тракийски винарници.

Интерес за туристите представляват и двете туристически атракции – „Чифте баня” , „Терариум” и шест новоизградени екопътеки, които осигуряват достъп до значими за района, археологични и исторически паметници и природни забележителности.

За представяне на културната идентичност на общината и популяризиране на общините като културни туристически дестинации се провеждат фестивали, като с най-голямо значение е Международният детски етнофестивал "Деца на Балканите с духовност в Европа".

В полза на националния балнеоложки курорт са и недалечните разстояния до други атрактивни туристически обекти:

- ✓ „Статуята на Богородица” в гр.Хасково - на 18 км.
- ✓ Древния свещен град „Перперикон” - на 50 км
- ✓ „Извора на Нимфите” край с.Каснаково - на 20 км.
- ✓ „Александровска гробница” - на 40 км
- ✓ „Каменните гъби” край с.Бели пласт - на 25км.
- ✓ „Храма на Орфей” край с.Татул - на 65 км.
- ✓ „Тракийската гробница” край с.Мезек - на 100 км.

Не на последно място за увеличаване привлекателността на общината като туристическа дестинация имат и значителния обем дейности и проекти по благоустрояване на населените места .

Така по проекти на общината, почти всички паркови площи са реконструирани и модернизирани – с прекрасни цветни алеи и зелени площи , спортни и детски площадки, фитнес-уреди на открито, беседки, пейки, видеонаблюдение.

Изпълнени са още

- ✓ „Благоустрояване на бул."Васил Левски" с.Минерални бани”;
- ✓ „Благоустрояване на ул."Юрий Гагарин" с.Минерални бани”;
- ✓ „Благоустрояване на ул. "18-та", с.Караманци
- ✓ „Благоустрояване на улица „Атанас Райков“ в с. Сусам.
- ✓ „Благоустрояване улична мрежа село Спахиево“
- ✓ „Благоустрояване улична мрежа село Сираково“
- ✓ „Благоустрояване на улична мрежа в село Брястово“
- ✓ „Благоустрояване на улична мрежа в с.Сусам“ 18 улици с обща дължина 5362,00м.

Община Минерални бани има потенциал за развитието и на други видове туризъм, като екотуризъм, културно-познавателен, селски, бизнес, излетен, спортен, ваканционен туризъм. фототуризм и др.

Защитените зони и територии предоставят богата база за развитие на еко и опознавателния туризъм, който към настоящия момент са с твърде слабо проявление, въпреки всички благоприятни дадености - мек климат, спокойни места със живописна панорама, значително биоразнообразие включващо някои български и балкански ендемити. Значително е представителството на локалните ендемити - естествения елемент за създаване на тематични екопътеки с изграждане на необходимите заслони, беседки кътове за отдих и др.

На национално ниво прави впечатление, че в последните години се забелязва инвеститорски интерес към селата, които имат потенциал за развитие и на друг вид туризъм, като воден, риболовен, културно-исторически. В условията на извънредно положение и извънредна епидемична обстановка в страната, туризма е един от най-силно засегнатите икономически сектори. Основен приоритет на Министерството на туризма, който има благоприятно въздействие върху заетостта, е утвърждаване доверието и налагане на положителния имидж на България като безопасна, сигурна и предпочитана туристическа дестинация, предлагаща условия, разнообразие и високо качество на туристическия продукт през четирите сезона.

И през 2022 г. ще продължи изпълнението на Актуализираната Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България за периода 2014-2030 г. В нея са отчетени спецификите на заетостта в сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ (сезонност, най-ниското заплащане от всички икономически сектори, демографски и образователни характеристики на заетите и др.). В тази връзка ще продължи прилагането на конкретни мерки за развитие на човешките ресурси в туристическия сектор за развитие на устойчив туризъм“, чрез:

- Рекламирање на природните дадености и наличното биоразнообразие.
- Активна национална и регионална политика в опазването и обогатяването на околната среда.
- Развитие на партньорства с МОН, висшите учебни заведения и туристическия бизнес с цел осигуряване на кадри с познания в областта на устойчивото развитие на туризма.
- Провеждане на регулярни проучвания на потребностите от работна сила в туризма (самостоятелно или в партньорство с МТСП) за осигуряване на връзка между бизнеса и образователната система.

В условията на пандемия на COVID-19, настъпиха значителни изменения в очакванията за развитието на туризма в България за 2022 г. Към новите реалности е адаптирана и Годишната програма за национална туристическа реклама за 2022 г., чиито основни цели включват развитие и задълбочаване на сътрудничеството с българския туристически бизнес, браншовите асоциации и организации, общински администрации, медии и други ангажирани със сектора страни; реализиране на промоционални кампании и позиционирането на специализираните видове туризъм, които могат да се практикуват през четирите сезона на годината.

Социално-икономическите последици от пандемията на COVID-19 се отразиха и върху предприятията в областта на туризма и свързаните с тях услуги, като ги поставиха пред съществен риск от преустановяване на дейността им и освобождаване на персонал. В рамките на ОП „Иновации и конкурентноспособност“ по проект „Подкрепа на предприятия, регистрирани по Закона за туризма като туроператор или туристически агент, за преодоляване на икономическите последици от пандемията COVID-19“ ще се подпомагат за срок от 18 месеца микро, малки и средни предприятия за дейности, необходими за преодоляване на недостига на средства или липса на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив.

Наличните частни инвестиции в създаване на нови лозови масиви и наличното местно винопроизводство („Винарска изба Брястово“ ЕООД) са предпоставки за развитие и на винен туризъм.

Нивото на изградеността на територията на общината овощарство, зелчукопроизводство и животновъдство може да осигури селскостопанска продукция от екологично чиста среда. Заведенията биха могли да разширят предлагането на традиционни местни рецепти съчетаващи традиции от българската, гръцката и турска кухня. Така чрез разширяване използването на местните продукти и свързаните с туризма производства в значителна степен би могло да се тушира негативното въздействие на пандемичната криза, която най-чувствително засягна именно доставките.

На този етап тези възможности все още не са реализирани в пълния си обем, чрез заведенията за хранене и местата за настаняване.

За популяризирането на курорта и превръщането му в атрактивна дестинация от национално значение активно съдействие оказват още:

- ✓ Общинския консултативен съвет по туризъм ;
- ✓ Читалища на територията на общината ;
- ✓ Сдружение „Център за развитие на община Минерални бани“ ;
- ✓ Клуб по туризъм „Гарваница“, регистриран в община Минерални бани ;
- ✓ Местно туристическо сдружение „Минералтур“ – с участието на хотелиери, ресторантьори и физически лица, работещи за развитието на туризма в общината;

Рекламирањето на общината като туристическа дестинация се извършва от редица сайтове – bgshotelite.com, pochivka.bg, journey.bg, bulgariatravel.org. и сайта на общината mineralnibani.bg . Рекламата касае отделните хотели и природни забележителности. Не се рекламират обаче пакети, включващи маршрути и дейности, които биха разнообразили престоя на туристите.

II. Данни и информация за околната среда по компоненти

Настоящата общинска програма за опазване на околната среда (ОПООС) се изготвя в отговор на обществената потребност от осъществяване на планова, открита и предсказуема политика в областта на околната среда, както и за минимизиране на рисковете вследствие на природни бедствия от:

- наводнения при високи речни нива и/или скъсване на язовирни стени;
- силни бури, градушки, поледици, снегонавявания;
- геоложки процеси в т.ч. свлачища, срутища, ерозия;
- земетресения;
- пожари в т.ч. горски, земеделски, в населените места.

При изготвянето на ОПООС е взето предвид състоянието на отделните компоненти на жизнената и околната среда с което програмата се превръща в превантивен инструмент за идентифициране и оценяване на евентуалните въздействия върху средата и човешкото здраве, както от наличните производства, а така също и при реализацията и експлоатацията на нови инвестиционни предложения във всички отрасли на икономиката и развитието на инфраструктурата при отчитане на евентуалния кумулативен ефект от отделните емитери.

Като цяло съществуващите географски и икономогеографски фактори на територията са благоприятни за запазването на чиста околна среда. Съчетаването на планински терени с речни долини придава специфичен облик на красивата местна природа и подобрява взаимодействието на отделните компоненти за установяването на богата и хармонична околна среда.

2.1. Атмосферен въздух

Атмосферните процеси се подразделят на физични и химични, като и двата вида могат да протичат едновременно по сложни и взаимно-зависими начини. Физичните процеси на пренос чрез ветровете, формирането на облаци и валежи, влияят силно върху качеството на въздуха в даден регион.

Метеорологичните характеристики са в тясна връзка с разпространението на замърсителите в атмосферния въздух. Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството изхвърляни газове от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

На територията на Община Минерални бани няма изграден стационарен пункт за непрекъснат мониторинг върху качеството на атмосферния въздух (КАВ) към Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС)

Състоянието на приземния атмосферен слой е свързано с киселинните дъждове, преноса на прахови частици, химически замърсители и др. които влияят върху другите компоненти на околната среда – води, почви, биоразнообразие, а също така оказва пряко въздействие и върху климатичните промени.

Замърсяването на въздуха освен на околната среда, вреди и на човешкото здраве. В Европа емисиите на много замърсители на въздуха спаднаха значително през последните десетилетия, което доведе до подобряване качество му на континента. Въпреки това концентрациите на замърсителите са все още прекалено високи, поради което проблемите с качеството на въздуха остават. Значителна част от населението у нас живее в зони, където се наблюдава превишаване на допустимите норми особено в общинските и областните центрове. Замърсяването с озон, азотен диоксид и прахови частици (ПЧ) създава сериозни рискове за здравето. Излагането на тези замърсители редовно или при върхови концентрации упражнява различно по своята сериозност въздействие — от смущения на дихателната система до преждевременна смърт.

Подкиселяването което е резултат от киселинно отлагане на съединения с наднормено съдържание на сяра и азот за територията на общината е с ниско представяне и се увеличава през зимния сезон, когато редица домакинства ползват въглища за отопление. В последните 2 год. с преустановяване на производството и предлагането на брикети съдържанието на серни съединения в атмосферата значително намаля.

Еутрофикацията - екологичен проблем, причинен от въвеждането на прекалено много хранителни вещества в екосистемите, отбелязва по-малък напредък. Зоните на чувствителните екосистеми, засегнати от прекомерното съдържание на азот в атмосферата също бележат спад през последните години.

При излагане на високи концентрации на озон се причиняват щети на селскостопанските култури. Проучванията сочат, че повечето култури са изложени на концентрации на озон, които надхвърлят дългосрочната цел на ЕС, за защита на растителността.

Известно е, че качеството на въздуха невинаги се подобрява пропорционално на общия спад на антропогенните емисии. Причините за това са различни и влизат в различни взаимодействия помежду си, като например е преноса на далечно разстояние на замърсители от други общини, държави, дори и континенти, резултат на вулканични изригвания, прашни бури и др.

Опазването на атмосферния въздух е проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Това изисква задълбочени промени в националните и местните политики, като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области.

Дългосрочната цел на ЕС е да се постигнат степени в чистота на въздуха, които не водят до неприемливи въздействия и рискове за човешкото здраве и околната среда. ЕС действа на много равнища за намаляване замърсяването на въздуха: посредством законодателство, сътрудничество с отраслите, отговорни за замърсяването на атмосферата, както и с международни, национални и регионални органи и неправителствени организации. Политиките на ЕС си поставят за цел да намалят излагането на замърсен въздух чрез намаляване на емисиите и установяване на норми и целеви стойности за качеството на въздуха. В края на 2013 г. Европейската комисия прие предложения пакет за качеството на чистия въздух, включително нови мерки за намаляване на замърсяването му.

Европейската агенция за околната среда (ЕАОС) е центърът с данни за замърсяването на въздуха на Европейския съюз. ЕАОС подпомага прилагането на законодателството на ЕС, свързано с емисиите в атмосферата и качеството на въздуха. Също така Агенцията съдейства за оценка на политиките на ЕС за разработването на дългосрочни стратегии за подобряване на качеството на въздуха в Европа.

При дейността си ЕАОС поставя ударение върху:

- осигуряване на публичен достъп до набор от данни за замърсяването на въздуха;
- документиране и оценка на тенденциите в замърсяването на въздуха и съответните политики и мерки в Европа.
- изследване на баланса и синергиите между замърсяването на въздуха и политиките в различни области, включително изменение на климата, енергетиката, транспорта и промишлеността.

По своята същност източниците на замърсяване заемат широк спектър от вещества, които са природни и антропогенни. Предвид обстоятелството, че на територията на община Минерални бани няма изградени големи промишлени предприятия определящи за КАВ в района са серните, азотните, някои органични и неорганични въглеродни съединения, тропосферен озон и прахови частици:

- **Серният диоксид (SO₂)** е един от най-често срещаните замърсители, изхвърляни при антропогенната дейност. Заедно с него в атмосферата постъпва и серен триоксид (SO₃), който повечето пъти се получава като вторичен замърсител. Главни източници на серни съединения е битовото отпление на твърдо гориво и биологичното гниене на органичната материя от обработваемите и горските площи. Към серните съединения се причислява и сероводородът (H₂S). Той е силно отровен и предимно с природен произход от анаеробно биогенно разлагане във влажните зони.
- **Азотните съединения** са резултат от високотемпературно изгаряне в двигателите с вътрешно горене. Азотните оксиди участват и във фотохимични реакции, при които се образуват вторични замърсители, като приеман озон и фотохимичен смог.
- **Неорганични въглеродни съединения** са въглеродният оксид (CO) и диоксид (CO₂). В атмосферата постъпват при непълно или пълно изгаряне на горивата и от анаеробното разлагане на организмите.
- **Въглероден диоксид** Концентрацията му се разглежда и в аспекта на основен парников газ и именно като такъв буди тревога. Според IPCC и Световна метеорологична организация (СМО) именно повишението на CO₂ е една от причините за наблюдаваното глобално затопляне. Това е и причината все повече изследвания да са насочени към изучаването му, на процесите свързани с CO₂ и възможностите за намаляване на концентрацията му в атмосферата.
- **Органичните въглеродни съединения**, замърсяващи атмосферния въздух, са различни hidrocarbони. Те постъпват от биологични процеси – гниене във влажни зони, изтичане на

природен газ, горски пожари. Метанът (CH_4) е най-широко разпространеният органичен въглеводород. Доскоро не му се обръщаше голямо внимание, но напоследък се установи голямата му роля в парниковия ефект и подобно на CO_2 е сред най-цитираните причини за глобалното затопляне. Неметановите хидрокарбони имат важно значение за протичане на някои фотохимични реакции и образуването на приземен озон и фотохимичен смог.

- **Озонът (O_3)** е високо реактивен газ, който се образува в стратосферата (най-голяма е концентрацията между 25 и 35 км височина т.е. в озоносферата). Освен в озоносферата, съществува и озон в приземния слой на въздуха. Образува се при фотодисоциация на NO_2 . Озонът е опасен за човешкото здраве, поради токсичното си въздействие. Засяга имунната система и намалява устойчивостта към респираторни заболявания. Най-често на рисковото влияние на озона са изложени тези, които работят на открито и имат астматични заболявания.
- **Твърдите частици** се явяват замърсител, когато надминат определени норми за концентрации. Техен източник са различни природни и антропогенни процеси. Отчитайки сезона, през който са регистрирани превишенията на ПС за ФПЧ_{10} , може да се заключи, че замърсяването е само в урбанизираните части на територията на общината и че основният източник на емисии на ФПЧ_{10} се явява отоплението на битовите сгради

В общия случай налчието на тези замърсители при по-високи концентрации може да причини трайно увреждане на редица органи, започвайки от белите дробове, преминавайки през сърцето, достигайки до кръвоносната ни система и други.

Поради тези причини Стратегията по околна среда на Р. България насочва специално внимание, както към стационарните, а също и към мобилните източници на замърсяване на въздуха (организиран и неорганизиран) и ги подрежда сред приоритетните направления в опазването на околната и жизнената среда.

Други източници на емисии на ФПЧ_{10} , които допринасят за замърсяване на АВ в общината са транспорта и обработваемите площи. Като вероятни източници на емисии, които потенциално биха довели до генериране на вредни вещества в атмосферата могат да се посочат още горските пожари, незаконното изгаряне на отпадъци в т.ч и такива от растителен произход – например от дървопреработващата или селскостопанската дейност, както и нерегламентираното изхвърляне и запалване на битови отпадъци.

Като източници на неприятни миризми биха могли да се посочат местата за отглеждане на животни и временното съхранение на отпадъците от тази дейност. Тези източници са с локално проявление и са концентрирани в часни имоти в съставните села на общината.

До настоящия момент при общинска администрация не са постъпвали жалби или сигнали за неприятни миризми.

У нас за оценка на възможното замърсяване на въздуха се използва понятието "Потенциал на замърсяване на атмосферата" (ПЗА).

Установено е че, върху разпространението на замърсителите, постъпващи в атмосферата влияние оказват метеорологичните фактори. От тях зависи разпределението им по вертикала и хоризонтала, а също температурата и влажността на въздуха, динамичната и термична стратификация, валежите облачността, полето на налягане (баричните системи) и др.

Така например вятъра се явява основен фактор, който обуславя преноса и разсейването на замърсителите.

Въз основа на скоростта на вятъра се различават четири степени определящи потенциала за разсейване на замърсителите. Определя се на база случаите на вятър със скорост над 1м/с./ год, като:

- ✓ I –^{ва} степен - с нисък потенциал - 0-25%
- ✓ II –^{ра} степен – със среден потенциал - 26-50%;
- ✓ III –^{та} степен – с висок потенциал - 51-75%;
- ✓ IV –^{та} степен – с много висок потенциал - 75-100%.

По този показател общината се характеризира с среден потенциал за разсейване на замърсяванията, тъй като 78% от дните през годината са със средна скорост на вятъра под критерия 1 м/с.

Към настоящия момент няма информация за дяловото участие на замърсяване с прах през годината, но независимо от това може да се предположи, че интензивността на замърсяването нараства, както по време на продължителните сухи периоди, а така също и през зимата когато се извършва опесъчаване на селищната пътна мрежа. Нивото на почистване на населените места (улично метене и миене) не е достатъчно саради ниските финансови възможности на общината, поради което за подобряване на състоянието му ще се търсят средства от външно финансиране, както за закуване на почистваща техника, а така също и за извършване на ремонтни дейности за подобряване състоянието на пътните платна.

В заключение може да се обобщи, че климатичните условия в общината по отношение на атмосферната влажност и движението на въздушните маси благоприятстват задържане и сумиране на замърсителите в приземния въздушен слой, като в основния си обем са от битовото отопление.

В тази връзка настоящата програма предвижда засилване на контрола за изпълнение на разпорежданията на Наредба No 6 от 7 октомври 2019 г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление:

За опазване чистотата на атмосферния въздух в населените места съгласно приетите у нас изисквания дървесината, използвана за битово отопление, трябва да отговаря на следните условия:

1. да е суха;
2. да не е обработвана повърхностно с бои, лакове, смоли и лепила;
3. да не е импрегнирана или да е претърпяла друга химична обработка;
4. да не е свързана/примесена с други вещества и материали, включително текстил, пластмаси, гуми или други петролни продукти.

Неблагоприятен момент е сравнително ниския брой (спрямо този за страната) на жилищата с изолация и PVC дограма с което се намаляват енергийните разходи и свързаните с тях емисии. Точна информация за броя на тези жилища липсва, но може да се предполога, че е съпоставима с тази за областния център:

Жилища с изолация и PVC дограма.

Регион / Област	Жилища с изолация, 2011 г.		Жилища с PVC дограма, 2011 г.	
	Брой	Дял в %	Брой	Дял в %
България	602546	15,5	1127734	29,0
Хасково	8 613	7,1	26 586	21,8

Информация : Социално-икономически анализ на районите в Република България Втори етап. Част 2. Прил. 2

За периода 2014 – 2021 г. не са въведени нови, значими енергийни мощности и няма увеличение в общата маса на емисиите от производствена дейност, като се изключи увеличението трафик и брой автомобили на територията на общината.

Непосредствен контрол върху автотранспорта се осъществява ежегодно, при техническите прегледи на МПС. Показателите, които се контролират са: димност, въглероден окис, азотни окиси, въгледороди. На национално ниво се очертава тенденция към използване на горива с по-ниско съдържание на сяра.

У нас е изготвен „Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021 – 2030г.“ изготвен в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2018/1999 и отразява всички препоръки на ЕК.

С ИНПЕК се определят основните цели и мерки за осъществяване на националните политики в областта на енергетиката и климата, в контекста на европейското законодателство, принципи и приоритети за развитие на енергетиката.

Основните цели, заложи в ИНПЕК са:

- стимулиране на нисковъглеродно развитие на икономиката
- развитие на конкурентоспособна и сигурна енергетика;
- намаляване зависимостта от внос на горива и енергия;

- гарантиране на енергия на достъпни цени за всички потребители.

2.2. Води

По отношение на водите територията на Община Минерални бани попада под контрола на Басейнова дирекция за управление на водите – Източнореломорски район (БР ИБР) - гр. Пловдив.

Басейновата дирекция управлява водите въз основа на действащата Европейска и национална нормативна и поднормативна уредба. Съгласно Закон за водите у нас за териториите на басейновите дирекции са разработени съответните Планове за управление на речните басейни и Национална програма за изпълнението им. Плана за управление на речните басейни (ПРБ) в Източнореломорски район за басейново управление за периода 2016-2021 г. е приет с Решение No 1106/29.12.2016 г. на МС. При оценката на водните обекти на територията на община Минерални бани (повърхностни и подземни) са ползвани данни и информация от ПРБ на ИБР.

Основна отводнителна артерия на територията на община Минерални бани е р. Марица. В нейния басейн има 793 населени места, и засяга население от 1 611 241 души (по данни от 2003 г.), което е 68.15 % от населението, живеещо в ИБР.

От територията на община Минерални бани започват началото си реките Банска и Хасковска. Тук лежи и част от водосбора на р. Харманлийска (Олу дере) - горно течение до яз. Тракиец.

Във връзка с прилагането на Рамковата Директива за Водите (РДВ) (Директива 2000/60/ЕС на Европейския парламент и Съвета, 2000) за постигането на добро екологично състояние на повърхностните води за територията на общината от значение за опазването им са следните кодове:

- ✓ За землищата Минерални бани, Сусам и Татареве - повърхностно водно тяло BG3MA300R044 – “р. Банска средно и долно течение и Горскоизворска река”
- ✓ За землищата на Спахиево и Сираково - повърхностно водно тяло BG3MA100R234 “р. Харманлийска от вливане на р. Хасковска до устие”.
- ✓ Повърхностно водно тяло BG3MA100R013 “Горно течение на р. Харманлийска до яз. „Тракиец“.

Банска река е десен приток на река Марица с дължина 37 km. Отводнява ридовете Драгойна и Мечковец в Източните Родопи и централната част на Хасковската хълмиста област. Премахва през територии от общините Първомай, Минерални бани, Хасково и Димитровград. Води началото си под името Чулфанска река от 686 м н.в. в Източните родопи, на 1,2 km югозападно от връх Соуджик (840 m). До село Воден тече на североизток в дълбока долина между ридовете Драгойна и Мечковец. След това завива на изток, а след село Гарваново отново на североизток, като пресича Хасковската хълмиста област в плитка алувиална долина. Влива се отдясно в река Марица на 98 m н.в., на 1,4 km западно от Димитровград. Площта на водосборния ѝ басейн е 337 km², което представлява 0,64% от водосборния басейн на Марица, при следните граници на басейна:

- ✓ Юг и югоизток – водосборния басейн на Харманлийска река, десен приток на Марица;
- ✓ Запад и северозапад – с водосборния басейн на река Каялийка, десен приток на Марица.

Основни притоци на Банска река: / → ляв приток, ← десен приток /

- ← Селското дере
- ← Узундере (Сусамска река)
- Сазлъкдере
- ← Домуздере
- ← Гидиклидере
- Салтъкдере
- Куртдере
- Горскоизворска река

Реката е с дъждовно подхранване, като максимумът е в периода февруари-март, а минимумът – септември. Среден годишен отток при село Добрич 3,6 m³/s.

Източник: <https://bg.wikipedia.org> (списък на реките в България)

Харманлийска река се явява десен приток на река Марица. Премахва през териториите на области Кърджали и Хасково в.т.ч. общините Черноочене, Минерални бани и Харманли. Дължината ѝ е над 90 км., и отводнява източните склонове на рид Мечковец, северните склонове на ридовете Чуката и Хухла на Източни родопи и голяма част от Хасковската хълмиста област.

Харманлийска река води началото си от извор-чешма (755 м н.в.), разположена на шосето Асеновград – Кърджали. До село Боян Ботево тече на югоизток в дълбока и залесена долина. След това завива на изток и до село Малево протича през Хасковската хълмиста област. След Малево завива на североизток. Преди град Харманли образува красив пролом с дължина около 9 – 10 км. Влива се отясно в река Марица на 73 м н.в., на 1,2 км. североизточно от Харманли.

Реката е с дъждовно-снежно подхранване, като максимумът е в периода Февруари - Март, а минимумът – Август. Среден годишен отток при Харманли – 5,47 м³/сек.

Хасковска река е ляв приток на Харманлийска река преминава през общините Хасково и Минерални бани. Дължината ѝ е 45 км. Отводнява югоизточните части на рид Мечковец и част от Хасковската хълмиста област. Извират от 770 м н.в. на 400 м южно от връх Мечковец. До село Спахиево тече в дълбока долина с голям надлъжен наклон, след което навлиза в Хасковската хълмиста област, където протича в плитка алувиална долина. До село Сираково тече на изток-югоизток, до Хасково – на североизток, а след това до устието си – на изток. Влива се отляво в Харманлийска река, на 148 м. н.в., на 1,6 км югозападно от село Стойково, община Хасково. Площта на водосборния басейн на реката е 179 км², което представлява 18,7% от водосборния басейн на Харманлийска река. Основни притоци: Балъкли (десен), Севджадере (ляв).

Реката е с дъждовно подхранване, като максимумът е в периода Февруари - Март, а минимумът – Август. Водите ѝ се използват за напояване – чрез язовир „Сираково“ и други по-малки язовири.

По течението на реката са разположени 4 населени места, в т.ч.:

- Община Минерални Бани – селата Спахиево и Сираково;
- Община Хасково – Вългарово, Хасково (реката минава през центъра на града, където коритото ѝ е коригирано).

Съгласно изискванията на чл. 6, чл. 7, и Приложение IV на ЕРДВ, както чл.119а., ал. 1, от Закона за водите (Обн., ДВ, бр. 22 от 13.03.2007г.), във водосборния басейн на река Марица, са определени следните защитени зони:

1. **Зони за защита на питейните води** - включва водните тела, съоръженията за добив на вода и санитарно-охранителните зони, учредени около водоизточниците.

На територията на община Минерални бани липсват водни тела за питейно-битово водоснабдяване от басейна на р. Марица

1. **Територии, определени за такива с цел опазване на икономически значими водни видове.**

В басейна на р. Марица, както и в целия ИБР няма определени зони за защита на водите с цел опазване на икономически значими водни видове.

2. **Водни обекти, определени като води за рекреация, включително определените като зони за къпане съгласно Директива 76/160/ЕИО.**

В басейна на р. Марица няма определени води за рекреация и зони за къпане.

4. Зони, чувствителни към биогенни елементи, определени като чувствителни съгласно Директива 91/271/ЕИО и зони, обявени като уязвими съгласно Директива 91/676/ЕИО

Чувствителните зони, са част от защитените територии определени и включени в съответния регистър на Плановите за управление на речните басейни. Зоните изискват специален режим на управление с цел да се намали и/или предотврати постъпването на биогенни елементи във водните тела с последващо влошаване на екологичното им състояние. В Република България тези зони са определени със Заповед No РД-970/28.07.2003г. на Министъра на Околната среда и водите.

Съгласно регистъра по същата Заповед отношение към територията на община Минерални бани имат:

- ✓ р. Харманлийска, от изворите до вливането ѝ в р. Марица
- ✓ р. Хасковска, от изворите до вливането ѝ в р. Харманлийска
- ✓ яз. "Тракиец"

Водните тела, попадащи в чувствителни зони в басейна на р. Марица са:

- ✓ BG3MA100R013 - Горно течение на Харманлийска река до язовир Тракиец
- ✓ BG3MA100R011- Река Харманлийска и притоци до устие
- ✓ BG3MA100L012 - яз. Тракиец

5. Уязвими зони.

Уязвимите зони са част от защитените територии, които следва да се определят и включат в съответните регистри на Плана за управление на речните басейни. Това са зони изискващи по-специален режим на управление с цел да се намали и/или предотврати постъпването на нитрати от селскостопански източници в подземните водни тела с последващо влошаване на тяхното химично и екологично състояние. В Република България тези зони са определени със Заповед No РД-795/10.08.2004г. на Министъра на околната среда и водите.

Към територията на община Минерални бани отношение има подземно водно тяло - BG3G00000NQ009 - Порови води в Неоген - Кватернер - Хасково

6. Зони за защита на водите в басейна на р. Марица, обявени по Натура 2000 във връзка с Директивата за местообитанията.

У нас регистърът на зоните за опазване на водните биологични видове, е включен в общата част от Плана за управление на съответните речни басейни. В ПУРБ за река Марица, също са включени регистрите на защитените територии, определени с цел опазване на местообитания на видове, при които поддръжката или подобряването състоянието на водите е важен фактор за опазването им, а именно:

В регистъра на защитените територии, по смисъла на чл. 3 и на основание на чл. 39 от Закона за защитените територии, обявени със Заповеди на Министъра на околната среда и водите са включени всички защитени територии, както и части от тях, в случаите когато същите попадат частично в поречие Марица. За община Минерални бани това са:

- 33 BG0001031 /Родопи – Средни/ - водно тяло BG3MA300R044
- 33 BG0000434/ Банска река/ - водно тяло BG3MA300R044 с площ 75,0 ха

7. Зони за защита на водите в басейна на р. Марица, обявени по Натура 2000 съгласно Директива 79/409/ЕИО за съхранението на дивите птици

В обхвата на община Минерални бани такива липсват

Източник : Раздел 3 – Зони за защита на водите от План за управление на речните басейни в Източнобеломорски район 2010-2015 година

Специфичните проблеми при управлението на водите в басейна на р. Марица са:

- ❖ За повърхностните води

- ✓ точковите източници на замърсяване- зауствени непречистени отпадни води – канализации на населени места, зауствени индустриални отпадъчни води, зауствени отп. води от животновъдни ферми;
- ✓ дифузното замърсяване – от земеделие и селскостопански дейности и проблеми с отпадъци, дейности в горите;
- ✓ морфологични изменения – корекции на реки и изземване на инертни материали,разрушени диги;
- ✓ водоползване – изземване на води за напояване;
- ✓ прехвърляни води от Западнобеломорски район и басейна на река Тунджа.

Наводнения в община Минерални бани могат да възникнат при обилни валежи и снеготопене по поречието на реките Банска, Хасковска и р. Харманлийска (Олу дере) при горното течение до яз. Тракиец.

Съгласно картите на районите с риск от наводнение за период от 1000 години, изготвени от Басейнова дирекция „Източнобеломорски район“ гр. Пловдив на територията на община Минерални бани са определени два района с потенциален риск от наводнения:

- ✓ Участък от река Банска преминаваща през урбанизираната територия на селата Сусам и Татарево, е определен като участък с висока степен на риск;
- ✓ Участък от река Хасковска преминаваща през урбанизираната територия на селата Спахиево и Сираково, е определен като участък със средна степен на риск.

На територията на общината има изградени 50 бр. язовири и водоеми. Застрашено е населението, попадащо в заливните зони на два от язовирите – яз. Минерални бани - собственост на община Минерални бани и яз. Сираково – собственост на Напоителни системи, категоризирани като потенциално опасни.

Съгласно картите на басейнова дирекция при речно наводнение в община Минерални бани ще бъдат засегнати около 525 жители. Засегната площ ще бъде около 350 дка, засегната жилищна територия ще бъде 108 дка и броя на потенциално засегнатите жители ще бъде 665.

При проливни дъждове могат да възникнат локални наводнения в населените места, вследствие на липса, или не добре изградени и поддържани отводнителни системи.

Източник „План за защита при бедствия на община Минерални бани“

Мерки за намаляване на риска от наводнения

- ✓ навременни предупреждения и прогнози;
- ✓ премахване на незаконни постройки и подприщващи съоръжения и материали попадащи в заливаемите участъци на притоците и речните легла ;
- ✓ ефективно управление на водните нива на яз. Буково, община Първомай и яз. Сираково при прогнози за интензивни валежи;
- ✓ абсолютно недопускане на преливане през язовирните стени при поройни валежи;
- ✓ изграждане на нови корекции;
- ✓ регулярно почистване на коритата на реките Банска, Харманлийска и Хасковска в регулационни граници на населените
- ✓ поддържане проводимостта на речните участъци и дерета за осигуряване преминаване на 1000 год. вълна;

2.2.1. Водоснабдяване .

Основни консуматори на вода с питейни качества са битовото потребление – около 8000 души в т.ч. постоянно пребиваващо население и гости, промишлеността и животновъдството. Водоизточниците на територията на община Минерални бани са в състояние да осигурят достатъчно вода с питейни качества за населението и производството. По химичен състав и физични свойства подземните води района са пресни, предимно хидрокарбонатно-калциеви с минерализация под 0,5 g/l .

Основни източници, осигуряващи водоснабдяването общината са:

- ✓ водохващания (каптажи 19 бр. и резервоари 22 бр.)
- ✓ сондажни кладенци 4 бр.
- ✓ 11 броя помпени станции
- ✓ 3 бр. пречиствателни станции за питейни води и местно обеззаразяване

Кватернерните алувиални и пролувиални наноси са представени предимно от чакъли и пясъци в заливните и ниските надзаливни тераси по бреговете на р. Марица . Наносите и поройните конуси са най- добрите акумулатори на порови – пресни безнапорни води. Край с. Ябълково община Димитровград е изградена помпена станция която от шахтов кладенец „Ябълково” /16тк+18 ШК/ захранва 6 от населените места на общината:

- с. Сусам
- с. Минерални бани;
- с. Брястово ;
- с. Спахиево;
- с. Колец;
- с. Сираково ;

Дейностите по водоснабдяване и канализация в Минерални бани се осъществяват от поделението на “Вик” – Хасково - обособено Регионално Звено „Села”, обслужващо община Минерални бани, 8 броя населени места от община Стамболово и селата в община Хасково, което поддържа и стопанисва съответните мрежи. Промисленото водоснабдяване е решено с вода от мрежата за питейни води. В община Минерални бани са изградени външни водопроводи с обща дължина 44 км и улична водопроводна мрежа– 63 км. Изцяло е подменен водопровода в селата Колец и Минерални бани.

Всички населени места са водоснабдени и въпреки, че общината разполага с достатъчен брой добри в количествено и качествено отношение водоизточници, на места в сухите периоди се явява недостиг на питейна вода. Основна причина за това е ползването ѝ за напояване преди всичко в личните стопанства.

Предстои изпълнението на обект: Рехабилитация и доизграждане на вътрешна водопроводна мрежа с дължина 20 360 м. в с. Минерални бани.

- Строителна стойност: – 6 746 062 лв.
- Програма: Развитие на селските райони, мярка 321.

Целта на проекта е подобряване качеството на подаваната вода към населеното място и намаляване до минимум загубите на вода .

Източник: ПУРБ ИБР 2016-2021 г. (Приложение 35 към Раздел 4)

Член . 119, ал.3, т. 2 от Закона за водите и Наредба No3 от 16.10.2000г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на Санитарно-охранителни зони (СОЗ) около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води регламентира определени изисквания .

Разпоредбата изисква СОЗ да се определят около водовземни съоръжения на повърхностни и подземни водни тела, във връзка със запазване качеството и количеството на водите, използвани за питейно-битово водоснабдяване. Една от задачите на ПУРБ, е чрез определянето на зоните за защита на питейните води, да се регламентирант дейностите, които могат да се извършват в пояси I, II и III с което се гарантира, че същите няма да доведат до негативни последствия за водоизточника (намаляване на количеството или влошаване на качеството на добиваната вода).

С ПУ-09-28/31.12.2020г. Басейнова дирекция „Източнобеломорски район” – Пловдив определя санитарно-охранителни зони (СОЗ) на шахтов кладенец – ШК1 и шахтов кладенец – ШК2 в землището на с. Боян Ботево, за водоснабдяване на селата Караманци, Боян Ботево, Ангел Войвода и Винево.

Общината е със сравнително добре развита канализационна мрежа , кето за преобладаващата част от „селските“ общини в България е рядкост. По този начин се осигурява поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси и защита компонентите на околната среда от замърсяване .

Общата дължина на общинската канализационна мрежа, която е предадена за експлоатация на „ВиК“ ООД, гр. Хасково е 14,5 км главни колектори и 31 км улична канализационна мрежа. Тя е изградена само в няколко от по-големите населени места - селата:

- Минерални бани;
- Караманци;
- Сърница;
- Ангел войвода;
- Боян Ботево;
- Сираково
- с.Сусам - частична

Към настоящия момент само в с.Сърница има изградено пречиствателно съоръжения за отпадните води. В процентно изражение осигуреността на населението с В и К услуги е както следва:

Население, свързано с обществено водоснабдяване (%)	Население с режим на водоснабдяването (%)	Население, свързано с обществена канализация (%)
99,2	0.0038	69,3

2.2.2. Минерални води

Голямо богатство за община Минерални бани са съществуващите минерални извори. Термалните извори образуват продълговата зона с дължина около 800м. Между селата Сусам и Брястово. Всички извори са били каптирани през 1937г. в 11 каптажа. При изворите през 1957- 58г. са били направени 4 сондажа, два от които събират водата им. Общият дебит на изворите възлиза на 36/38 л/с., а температурата на водата се движи от 56,7 до 58 градуса по Целзий. Водите са сулфатни, натриево-калциеви, флуорни с минерализация 1,57 –1,64г/л.

2.2.3. Качество на питейните води

Като цяло питейните води в общината са с добри качества. На територията на община Минерални бани няма пунктове на Националната автоматична система за екологичен мониторинг /НАСЕМ/. Поради липса на систематичен контрол за качеството на питейните води, за достоверна се приема информацията от ПУБР на ИБР, данните на ИАОС, които се актуализират чрез собствения мониторинг и периодичните проверки на РЗИ Хасково.

Плана за собствен мониторинг „В и К“ ЕООД гр. Хасково е разработен съвместно с РЗИ – Хасково, съгласно изискванията на Наредба No 9/2001 за качествата на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Пробонабирането се извършва самостоятелно от „В и К“ ЕООД гр. Хасково и РЗИ - Хасково, както и съвместно при възникване на епидемични ситуации, наличие на съмнение за присъствие на потенциално опасни за здравето вещества и микроорганизми, като броят на пробонабиранията, пунктовете и обема на мониторинга може да бъде променен, съобразно конкретните обстоятелства.

При извършените опробвания през последните години най-голям процент на нестандартни проби са установени по показателите манган и мътност. Като други замърсители за ВЗ Ябълково са установени фосфати, а за ВЗ Сусам - нитрати.

В районите няма друга възможност за включване на нови водоизточници за захранване на населението с вода отговаряща на изискванията. Единственото трайно решение е изграждане на Пречиствателни обезманганителни станции.

Източник : Годишен доклад за дейността на „В и К“ Хасково ЕООД съгласно разпоредбите на чл.100 Н ал.7 от ЗППЦК и чл. 32 ал.2 т.2 от Наредба 2 на КФН

Като най-чести причини за отклонения в качеството на питейните води в обхвата на „В и К“ Хасково ЕООД се съобщават:

- неефективна и непостоянна дезинфекция на водата поради липса на подходяща апаратура за правилно и непрекъснато дозиране на дезинфектантите;

- лоша технологична схема на водоснабдяването, в т.ч. неправилно разположение на съоръженията за дезинфекция или недостатъчен брой на същите;
- липса на пречиствателни станции и съоръжения за пречистване на питейни води;
- остаряла, амортизирана и често авариреща водопроводна мрежа в населените места.
- неправилно използване на азотни минерални торове в разрез с добрите земеделски практики, неспазване на изискванията по отношение събирането, съхраняването и обезвреждането на торовия отпадък в животновъдството, липса на канализация и съоръжения за пречистване на фекално-битовите отпадъчни води в по-малките населени места;
- въвеждане макар и временно на режимното водоснабдяване особено през лятото и есента в предимно малки населени места в страната.

За дезинфекция на суровата вода се използват хлорни реагенти – натриев хипохлорит и хлорен диоксид. За всички населени места обслужвани от дружеството има монтирани дозаторни помпи за хлорни реагенти.

2.2.4. Отпадни води

Степента на изграденост на канализационната мрежа на общината е окло 69%. Към настоящия момент, общинското ръководство влага сериозни усилия в насока изграждане на канализация и пречиствателни съоръжения във всички населени места.

Така чрез „Целенасочената Инвестиционна Програма в подкрепа на развитието на Северозападна България, Родопите, Странджа - Сакар, пограничните, планинските и полупланинските слабо развити райони“ (МРРБ – Декември 2015г.) раздел „Други проекти за периода 2016-2020 г.“ - цел 1“Стимулиране на икономиката“ - приоритет 10 „Доизграждане и рехабилитация на водоснабдителните системи“ са осигурени средства за :

- Изграждане на ПС с довеждащи колектори с. Боян Ботево, общ. Минерални бани с проектна стойност 1600 хил.лв.
- Изграждане на ПС с довеждащи колектори с. Караманци, общ. Минерални бани с проектна стойност 3200 хил.лв.
- Рехабилитация и доизграждане на част от магистрален водопровод от ПС Горски Извор до ПС Караманци, на част от отклоненията от него към населените места, обслужвани от този водопровод и рехабилитация на част от напорните резервоари, общ. Минерални бани с проектна стойност 4000 хил.лв.
- Изграждане на ПС с довеждащи колектори с. Минерални бани, с проектна стойност 5000 хил.лв.

Стопанските субекти на територията на общината заустват в канализациите на населените места производствените си води при спазване на максимално допустимите концентрации на замърсяващи вещества определени от Наредба No 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места.

До сега не е установено негативно влияние на изпусканите отпадъчни води върху източниците на питейна вода за населените места.

За проектния програмен период не се очаква реализацията на нови промишлени обекти емитиращи замърсявания на повърхностните и подземни води, поради което не следва да настъпят негативни промени в състоянието на водите на територията на общината.

Във връзка с Директива 2007/60/ЕС за оценка и управление на риска от наводнения, която е в сила от 26.11.2007 г. и е транспонирана в националното законодателство с изменението на Закона за водите през м. август 2010 г. са определени районите със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146 „г“от ЗВ. В тази връзка е изготвен „План за защита при бедствия на община Минерални бани“

Мерките, които се предприемат за превенция на риска от наводнения, са свързани основно с осигуряване проводимостта на речните течения и опазването им от попадане в тях на производствени и битови отпадъци.

2.2.5. Подпочвени води

Общината лежи върху подземно водно тяло BG3G00000NQ009 - Порови води в Неоген - Кватернер – Хасково, кето е със следните характеристики:

- площ на подземното водно тяло – 615.38 km²;
- тип – напорно-безнапорен;
- разкрита площ – 615.38 km²;
- характеристика на покриващите водното тяло пластове в зоната на подхранване – глинести пясъци;
- обща характеристика на потока на геоложките пластове – не е слоисто;
- естествени ресурси – 876.19 l/s;
- разполагаеми ресурси – 801.80 l/s;
- разрешени водни количества – 274.10 l/s;
- експлоатационен индекс - 34%;
- литоложки строеж на ПВТ – Пясъци, гравелити, пясъкливи глини, чакъли;
- дебелина на ПВТ – 2-56 m;
- коефициент на филтрация – 118-290 m/ден;
- водопроводимост – 80-400 m²/ден;
- пористост – 35-40%
- тип на водоносния хоризонт – поров средно водообилен.

Водното тяло не е в риск по количествено и химично състояние. Обща оценка на риска „не е в риск“.

На минералните извори е реализирано каптиране още през 1937 г. , когато е построена и обществена баня с минерална вода. Поради уникалните лечебни свойства и химичен състав на минералната вода , през 1952 г., със заповед на МНЗ , Хасковски минерални бани са обявени за Национален курорт. Той е профилиран най-вече за лечение на облитериращи заболявания на периферните артерии, заболявания на периферната нервна система и на опорно - двигателния апарат. С Решение No 96/09.03.2011г. на министъра на околната среда и водите община Минерални бани придобива право на безвъзмездно управление и ползване на находище за минерална вода „Хасковски минерални бани“, изключителна държавна собственост по Закона за водите - Приложение No 2 - рег. No 92..

Подземните води в региона са пресни, по физични свойства и химичен състав са предимно хидрокарбонатно - калциеви (калциево-магнезиеви), с минерализация (М) под 0,5 г/л.

Във връзка с необходимостта от осигуряване на допълнителни водни маси за пълното обезпечаване нуждите на населението в общината следва да се анализират възможностите за изграждане каптажи на нови подземни водоизточници и тяхното консервиране с цел включването им в мрежата за водоснабдяване.

За територията на община Минерални бани екологични рискове за подземните води следват от:

- населените места без канализация;
- индустриалните площадки, рудниците и техните отвали;
- депата за отпадъци в т.ч и нерегламентираните ;
- животновъдството
- земеделието като дифузен източник

Разкриването на допълнителни водоизточници е една от задачите, на която Общината отдава важно значение заедно с мерките за намаляване на губите и по – рационалното ползване на водите.

2.3. Почви и нарушени терени

2.3.1. Типове почви на територията на общината

Образуването на почвите е изключително бавен и продължителен процес, който протича при сложно взаимодействие между различни фактори. Той е съвкупност от физични, физико-химични, химични, биохимични и биологични процеси. За образуване на 1-2 cm почва са необходими от 300 до 700 години, което определя почвата като практически невъзобновим природен ресурс.

Благодарение на своето плодородие почвената покривка се явява основополагащ природен ресурс, а за селското стопанство е средство и предмет на труда.

Територията на България се дели на две почвени подобласти – Долнодунавска и Балканско-Средиземноморска и четири големи почвени провинции - Степна и лесостепна източноевропейска,

Средиземноморска южноевропейска, Горско атлантическа западноевропейска и Влажна субтропична черноморска. Почвената покривка у нас е представена от 15 почвени типа, в които се поделят 42 подтипа.

Според почвено-географското райониране на България община Минерални бани попада в Южнобългарска ксеротермална почвена зона Южнобългарска подзона на канелените горски почви и смолниците - Тракийско-Тунджанска провинция. Съгласно таксономичия списък на ФАО преобладаващите почви на територията на община Минерални бани са:

А./Зонални почви

- **Канелените горски почви (*Chromic cambisols*)** - формирането им протича при преходно-континентален и преходно-средиземноморски климат и при участието на топлолюбива широколистна, горска растителност, разнообразен почвен субстрат /силно натрошени и изветрели гранити, гранитогнайси, гнайси, слюдени шисти и др./ Канелените горски почви се поделят на типични, излужени и оподзолени канелени горски почви.
- **Кафяви планинско-горски почви (*Cambisols*)** - отличават се с малка мощност на почвения хоризонт /40-80 см/, незначителен хумусен хоризонт и незначително съдържание на хумус /3-9%/. Поделят се на светлокафяви /разпространени в по-ниския пояс на буковите гори/ и тъмнокафяви /разпространени по северните склонове и високопланинския пояс иглолистни гори/.
- **Смолници (*Vertisols*)** – срещат се в землищата на селата Сусам, Татарево и Сираково. Това са тъмно до черно оцветени глинести почви с добре изразен уплътнен (вертичен) хоризонт. При суша те силно се напукват и образуват широки и дълбоки пукнатини. Смолниците са с високо съдържание на глина – над 60 %, много мощен хумусен хоризонт – 60-80 см и повече, с троховидно-зърнеста структура в най-горната част на хумусния хоризонт и на силно уплътнен хоризонт по-долу. При тях се установява значително съдържание на карбонати във вид на белоочки (в някои смолници има и гипсови кристали) и голяма количество набъбващи глинни.

Б./Азонални почви

В България азоналните почви са слабо развити и без обособени хоризонти. На територията на общината са установени:

- **Наносни почви (алувиални, алувиално-ливадни) (*Fluvisols*)** - разпространени са в речните долини на равнинните и полупланинските райони. В Южна България се срещат в долините на Марица, Тунджа, Места, Струма и др. Образуват се по заливната тераса на реките върху алувиални наноси при наличието на високи подпочвени води (свързани с нивото на водата на реката), които създават благоприятни условия за растежа и развитието на ливадната растителност и за протичане на ливаден почвообразователен процес- един от най-важните фактори за образуването на алувиално-ливадните почви. На територията на община Минерални бани заемат най-големи пространства около р. Банска, но се наблюдават и в средното и долното поречие на р. Хасковска и средното поречие на Харманлийска река.
Имат многослоен строеж. В основата си са изградени от чакъли, а по-нагоре преминават в песъчливи, песъчливо-глинести или глинести наноси. Съдържанието на карбонати и хранителни вещества варира силно в зависимост от състава на наносите. Имат неравномерно разпределение на хумуса в дълбочина. Имат рохкав строеж, благоприятни водни, въздушни и топлинни свойства и близки подпочвени води. Подходящи са за почти всички култури но върху тях основно са развити зеленчукови градини. Нуждаят се от торене за повишаване на количеството органични вещества.
- **Делувиални (пролувиални почви), якалийски почви (*Colluviosols*)** - наименованието им идва от произхода на почвообразуващите материали– делувий. Те са формирани от наносите на пороищата, на временно течащите реки и потоци, които при изхода си в равнините образуват наносни конуси или т. нар. ветрила от конуси. Делувиалните почви се състоят преди всичко от слабо обработени и несортирани чакълища, от които ситноземът е отмит или отложен в периферните части на поройните конуси. Тези почви са бедни на хранителни вещества, но имат благоприятни физически и топлинни свойства, както и добър дренаж. Реакцията им също е благоприятна. Затова те са известни повече като тютюневи (якалийски) почви.

- **Хумусно-карбонатни почви - Рендзини /Rendzinas/** - спадат към интразоналните почви. Характеризират се с високо хумусно съдържание и с това, че се развиват изключително върху карбонатни скали. Най-често те са срещани у нас на пресечени релефни форми. Силно изразен е Хумусно-акумулативният хоризонт, достигащ до 50-60см. Профилът им е обикновено пълен ABC. Преходният хоризонт, който се формира тук, е с много разнообразна мощност. Наличността на големи количества калциев каронат при образуването на тези почви води до формирането на слабоалкална до неутрална реакция на почвеният разтвор. При тези условия разлагането на органичните вещества силно се забавя. Минерализирането им протича бавно. По отношение на хидролизуемия азот тези почви се считат към средно запасените с 40-50 mg на 1000g почва. Фосфорното съдържание е средно (120-160 mg P₂O₅ на 100g почва), но съдържанието на подвижни фосфорни съединения е незначително, което се обяснява с ретроградацията от CaCO₃. Калиевото съдържание е добро. Тези почви са твърде богати по наличността на калций много често имобилизира хранителните вещества. При Рендзините нуждата от торене почти няма, но сериозен е въпросът с влагата, особено в долният пояс, където тя се просмуква много бързо на големи дълбочини, което налага своевременно напояване. Подходящи са за отглеждане на лозя, овощни градини, житни култури и др.
- **Антропогенни почви (Anthrosols)** – тези почви са образувани при решаващото влияние на стопанската дейност на човека независимо от това дали измененията са положителни или отрицателни.

В зависимост от естеството на човешката дейност и различията в състава, строежа и свойствата, антропогенните почви в България най-общо се разделят на 4 подтипа: агрогенни, урбаногенни, древнополивни и рекултивирани.

Разнообразните въздействия на човека върху естествените почви се обединяват в три главни посоки:

1. Изменения във връзка със селскостопанското използване (обработка на земята, торене).
2. Изменения под влияние на строителството и промишлеността.
3. Изменения под влияние на съвременната селищна среда във връзка с бита на населението.

Антропогенният фактор може косвено да причини изменения без външно нарушаване на почвения профил. За пример може да се посочи отпъкването на почвите от тежки машини, неправилното поливане и т.н. Днес все по-голямо значение придобиват преките антропогенни влияния, които се изразяват в нарушаване на нормалния строеж на почвения профил при различните видове строителство.

2.3.2. Замърсяване на почвите с тежки метали, торове и пестициди

Замърсяването на почвата е термин в екологията, с който се означава внасянето в почвата на нехарактерни за нея химически вещества или съединения, както и превишаване на естествените нива на типичните за съответния почвен тип елементи и съединения.

Замърсяванията причиняват намаляване на почвеното плодородие и влошаване на нормалното функциониране на почвите като органо-минерален комплекс. Така например от тежките метали :

- **Медта** се използва широко като фунгицид в лозя и овощни градини от десетилетия. Неотдавнашно широкомащабно проучване показва, че концентрацията на мед в лозята е три пъти по-висока от средната за европейските почви. Към фуражите за животни се добавя мед, която се въвежда в околната среда при разпръскването на оборския тор върху пасища и други земеделски земи.
- **Кадмият** е друг силно токсичен метал, който се среща в минералните фосфорни торове. Някои „органични торове“, например утайки от пречистване от отпадъчни води, оборски тор, компост и биологични отпадъци, също могат да въведат широкообхватна комбинация от тежки метали и органични замърсители, ако не са добре регулирани.

Замърсяването на почвата се причинява от човешка дейност и от природни процеси (например вулканизъм, наводнения и др.) . Антропогенните замърсявания са в резултат от :

- Емитиране на различни замърсители в околната среда по пътя на водите, въздуха, отпадъците

- Неправилна агротехника при изкуствено напояване, наднормено торене и използване на пестициди
- Механично нарушаване на генетичните почвени хоризонти.

Големите вариации на замърсителите в почвите и физикохимичните взаимодействия между тях, естествените процеси, които протичат в почвите, климатичните условия и начина на земеползване затрудняват мониторинга и цялостната оценка на замърсяванията.

Наредба № 3 от 1 Август 2008 г. „Норми за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите“ на МОСВ, МЗ и МЗХ в сила от 12.08.2008 г. (Обн. ДВ. бр.71 от 12 Август 2008г.) определя нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите, които са определени въз основа на оценка на риска за околната среда и човешкото здраве в три нива:

1. Предохранителни концентрации;
2. Максимално допустими концентрации;
3. Интервенционни концентрации.

Като:

- „Предохранителна концентрация“ е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която не води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.
- „Максимално допустима концентрация“ е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която при определени условия води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.
- „Интервенционна концентрация“ е съдържание на вредно вещество в почвата в mg/kg, превишаването на която води до нарушаване на почвените функции и до опасност за околната среда и човешкото здраве.

Нормите определени за предохранителни концентрации за тежки метали и металоиди в почвите (определени като общо съдържание в mg/kg суха почва при екстракция с aqua regia) са:

За Кадмий - 0,6 mg/kg
 За Мед - 50 mg/kg
 За Хром - 90 mg/kg
 За Олово - 40 mg/kg
 За Цинк - 110 mg/kg
 За Живак - 0,05 mg/kg
 За Кобалт - 30 mg/kg
 За Никел - 60 mg/kg

По данни от наличната информация на територията на общината не са установени почви със замърсявания над МДК. Също така не са налични данни за замърсени от промишлени дейности земеделски терени. Причини за доброто екологично състояние на почвите е отсъствието на “активна” промишлена и интензивна селскостопанска дейност.

На територията на община Минерални бани няма скалдове за съхранение на забранени и залежали пестициди.

Съдържанията на тежки метали и металоиди са под МДК, но в контактите с пътната инфраструктура могат да достигнат до граничните стойности за допустимите нива на замърсяване. Участъците в които има вероятност да се установят замърсявания са:

- ✚ участък от 8,9 km (Хасково - Стойково) от първокласен път № 8 (европейски коридор Е 80) Калотина –София – Пловдив – Капитан Андреево
- ✚ участък от 9,2 km (в град Хасково) от третокласен път № 806 Хасково – Минерални бани :

От пунктовете на Националната мрежа за почвен мониторинг най – близо до общината (на около 80 км. югоизточно се намира пункта в с. Пашкул общ. Ивайловград където са установени превишения на МДК за никел - при дълбочина(0-10cm/0-20cm) - Ni 78,57 mg/kg

Източник ИАОС

2.3.3. Замърсяване на почвите с нитрати

През 1991 г. Европейския парламент приема Директивата за нитратите, която цели защита качеството на водите в Европа чрез предотвратяване замърсяването на подземните и повърхностните водоизточници с нитрати от селскостопански дейности и насърчава използването на добри селскостопански практики в тази посока.

У нас е разработена Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони, което е в изпълнение на изискванията на Наредба No 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (обн. ДВ, бр.27 / 11.03.2008 г., в сила от 11.03.2008 г.)

Наредбата изисква нормите за торене с азот да се определят след извършване на агрохимичен анализ на почвата, и анализ на органичния тор, като се използва софтуер за изчисляване на азотния баланс на адрес <http://www.iss-poushkarov.org/Bgservices.html>. както и Практическо ръководство за същността на баланса на азота и фосфора на ниво ферма: <http://www.isspoushkarov.org/Bgservices.htm>

За практически цели и при липсата на необходимия софтуер Приложение към Заповед РД 09 - 264/ 05.05.2016г. от Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони посочва референтните стойности на нитратния азот за различните земеделски практики като следва:

Култури	Референ-тни и средни добиви за страната	Макси-мални добиви	Групи почви според механичния състав					
			Тежки почви		Средни почви		Леки почви	
			Необхо-димо количество за референ-тните средни добиви	Макси-мална норма за торене с азот	Необхо-димо количество за референ-тните средни добиви	Макси-мална норма за торене с азот	Необхо-димо количество за референ-тните средни добиви	
Пшеница	320	700	10,8	20,4	9	17	9	17
Овес	181	450	4,8	10,8	4	9	4	9
Ръж	173	450	3,6	9,6	3	9	3	8
Слънчоглед маслодаен	191	280	8,4	12	7	10	7	10
Ечмик	359	600	9,6	15,6	8	13	8	13
Рапица маслодайна	227	350	12	18	10	15	10	15
Картофи	1512	4000	7,2	20,4	6	17	6	17
Лук	1170	3000	4,8	13,2	4	11	4	11
Ябълки	779	3000	9,6	16,8	8	14	8	14
Праскови	636	3000	12	21,6	10	18	10	18
Кайсии	483	2500	12	20,4	10	17	10	17
Сливи и джанки	449	2000	12	21,6	10	18	10	18
Череши	338	1200	12	16,8	10	14	10	14
Ягоди	820	2000	6	14,4	5	12	5	12
Лозя винени	467	800	7,2	14,4	6	12	6	12
Лозя десертни	400	1500	9,6	16,8	8	14	8	14
Тютюн Ориентал.	164	180	4,8	6	4	5	4	5
Тютюн Вирджиния	186	190	4,8	4,8	4	4	4	4
Тютюн Бърлей	212	240	9,6	9,6	8	8	8	8
Постоянни ливади	263	350	9,6	12	8	10	8	10
Бобови култури, в т. ч. люцерна	3-5 кг азот на декар стартова норма, независимо от очаквания добив							

Обработваемите земи в района на Общината не са достатъчно плодородни, което налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на качествата им. Към момента не са

налични данни от системни анализи на земеделските почви по отношение на замърсяването им с нитрати.

Освен азота добрите земеделски практики препоръчват и контрол по отношение и на другите биогенни елементи общ въглерод (C) и общ фосфор (P) по следната скала за оценка:

<i>Параметри</i>	<i>орг. C</i>	<i>общ N</i>	<i>общ P</i>	<i>C/ N</i>
Мярка	g/kg	g/kg	mg/kg	g/kg
Мн.ниско	<5	<0,98	<398	<8
Ниско	5-10	0,98-1,33	398-553	8 -10
Средно	10-15	1,33-1,95	553-924	10-12
Високо	15-25	1,95-2,86	924-1599	>12
Мн.високо	>25	>2,86	>1599	Няма стойност

2.3.4. Замърсяване на почвите с пестициди и устойчиви органични замърсители

По своята същност, растително-защитните продукти (пестицидите) в повечето случаи са с активно вещество създадено по синтетичен път и тяхната употреба крие както екологически, така и здравно - хигиенни и социални рискове. Тяхното потискащо въздействие върху неприятелите по растенията се дължи на способността им да проникват в клетките на живите организми, да изменят физико-химичните им свойства (повърхностно напрежение, осмотично налягане и др.), да встъпват в химични реакции с белтъчините, да блокират действието на жизнено важните ферменти и по този начин да нарушават обмяната на веществата, и загиване на организмите.

От социална гледна точка, растителнозащитните продукти, крият сериозни рискове и по отношение провокирането на качествено нови генни мутации и действат като канцерогенни (ракообразуващи) агенти. Това въздействие не е само по отношение на вредителите по растенията, но и по полезната ентомофауна, висшите животни и растения, и дори при човека.

У нас локалните източници (складовете, съхраняващи излезли от употреба продукти за растителна защита), представляващи заплаха за състоянието на почвите са обект на наблюдение и ежегодна инвентаризация от ИАОС/МОСВ, като тази информацията се съгласува с БАБХ/МЗХГ”.

ИАОС поддържа национален регистър на местата със забранени и с изминал срок на годност продукти за растителна защита (<http://eea.government.bg/flexviewers/pesticides/>). Информацията се актуализира чрез провеждането на ежегоден мониторинг на тези обекти.

В периода 1997 - 1999 г., по инициатива на МОСВ, в страната е извършено систематично изследване за остатъчни количества пестициди в почвите. Определени са нормите за допустимо съдържание в почвите на различни видове инсектициди, хербициди, фунгициди. За територията на община Минерални бани са направени замервания, които показват, че замърсяването е в рамките на фоновото ниво за страната.

Състоянието на почвите в районите с интензивно селско стопанство обаче е сигнал за необходимостта от по внимателна употреба на пестициди и периодичен котрол за наличието на устойчиви органични замърсители

Така например химикали от дългосрочната употреба на пестициди се откриват в почвени проби в цяла Европа. Над 80 % от почвите, съдържат остатъчни вещества от пестициди, като 58 % съдържат два или повече вида остатъчни вещества.

Някои замърсители се разпадат в почвата с времето, но други остават за десетки или стотици години. В много случаи почвите са крайната дестинация, където в течение на времето се натрупват различни замърсители в т.ч и тези от атмосферата и водите, което води до тяхното комулиране именно в този компонент на околната среда. Рисковете от тези химикали и различните им съединения не са напълно известни в целия им обхват въпреки това се знае, че замърсяването почвата може да има значително въздействие върху здравето на човека, както и върху биологичното разнообразие и здравето на екосистемите.

Нормите за предохранителни концентрации (ПК) и максимално допустими концентрации (МДК) за някои от най често срещаните устойчиви органични замърсители (УОЗ) и нефтопродукти в почвите (определени като общо съдържание в mg/kg суха почва) са:

<i>УОЗ</i>	<i>ПК</i>	<i>МДК</i>
------------	-----------	------------

Нафтаден	0,02	0,1
Аценафтен/ACE	0,03	0,2
Аценафтилен/ACY	0,03	0,2
Флуорен/FLU*	0,03	0,3
Фенантрен/PHE	0,045	0,4
Антрацен/ANT	0,050	0,5
Флуорантен/FLA	0,020	0,1
Пирен/PYR	0,020	0,2
Нефтопродукти	100	300

Санирането на замърсени терени е трудно и скъпо, но е необходимо за почистването на предишно замърсяване. Местната власт към момента не разполага със средства и инструменти за предприемане на възстановяване поради което акцента трябва да се постави върху превенцията.

Всяка инициатива, насочена към предотвратяване и намаляване на замърсяването — от проектиране през рециклиране, управление на отпадъците, сеитбооборот, прецизно земеделие и намалена употреба на пестициди и торове ще допринесе за намаляване на натиска върху почвите в общината.

Редица съществуващи и предстоящи политически инициативи в Европейския зелен пакт — кръговата икономика, стратегията „От фермата до трапезата“, стратегията за биологичното разнообразие, стратегията за химикалите, новата стратегия за почвите и плана за действие за нулево замърсяване — предоставят европейска рамка и подпомагат както националните и местни органи, а също и ползвателите на земя да опазват почвите от замърсяване.

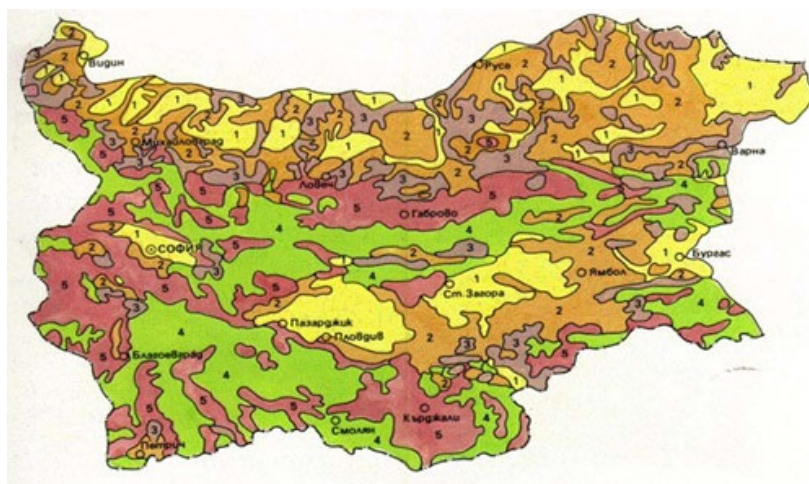
2.3.5. Ерозирали почви

Ерозията на почвата е физическо явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на поредица от естествени и/или антропогенни процеси.

Ерозията на почвата се проявява в различни форми:

- водна – площна (струйчеста и междуструйчеста); ровинна; ерозия при снеготопене; брегова ерозия в реки и езера;
- ветрова;
- иригационна;
- следствие на дислокация и транслокация: при почвообработки; при подравняване на терена; при утъпкване и разравяне;
- абразия;
- свлачищни и наносни потоци;
- вътрешна ерозия, предизвикана от подземни потоци.

Ерозията на почвата е един от най-сериозните глобални проблеми на природната среда. Оценките за средногодишните почвени загуби от ерозия са в границите от 0.005 до 0.5t/ha в зависимост от наклона на склона при естествени природни условия и от 50 до 500t/ha - при условия на обработваеми земи. По данни на ИАОС у нас средногодишната загуба от почвената ерозия е около 32 000 000 тона, 2/3 от които са загубите от обработваемите земи.

Съгласно картата на почвеноерозионните райони на България община Минерални бани попада в район със средно ерозирани почви.

Орографските особености на района благоприятстват проявлението на водна ерозия. Интензивността ѝ се определя от обема и интензивността на валежите и съчетанието им с почвените условия. Незаконните сечи и обезлесяването са фактори провокиращи ерозионните процеси. Естествената ерозия се увеличава под влияние на човешката дейност.

Мероприятията за защита на почвите от ерозия се разделят на организационно - стопански, агротехнически и агролесомелиоративни.

- ✓ *Организационно-стопански мероприятия* - обхващат противоерозионното земеустройство на територията, при което земеустройствения план се съобразява с необходимостта от намаляване на ерозионният ефект на вятъра.
- ✓ *Агротехнически противоерозионни мероприятия и технологии* - включват подходящи системи за обработка и системи на земеделие, целящи запазването на благоприятен състав на структурните агрегати в почвата. Много добър ефект за ограничаване на ветровата ерозия се постига при оставянето на растителните остатъци на полето през зимния период.
- ✓ *Агролесомелиоративни и лесомелиоративни мероприятия* - основното средство на лесомелиоративните методи за борба с ветровата ерозия са ветрозащитните пояси от дървесна растителност. Освен основната си роля – да предпазват ландшафта от развитие на ветрова ерозия, ветрозащитните горски пояси подобряват водния режим на почвата и имат снегозадържащ ефект, чрез който косвено допринасят за предпазването на зимните посеви от повреди.

2.3.6. Международно и национално законодателство в областта на опазване на почвите

Европейският парламент в Страсбург в края на 2007 година, разглежда и одобрява рамкова директива за опазване на почвите, която е част от стратегията за почвите с цел регламентиране на механизми и мерки към ползвателите за реализацията на предпазни мерки за опазването им както и за идентифицирането на рисковите зони подлежащи на ерозия, слягане, засоляване и свлачища и подготвянето на национални и регионални мерки срещу тези процеси.

Европейския парламент отчита факта, че плодородната обработваема земя е постоянно намаляващ световен ресурс, което от своя страна води до значителни икономически загуби. В този аспект земеделието и лесовъдството играят решаваща роля за поддържането на качеството на почвата и възстановяването на нейните свойства.

Според ЕП чрез биологичното земеделие и агроекология могат да се постигнат добри резултати по опазване на педосферата (почвеният слой на Земята).

2.4. Защитени територии и чувствителни екосистеми

На проведената в Рио де Жанейро Конференция по околна среда през 1992 г. е приета Конвенция за биологично разнообразие, съгласно която всяка договаряща страна съобразно собствените си условия и възможности разработва и приема национални стратегии, планове и програми за опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие, като ги интегрира и в съответните секторни или междусекторни планове, програми и политики.

Съгласно Закона за биологичното разнообразие България изгражда Национална екологична мрежа, включваща:

- Защитени зони като част от Европейската екологична мрежа "НАТУРА 2000", в които могат да участват защитени територии;
- Защитени територии, които не попадат в защитените зони.

В Националната екологична мрежа приоритетно се включват обекти на Световното природно наследство, КОРИНЕ места Рамсарски места, важни места за растенията и орнитологични важни места.

Защитените територии са първия механизъм за опазване на местообитания на застрашени видове и природата като цяло. С оглед подобряване опазването на природата и координиране на дейностите за защитени територии между отделните държави Международния съюз за опазване на природата (IUCN) е разработил препоръчителна категоризация на типовете защитени територии за целия свят и тяхното управление, като у нас такива са:

- Националните паркове
- Природните паркове
- Биосферните резервати
- Резерватите
- Поддържаните резервати
- Природните забележителности
- Защитените местности

Съгласно определението на българския Закон за защитените територии те са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Защитените територии се управляват съгласно изискванията на Закона (за всяка категория има специфични режими), заповед за тяхното обявяване, както и план за управление за съответната територия.

Поради засилената загуба на биоразнообразие и местообитания на видове Европейският съюз приема две директиви, целящи опазване на Европейската природа съответно:

- Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите)
- Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Директивите регламентират изграждането на европейската екологична мрежа Натура 2000, която у нас е под управлението на Закона за биологичното разнообразие.

Рамсарските места са територии, включени в Списъка на влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивы птици. Всяка страна, член на Рамсарската конвенция, определя подходящи влажни зони в рамките на своята територия.

Местата по световно природно наследство са територии, включени в списъка на Конвенцията за световно природно и културно наследство. Конвенцията е приета през 1972 г. и днес в нея са включени 186 държави. От Българска страна тези места са две – съответно северната част от Пирин планина и езерото Сребърна.

Понятието „чувствителни зони“ е термин от Директива 91/271/ЕЕС и характеризира водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на евтрофикация (обогатяване с биогенните елементи азот и фосфор). Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и повисши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите във водите организми и влошаване на качеството на водите.

Терминът е транспониран в Наредба 6, с която Министърът на околната среда и водите определя водоприемниците, които са определени за чувствителни зони. Това са река Дунав, Черно море и техните водосборни басейни, както и части от реките Струма, Арда, Марица и Тунджа са определени за чувствителни зони. Изцяло нечувствителна зона е единствено река Места и водосбора ѝ.

На Конференцията на ООН е приет Дневен ред за 21 век (Agenda 21), който дава на местните власти по-широки правомощия, тъй като те са най-близо до хората и проблемите и следователно до намиране на решения

2.4.1. Защитени зони и територии

А./ Защитени зони

Защитена зона 33 BG0001031 „Родопи Средни“ - приета с Решение 661/16.10.2007 год на

Министерски съвет. Явява се като част от Европейската екологична мрежа "НАТУРА 2000" определена с Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания

Община Минерални бани лежи в Защитената зона с 7 569.9 ха или 4,9 % от нея ., от които 6858,1 ха са залесени и 711.8 ха назалесени. В тези площи се допуска да се извършат основно постепенно-котловинни и групови - постепенни възобновителни сечи. За осигуряване на пожарна защита на територията на общината са планирани лесокултурни прегради, минерализовани ивици и наблюдателни кула. Няма да се извършват ловностопански мероприятия. Населените места на общината , които попадат в 33 Родопи Средни са: Ангел Войвода , Боян Ботево, Брястово, Караманци, Колец , Минерални бани, Сираково, Спахиево, Сусам, Сърница и Татарево.

В 33 BG 0001031 „Родопи Средни“ на територията на Община Минерални бани се намират следните местообитания:

- 9170 „Дъбово-габърски гори от типа Galio-Carpinetum“ 743.7 ха
- 91MO „Балкано-панански церово-горунови гори“ на площ 4086.3 ха.
- 91WO „Мизийски букови гори“ на площ 184.0 ха
- 91ZO „Мизийски гори от сребролистна липа“ на площ 13.1 ха.
- 91AA „Източни гори от космат дъб“ на площ 392.9 ха.

33 BG0000434/ Банска река/ - обхваща водосбора на Банска река в най-югоизточната част на Източните Родопи, непосредствено до държавната граница с Гърция. Включва долината на Бяла река и заобикалящите я планински хълмове от село Черничево на запад до мястото, където реката пресича държавната граница на изток. Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна обявена с Решение No 588 от 6 Август 2021г. за изменение на списъците на защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Зоната е с площ от 77,3ха. и е важен био-коридор, който свързва река Марица с ридовете Драгойна и Мечковец.

Предмет и цели на опазване съгласно вл.8, ал.1 , т.2 от ЗБР са:

- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За защитените зони община Минерални бани няма изготвена инвентаризация за оценка дяловото участие на защитените местообитания във всяко едно от землищата. Такава оценка се извършва за всяко конкретно инвестиционно намерение в зоната на влияние на съответния обект съгласно изискванията на ЗООС.

Б./ Защитени територии:

Поддържан резерват „Борака“ намира се в землището на с. Сърница. Резервата е обявен със Заповед No 163 от 22.04.1966г. а със Заповед No РД-384/ 15.10.1999г. е прекатегоризиран като Поддържан резерват с площ 12,7 ха., Опазва вековна, естествена, саморазмножаваща се гора от черен бор. Средната възраст на дърветата е между 120г и 150г. Поддържаният резерват под контрола на РИОСВ-Хасково.

Защитена местност "Айда", - Намира в землището на с. Спахиево, има площ от 3,5ха. Обявена е със заповед No РД-549/07.05.2003 на МОСВ. Представлява естествена, вековна, семенна букова гора. Преди да бъде обявено за защитена местност "Айда" е било историческо място, тъй като там е бил организиран бивак на чета "Ангел Войвода". Защитената местност се стопанисва и охранява от Държавно лесничейство Хасково и е под контрола на РИОСВ Хасково.

Природна забележителност „Изправеният камък“ - Олу дере (Дикили таш) с. Сърница. обявена със Заповед No.3796 от 11.10.1965 г., бр. 12/1966 на Държавен вестник. Обща незелесена площ 0.2 ха. Цели на обявяване – опазване на водопад на р.Харманлийска

Природна забележителност „Находище на божур и момина сълза” Намира се в местността Дренака в землището на с. Спахиево. Обявена е със Заповед No415/12.06.1979г. на КОПС- отд.: 152 “д”, 153 “а”, 156 “ф” с обща незелесена площ 3.0 ха. Предмета на опазване е находище на момина сълза и божур.

Природна забележителност „Огледната скала – Айкас”, Намира се землището на с. Горно Брястово - обявена със Заповед NoРД-551/07.05.2003г. на МОСВ – отд. 165-2, с обща незелесена площ Площта ѝ е 1,5 ха. Преди да бъде обявена за природна забележителност е била обявена като историческо място.

Природна забележителност „Орлова скала”, Намира се землището на с. Сърница. Обявена е със Заповед No1427/13.05.1974г. на МГОПС - отдел и подотдел 199-4, с обща незелесена площ 1.5 ха. Представлява комплекс природен феномен от интересни и величествени скали, някои от които достигат 30-40 м. височина и наподобяват средновековен замък. На същата територия е имало старо тракийско селище

Природна забележителност „Пробитият камък”, Намира се землището на с. Сърница. Обявена е със Заповед No1427/13.05.1974г. на МГОПС – отд. 181-5, с обща незелесена площ 1.0 ха. Представлява комплекс от интересни скални образувания.

Режим на дейности в защитените територии

- Забранява се разкриването на кариери, къртене на камъни, копаене на пръст и пясък.
- Забранява се риболова, ловуването, както и гърменето с всякакви оръжия и експлозиви.
- Забранява се прокарването на пътища, строеж на сгради, изменението или замърсяването на водните течения.
- Забранява се косенето на тревата, късането на цветята и събирането на билки и горски плодове.
- Забранява се палене на огън, замърсяването на района с отпадъци от храна, както и всякакви действия, които замърсяват или рушат пейзажа.
- Разрешава се да се провеждат залесителни мероприятия за подобряване на ландшафта около тях.
- Разрешава се в горите да се провеждат санитарна, изборна или групово-изборна сечи, с оглед подобряване украсните и защитни функции на гората.
- Разрешава се прокарването на пътища и алеи и строителството на сгради, необходими за правилното ползване и стопанисване на защитените природни обекти

Освен тях на територията на общината има няколко вековни дървета:

- ✓ Бял бор в землището на с. Караманци
- ✓ 9 броя вековни дървета в Горно Брястово.

Налични са също така и 52 културно-исторически паметници с местно и национално значение, регистрирани от Националния институт за опазване паметниците на културата като: крепостта “Калето”, “Богородична стъпка”, Тракийски култов комплекс „Хасара“, „Шарапаните“ и др.

На територията на Община Минерални бани се намира единствената зоологическа градина „Терариум Минерални бани“ за страната включваща 16 вида екзотични влечуги, като те са част от голямата колекция на Тракийско херпетологично дружество включваща 44 вида от които 38 вида са влечуги.

2.4.2. Флора и растителност

Разнообразният релеф, съчетан с различните климатични влияния от континента и Средиземноморието, обуславят района като един от най-богатите на биоразнообразие в Европа. Досега в Източни Родопи са открити близо 2000 вида висши растения, като от тях 37 са балкански ендемити, 22 са български ендемити, а Юрушкият лопен (*Verbascum juruk*) се среща само в Източните Родопи. Над 20 са реликти като родопският силивряк (*Haberlea rhodopensis*) и родопската горска майка (*Lathraea rodopaea*)

Растителността в района е твърде разнообразна и подложена на силно средиземноморско влияние. Представлява се главно от широколистни гори със субсредиземноморски характеристики. Най-големи площи заемат дъбовите гори от мизийски бук *Fagus sylvatica* L. subsp. *moesiaca*/ и горун *Quercus dalechampii*/ и смесени дъбови гори от горун, виргилиев дъб *Quercus virgiliana*/, благун *Quercus frainetto*/ и космат дъб *Quercus pubescens*/, на места примесени с келяв габър *Carpinus orientalis*/ Буковите гори се срещат в по-високите южни части и включват Обикновен бук *Fagus sylvatica*/ и Източен бук *Fagus orientalis*/, който е уникален вид за Източните Родопи и Странджа.

Добре застъпени в района са ксеротермните храсталачни съобщества, които са вторични видове резултат от активна антропогенна дейност в миналото, довела до унищожаването на значителни площи от естествени гори. Сега върху тези територии са се установили съобщества от средиземноморски тип със значително видово разнообразие и с преобладаване на Грива *Phyllirea latifolia*/, Червена хвойна *Juniperus oxycedrus*/, Драка *Paliurus spina-christi*/ и мъждрян *Fraxinus ornus*/ . Растителността по поречието на р. Банска се определя от сравнително добрата ѝ водообилност и чистота на водите. Речното корито е песъчливо-каменисто. Бреговете са обрасли с Източен чинар *Platanus orientalis*/ и храсталаци предимно различни видове Върба *Salix* ssp./.

Характерни за землищата на община Минерални бани са естествените пасища и обработваемите площи, кето предава мозаечен пейзаж на ландшафта – редуващи се открити площи с формации от храсти и гори, предоставящи разнообразни местообитания и предопределящи уникалното биоразнообразие на района.

Голямо е разнообразието на лечебните растения, които попадат под разпоредбите на Закона за лечебните растения (Приложение към чл. 1, ал. 2):

В землищата и горските територии на общината могат да бъдат срещнати:

- Лечебен камшик *Agrimonia eupatoria*/
- Ранилист *Betonika officinalis* L./
- Червен кантарион *Centaurium erythraea* Rafn./
- Еньовче *Galium verum* L./
- Лечебна ружа *Althaea officinalis* L./
- Росопас *Fumaria officinalis* L./
- Синя жлъчка *Cichorium inthybus*/
- Бял равнец *Achillea millefolium*/
- Вълнест напръстник *Digitalis lanata* Ehrh. /
- Обикновен дрян *Cornus mas* L./
- Обикновена леска *Corylus avellana* L./
- Сврадлика *Cotinus coggygria* Scop. /
- Обикновен глог *Crataegus monogyna* Jacq./
- Кукувича прежде *Cuscuta europaea* L./
- Елшовиден зърнастец *Frangula alnus* Mill./
- Мъждрян *Fraxinus ornus* L./
- Шипка (*Rosa canina*),
- Повет *Clematis vitalba*/
- Полски ветрогон *Eryngium campestre*/
- Черно куче грозде *Solanum nigrum*/
- Винка зим зелен *Vinca herbacea*/

На този етап община Минерални бани няма разработена програма за опазване на лечебните растения. В тази връзка за раширяване дейността с диви плодове и билки добити от землищата на общината би било целесъобразно изготвянето на такава наредба. Наредба 2 от 20.01.2004 г. регламентира правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения. В нея са описани максимално допустимите стойности на количествата билки за събиране, с оглед опазването, природосъобразно и устойчиво ползване на находищата на лечебните растения. Наредбата внася регламенти за определени са количествата билки, които може да събере едно лице за лични нужди. Описан е редът за издаване на разрешително за ползване на лечебни растения.

2.4.3. Животински свят

Територията на Република България лежи върху две зоогеографски области - Средиземноморска и Евросибирска .

Забележително за Източните Родопи е богатото разнообразие на естествени местообитания , които предоставят благоприятни условия за обитание на множество животински видове. В Източни Родопи са установени общо 4329 вида, характерни както за континентална Европа, така и за Средиземноморието и Анатолия. Сред тях има много редки, ендемични и реликтни видове.

Типични за района са множеството видове със субтропичен, ирано-турански или средиземноморски произход. Най-изразен е ендемизмът при безгръбначните животни - 170 вида и подвиди за целия район. Има 26 вида висши гръбначни животни, включени в Червената книга на България /риби, земноводни и влечуги, птици и бозайници/, които се опазват в защитените зони

За фауната в района на община Минерални бани определящо е биоразнообразието опазвано от 33 Банска река (BG0000442). Реката е една от последните останала без подхранване, следователно и без изолация сред популациите от риба, което я превръща в еталон за водните организми на регионално ниво

Съгласно стандартния формуляр за Защитената зона предмет на опазване са следните животински видове:

Животински вид	Природозащитен статус в България	Международен природозащитен статус
Безгръбначни		
Бисерна мида (<i>Unio crassus</i>)	застрашен вид EN; ЗБР-II	IUCN-EN; ДХ-II, IV
Обикновен сечко (<i>Cerambyx cerdo</i>)	ЗБР-II, III	IUCN-VU
Бръмбар рогач (<i>Lucanus cervus</i>)	ЗБР-II, III	BeK-II; ДХ-II, IV
Буков сечко (<i>Morimus funereus</i>)	ЗБР-II	IUCN-VU
Алпийска розалия (<i>Rosalia alpina</i>)	ЗБР-II, III	IUCN-VU, ДХ-II
Земноводни и влечуги		
Ивичест смок (<i>Elaphe quatuorlineata</i>)	застрашен вид EN; ЗБР-II, III	BeK-II; ДХ-II, IV
Обикновена блатна костенурка (<i>Emys orbicularis</i>)	ЗБР-II	IUCN-LR
Южна блатна костенурка (<i>Mauremys caspica</i>)	уязвим VU, ЗБР-II, III	IUCN-LC; BeK-II; ДХ-II, IV.
Шипобедрена костенурка (<i>Testudo graeca</i>)	застрашен вид EN; ЗБР-II, III	IUCN-VU; BeK-II; CITES-II; ДХ-II, IV.
Шипоопашата костенурка (<i>Testudo hermanni</i>)	застрашен вид EN; ЗБР-II, III	IUCN-NT; BeK-II; CITES-II; ДХ-II, IV
Голям гребенест тритон (<i>Triturus karelinii</i>)	ЗБР-II, III	IUCN-LC BeK-II; ДХ-II, IV
Риби		
Маришка мряна (<i>Barbus plebejus</i>)	ЗБР-II	IUCN-LC; BeK-III; ДХ-II, V
Европейска горчивка (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	ЗБР-II	IUCN-LC; BeK-III; ДХ-II, V
Бозайници		
Лалугер (<i>Spermophilus citellus</i>)	уязвим VU; ЗБР-II	IUCN; BeK-II; ДХ-II, IV.
Пъстър пор (<i>Vormela peregusna</i>)	уязвим VU; ЗБР-II, III	IUCN-VU ; ДХ-II, IV; BeK-II.

Други значими видове, които могат да се срещат на територията на Защитената зона са:

- ✓ Горска жаба (*Rana dalmatina*);
- ✓ Зелена крастава жаба (*Bufo viridis*);
- ✓ Смок стрелец (*Coluber caspius*);
- ✓ Смок мишкар (*Elaphe longissima*);
- ✓ Сива водна змия (*Natrix tessellata*);
- ✓ Сирийска чесновница (*Pelobates syriacus*);
- ✓ Пепелянка (*Vipera ammodytes*)
- ✓ Ивичест гушер (*Lacerta trilineata*);
- ✓ Зелен гушер (*Lacerta viridis*)
- ✓ Кримски гушер (*Podarcis taurica*)
- ✓ Речен кефал (*Leuciscus cephalus*)
- ✓ Лъчеперка (*Vimba melanops*);
- ✓ Вардарски скобар (*Chondrostoma vardarensis*);

Територията на общината е със значително антропогенно присъствие, което я прави непривлекателна за трайно заселване по-едрият видове характерни за Източни Родопи. Въпреки това тук биха могли да бъдат срещнати .

- ✓ Язовец (*Meles meles*)
- ✓ Лисица (*Vulpes vulpes*)
- ✓ Чакал (*Canis aureus*)
- ✓ Дива свиня (*Sus scrofa*)
- ✓ Вълк (*Canis lupus*)
- ✓ Сърна (*Capreolus capreolus*)
- ✓ Див заек (*Lepus europaeus*)
- ✓ Обикновена катерица (*Sciurus vulgaris*)
- ✓ Белка (*Martes foina*)
- ✓ Невестулка (*Mustela nivalis*)
- ✓ Черен пор (*Mustela putorius*) и по-рядко
- ✓ Мечка (*Ursus arctos*)
- ✓ Благороден елен (*Cervus elaphus*)

През годините те са били обект на лов, което се е отразило върху числеността и разпространението им , а селско и горскостопанската дейност върху някои черти от екологията на благородния елен, сърната, дивата коза и дивата свиня. Ловът и стрихниновите примамки са се отразили върху популацията на вълка.

Землищата на община Минерални бани предоставят благоприятни условия за установяването на трайни популации на дребната бозайна фауна от групи Насекомоядни, Зайцеподобни и Гризачи като:

- ✓ Таралеж (*Erinaceus concolor*)
- ✓ Обикновена кафявозъбка (*Sorex araneus*)
- ✓ Малка кафявозъбка (*Sorex minutus*)
- ✓ Голяма водна земеровка (*Neomys fodiens*)
- ✓ Обикновена къртица (*Talpa europaea*)
- ✓ Горски сънливек (*Dryomys nitedula*)
- ✓ Лешников сънливек (*Muscardinus avellanarius*)
- ✓ Лалугер (*Spermophilus citellus*)
- ✓ Кафява горска полевка (*Clethrionomys glareolus*)
- ✓ Полска мишка (*Apodemus agrarius*)
- ✓ Белозъбо сляпо куче (*Nannospalax leucodon*) и др.

От тях Таралежът е защитен вид съгласно българското законодателство, а Лешниковия сънливек (*Muscardinus avellanarius*) е включен в Европейския червен списък. За отбелязване е също, че сляпото куче и лалугерът са световно застрашени видове, включени в списъка на IUCN.

Прилепите са с по-ниска чувствителност към антропогенно присъствие, поради което в пещери, скални цепки и тавани на територията на общината биха могли да се срещнат:

- ✓ Голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- ✓ Малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*)
- ✓ Средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*)
- ✓ Голям нощник (*Myotis myotis*)

Всички те са защитени според българското законодателство, един е включен в Европейския червен списък , а всички видове, срещащи се в България, са включени в Бонската конвенция и в приложение No 2 (Строго защитени видове от фауната) на Бернската конвенция.

Територията на община Минерални бани предоставя благоприятни условия и ловни полета за установяването на много видове с особено значение за европейското световно биоразнообразие. Тук се срещат характерни крайречни местообитания и видове с висок природозащитен статус. Голяма част

от които са категоризирани като застрашени или уязвими с конкретни мерки за тяхното опазване.

За да бъдат опазени видовете и техните местообитания е необходимо да се поддържат мерки, насочени към:

- ✓ Запазване на площта и естествения видов състав на растителността на природните местообитания и местообитанията на видове, запазване типичните характеристики на средата на обитание ;
- ✓ Възстановяване на приоритетни за европейското и световно наследство природни местообитания и местообитания на видове.
- ✓ Запазване на екосистемите и естествените местообитания на установилите се популации от видовете в естествената им среда;
- ✓ Възстановяване на деградирани екосистеми и местообитания и подпомагане възстановяването на застрашените видове;
- ✓ Прилагане на “мерки на място” за опазване на типичните за района сортове, породи и раси;
- ✓ Идентифициране на местата с високо консервационно значение в селскостопанския фонд, които са застрашени от загуба на биологично разнообразие.
- ✓ Набелязване на мерки за премахване или ограничаване на заплахите и безпокойството на видовете в резултат на антропогенната дейност в обхвата на община Минерални бани;

За целта настоящата ОПООС предвижда мерки и инициативи за насърчаване информираността на населението, относно важността за опазване на наличното биоразнообразие и необходимите мерки за неговото съхранение и обогатяване чрез провеждане на периодични информационни кампании, чрез медиите и рекламна

2.5. Отпадъци

Държавната политика по управлението на отпадъците представлява съвременна концепция за ресурсна ефективност, насочена към предотвратяване образуването на отпадъци, насърчаване на повторната употреба и оползотворяването им чрез рециклиране, регенериране или друг процес на извличане на вторични суровини, както и обезвреждане, безопасно съхраняване на отпадъците, увеличаване на отговорността на производителите, стимулиране на инвестиции в сектора, в рамките на наличните финансови инструменти.

Развитието на Община Минерални бани като, туристически, търговски, и административен център обуславя определени специфики в генерирането, динамиката и последващото третиране на отпадъците, които се образуват на нейната територия.

В контекста на политиката на Европейската комисия за отпадъци и развитие на кръгова икономика, линейният икономически модел от типа „вземи, произведи и изхвърли“ вече не съответства на нуждите на съвременното общество и на ограничения характер на природните ресурси.

Населението и промишлеността генерират големи количества отпадъци: хранителни, градински, строителни, промишлени, утайки, битова техника, транспортни средства, батерии, опаковки, стари дрехи и много други.

Количеството отпадъци, които се образуват, е тясно свързано с моделите на потребление и производство. Демографските промени, като увеличаване на броя на едночленните домакинства, ръста в ежедневните пътувания свързани с работата в друго населено място, както и нарастването на туристическия поток оказват значително влияние върху количеството и морфологията на отпадъците, които се генерират (напр. опаковането на стоки в по-малки единици).

Съгласно възприетата йерархия у нас се дава приоритет на предотвратяването на отпадъците, следвано от подготовката за повторно използване, рециклиране, възстановяване и накрая изхвърляне, като най-нежелана опция. В тази връзка отпадъците не само причиняват повърхностно замърсяване на почвите и влошават използваемостта на земята, но също така създават хигиенни проблеми и дразнят естетическите възприятия на хората.

В резултат на протичащите в периода на натрупването им физични, химични и биологични процеси, те се превръщат в многофакторен замърсител на околната среда, оказващ силно негативно въздействие върху повърхностните и подземни води, въздуха и почвите, с което създават сериозен здравен риск за населението.

От друга страна отпадъците са ценен енергиен и суровинен източник и тяхното минимизиране за повторна употреба води до съхранение на природни ресурси.

Общо в ЕС се рециклират все по-голямо количество отпадъци и все по-малко количество отпадъци се изпраща на сметищата. За общинските отпадъци делът на рециклираните или компостираните отпадъци в ЕС-27 се е увеличил от 31 % през 2004 г. на 41 % през 2012 г.

Ето защо управлението им е сложен и многообхватен процес, изискващ интегрираност на подходите, внедряване на нови технологии, създаване на подходяща икономическа среда и нормативна база, и не на последно място висока обществена отговорност.

Анализът и оценката на съществуващото положение по управление на отпадъците в община Минерални бани е направен на базата на:

- ✓ Общинска програма за управление на отпадъците 2022 - 2028г.
- ✓ Национален стратегически план за управление на отпадъците.
- ✓ Годишните отчети по чл.52, ал. 9 от ЗУО

На 31.09.2010 г. е създадено Регионално сдружение за управление на отпадъците за регион Хасково. Общото събрание на регионалното сдружение се състои от кметовете на общините Хасково, Димитовград и Минерални бани.

Съгласно чл. 24 ал. 9 от Закона за управление на отпадъците /ЗУО/ общините могат да получат финансиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране само след създаването на регионално сдружение.

В този смисъл, държавната политика по управление на отпадъците се фокусира върху интегрирането на нови, устойчиви от екологична и икономическа гледна точка модели, където от битовите отпадъци да се отделя всичко, което може да се оползотвори и рециклира, за да се превърне в енергия, в суровина за индустрията, в тор за растенията, а в новоизградените регионални депа да се депонират минимални количества отпадък.

Основна задача на РСУО е увеличаване на количествата на рециклираните и оползотворени отпадъци, чрез създаване на условия за изграждане на мрежа от съоръжения за третиране на цялото количество генерирани отпадъци, което да намали риска за населението и околната среда.

В тази връзка като основни приоритети при управлението на отпадъците в рамките на новия планов период са заложили :

1. Намаляване или ограничаване образуването на отпадъци;
2. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците, отговарящо на Европейските стандарти;
3. Почистване на старите замърсявания с отпадъци;

На практика събирането и извозването твърдите битови отпадъци код 20.03.01. на територията на общината се извършва от ДЗЗД "Минерални бани 2019" което е с предмет на дейност - сметосъбиране, сметоизвозване, чистота, озеленяване, благоустройство, изграждане , поддържане на общинската инфраструктура и публичната общинска собственост, управление на общинско имущество.

Община Минерални бани участва в регионалното сдружение за управление на отпадъците – регион Хасково и депонира битовите и строителните си отпадъци на Регионалното депо за неопасни отпадъци в с. Гарваново, което обслужва около 150 хиляди жители на трите общини.

Депото включва клетки за неопасни отпадъци, инсталация за сепариране, инсталация за компостиране на „зелени“ отпадъци, пречиствателна станция за отпадни води, довеждаща инфраструктура, система за улавяне на биогаз, с което е намален рискът от самозапалване и е повишена безопасността на работата.

Дейностите по отпадъците на територията на общината са насочени в следните основни направления :

❖ *Битови отпадъци.*

Община Минерални бани като член на Регионално сдружение за управление на отпадъците - регион Хасково има добре функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване. В системата е обхванато 100% от населението на общинския център и селата.

При разработването на настоящата Програма е взето предвид обстоятелството, че количеството генерирани битови отпадъци, е различно от количеството събрани, извозени и депонирани ТБО. Така в образувани битови отпадъци са отчетени всички потоци. До момента на територията на общината няма изградена инсталация или съоръжение за предварително третиране на битови отпадъци с което да бъдат отделени рециклируемите и /или биоразградимите компоненти.

На регионалното депо с. Гарваново обаче вече е изградена необходимата инфраструктура за това, като въвеждането ѝ в експлоатация е предстоящо. По този начин ще се намали обема битовите отпадъци предназначени за депониране.

През новия планов период 2022 – 2027 г. не се очаква да настъпят съществени промени в количеството, състава и морфологията на образувачите се в обхвата на общината отпадъци. След извеждането на рециклируемите и биоразградими фракции от тях, в морфологичния състав на предназначените за депониране отпадъци ще настъпят промени, които обаче не биха изсквали промени в технологията за унищожаване на образувачия се остатък.

Общо населението на община Минерални бани е значително под 10 000 жители, поради което не възникват нормативни изисквания произтичащи от разпоредбите на чл.19, ал.3, т.11 от ЗУО, за организиране на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогобаритни, опасни отпадъци.

❖ *Биогазградими отпадъци.*

Приблизително една четвърт от отпадъците свързани с бита и жизнената дейност на жителите на общината се състоят от „органични“ или естествени материали. В естествена среда тези материали се разграждат под въздействието на живите организми (биоразградими отпадъци) . Към момента биоразградимите отпадъци от общинските територии не се събират разделно, а се депонират, съвместно с битовите отпадъци. Преобладаващо те са от следните източници:

- Поддържане на териториите за обществено ползване (паркове, градини, зелени площи при територии за обществено ползване);
- Хранителни отпадъци от търговската мрежа и бита;
- Растителни отпадъци от личните стопанства на населението (дворове, овощни и зеленчукови градини);

Забележка:

Тук не се включват биоразградимите отпадъци от горскостопанска или селскостопанска дейност, естествени торове, утайки от отпадъчни води естествен текстил, хартия от промишлеността обработена дървесина и др.

❖ От поддържане на териториите за обществено ползване :

- ✚ Отпадъците от клони на дървета и храсти, от декоративното оформяне на отделни елементи от зелената система на община Минерални бани могат да бъдат извозвани директно до площадка за временно съхранение преди компостиране,където да бъдат шредирани и вложени в компостния материал в качеството си на „кафяви“ отпадъци. В отделни случаи, при отсичане на опасни и заболели дървета клоните с едрина от 1,5 до 5 см. могат да бъдат шредирани на място, като шредирания материал да бъде използван за пътеки в паркове и градините, както и за зимно мулчиране.
- ✚ Листата от широколистните видове в т.ч. и остатъците от едногодишните цветя представляват основният процент на зелените отпадъци. Нарязването им намалява техния обем, което улеснява съхраняването им до момента, в който е подходящо да се добавят към купа за компостиране.
- ✚ Окосената трева се разлага бързо и съдържа толкова азот, колкото животинската тор. В компостния куп не трябва да се използва окосена трева, която е третирана с пестициди или хербициди, освен ако не е валил много обилен дъжд след прилагането им или е преминал карантинния срок .

✚ Оборската тор. Тъй като за пресните отпадъци от животновъдството има нормативно определени регламенти, тук под оборска тор се разбира този материал, който е останал неизползван на купчини в градините и който е престоял на открито не по-малко от една година. Той може да се вложи директно в компостния куп.

✚ Компостирането на растителните отпадъци при мястото на образуването, каквито са частните дворове, е в синхрон с приетите принципи за управление на отпадъците. В този случай растителните остатъци не следва да се разглеждат като отпадък, а изходна суровина за получаване на компост. Оборската тор и някои растителни отпадъци имат ниско съотношение C/N, висока влажност и лоша аерация. Те трябва да се смесват с твърд материал (пълнител) сорбиращ влагата, който обезпечава допълнителен въглерод и нужната за аерирането структура на сместа. Най-добрият пълнител се явява сламата, но може да се добавят листа, стърготини, трески, хартиени изрезки и др.

❖ Хранителни отпадъци :

А. / от търговската мрежа

✚ Биоразградимата маса се представлява от негодни за консумация храни от растителен произход, които в по-голямата си част се отличават с високо водно съдържание. Характерно за тях е че дори при непродължително съхранение течната фаза се отделя от сухото вещество, което създава изключително големи проблеми за транспортирането на този материал до мястото за компостиране. Другата група проблеми произтичат от неравномерността на потока, както по отношение количеството, а така също и от качествения му състав. Предвид естеството на дейността – извършване на търговска дейност в частна полза, тяхното управление остава ангажимент на съответните стопански субекти при които се образуват.

Б./ от бита и кетъринг

✚ Прилагането на изискванията на националното законодателство в областта на странични животински продукти, ограничава използването на отпадъци от кетъринг за храна на домашни животни. Това налага, където е приложимо включването на тези отпадъци в системите за разделно събиране и последващо компостиране или анаеробно разграждане. Домашното компостиране се препоръчва като мярка за ограничаване на количествата на тези отпадъци

❖ Лични стопанства - фамилни къщи , вилни , къщи за отдиш

✚ Тези райони са най-трудните за разделно събиране при източника на конкретните видове отпадъци. В районите с фамилни къщи разделното събиране обикновено включва и събирането на градински отпадъци. В селата обаче, където личните дворове предоставят достатъчно място за компостиране може да бъде реализиран пилотен проект за проверка нагласите на домакинствата за участие в такава инициатива на общината, както и избор на оптимална система за управление на тези отпадъци, след което тя да бъде приложена в цялата община.

У нас най-често биоразградимите отпадъци се третират по следните начини:

- ✓ Използване на кухненските и градински остатъци за храна на животни ;
- ✓ Закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);
- ✓ Натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето. Купчините не се обработват, но след няколко години вече са се биоразградили до степен при която могат успешно да се използват като компост или почвоподобрител;
- ✓ Изгаряне на градински отпадъци и листа

Тези начини на третиране не винаги са най-добрите и в много от случаите носят риск от развитие на болестотворни организми, както и почти винаги са свързани с отделяне на неприятни миризми и влошаване на хигиената

Предвид значителното количество на зелените, градински и селскостопански отпадъци, образувани на териториите на селските общини, каквато е и Минерални бани, би било удачно да се

предприемат действия в следните направления:

- ✓ Организиране за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци;
- ✓ Компостиране на биоразградимата фракция в битовия отпадък при компостираща инсталация на Регионално депо;
- ✓ Реализация на проект за на фамилно компостиране и използване на компоста в личните стопанства;

Към настоящия момент община Минерални бани не разполага със специализирани съдове за сгуря и пепел които се образуват при населението през зимния период. Такива биха могли да бъдат закупени заедно със съдове за фамилно компостиране на градински отпадъци, както и 1 бр. лекотоварен автомобил за извозване на зелените биоотпадъци при осигурено финасиране на пилотен проект за дейността.

❖ *Разделно събиране на специфични отпадъци*

Поради ниската численост на населението в общината и свързаните с това обстоятелство малък обем на специфичните отпадъци, както и липса на интерес към тях от страна на бизнеса за територията на Минерални бани все още не е изградена система за тяхното най- рационално управление. Предвид очакванията за все по-нарастващ интерес към района като към привлекателна туристическа дестинация и постоянните усилия на общинското ръководство в това направление се забелязва трайна тенденция за нарастване масата на потребителския поток , като числеността на гстите става съпоставима с тази на местното население. Това поставя пред общината необходимостта за организиране на по-високо ниво управлението и на специфичните отпадъци.

А./ Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване .

По отношение на излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване задълженията на Общината се определят от „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване“, приета с ПМС №355/28.12.2012 г. с последни изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.

Съгласно чл.27, ал.1 от Наредбата, Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

На този етап все още няма изготвен траен регламент за събиране на електронното и електрическо оборудване от населението. Периодично общината организира акции за събирането му, като за желаещите да се освободят от него е обявен телефонен номер 03722 2020 на който се приемат заявки. След осъществяване на контакт с лице притежаващо правоспособност по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности с тези отпадъци, мобилен екип посещава заявителите на място и събира уредите безплатно.

Б./ Излезли от употреба моторни превозни средства .

Община Минерални бани няма сключени договори с организации по оползотворяване на излезли от употреба МПС, оборудване, гуми и батерии. В това отношение практиката у нас е свързана с частни фирми , които извършват тази дейност , а общините осъществяват преди всичко контрол върху законното и екологосъобразното ѝ изпълнение при съблюдаване интересите и правата на всички граждани на територията.

На този етап усилията на общината са насочени преди всичко към целенасочена работа с местните общности за повишаване на тяхната екологична култура и съзнание с което да се преустанови безразборно изхвърляне на специфичните отпадъци на нерегламентирани за целта места особено що се отнася, отработените масла и течности, които поради своя физикохимичен състав са екотоксични.

В тази връзка у нас действа „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти“, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г. в изпълнение на разпоръжнията по която ще бъдат предприети следните мерки:

- ✓ Идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;

- ✓ Определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- ✓ Въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи.

В./ Опасни отпадъци от бита.

Опасни отпадъци са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение No 3 към ЗУО.

На територията на Община Минерални бани все още не е организирано постоянно действащо разделно събиране на опасните битови отпадъци, извън обхвата на наредбите по чл.13, ал. 1 от ЗУО с цел предаването им за обезвреждане.

Маркировката за ОЕЕО (отпадък от електронно и електрическо оборудване) е указание, че същия не може да бъде изхвърлян с битовия отпадък и е задължителна за следните категории продукти:

- ✓ Топлообменно оборудване, като например хладилници и климатици
- ✓ Екрани, монитори и оборудване, част от което са екрани с повърхност, по-голяма от 100 cm²
- ✓ Лампи
- ✓ Големи уреди (всеки от външните размери е над 50 cm), като перални машини, копирни машини, покривни слънчеви панели
- ✓ Малки уреди (външните размери са под 50 cm), като прахосмукачки, детектори за дим и часовници
- ✓ Малко ИТ и телекомуникационно оборудване (нито един от външните размери не надвишава 50 cm).

Понеже разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е организирано в обхвата на някое от населените места на общината и тъй като тези отпадъци не се приемат от общинската система за сметосъбиране, същите ще бъдат приемани и сортирани в центъра за сепарация на регионалното депо, за да се гарантира, че отпадъците ще бъдат третирани в съответствие с целите на НПУО.

Поради ниската численост на населението (под 10 000 жители - чл.19, ал.3, т.11 от ЗУО) общината няма нормативен ангажимент за регламентиране на площада за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни и опасни.

За подобряване на практиките по сметосъбиране в рамките на плановия период 2022 – 2027 г. ще бъдат реализирани няколко информационни кампании за запознаване на учащите се и обществеността със символите, използвани за маркиране и етикетиране на опасните отпадъци, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за тяхното предаване в местата за продажба или изхвърляне на регламентираните места.

❖ *Производствени отпадъци*

Възникват при стопанската дейност на фирмите. Промислените отпадъци не са допустими за пряко използване и не могат да се изхвърлят на регионалното съоръжение за обработка на ТБО. Транспортират се от лицензирани фирми или от собствениците до специални депа.

Отговорността за рециклирането на производствените отпадъци се поделва между фирмите, които ги създават.

Опасните производствени отпадъци се третират: от причинителя, в собствени съоръжения съгласно одобрен от компетентните органи проект на производствената дейност и при изпълнение на чл. 8, ал. 2 от ЗУО и от лицата на които е дадено разрешение, комплексно разрешително или регистрационен документ по чл. 35 от ЗУО за съответната дейност.

Болничните отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др. На територията на общината те се генерират основно от здравните кабинети в 4 населени места. Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват, поради което за тях, както и по отношение на производствените отпадъци общината изпълнява само експертни и контролни функции.

В момента се изготвя Общинска Програма за управление на отпадъците с която ще се внесат по

ясни регламенти за обявяването, събирането и предаването на специфични отпадъци от населението.

❖ *Строителни отпадъци*

Строителните отпадъци са класифицирани от Наредба No 2 от 23 Юли 2014г. (Обн.ДВ.бр.66 от 8 Август 2014г. с изм.и доп.) образуват се при изпълнение на строително-монтажни/демонтажни работи включително ремонти, реконструкции и премахване на строежи. Отнасят се към кодовете от група 17 в Приложение 1 на Наредбата.

Строителни отпадъци генерират най-вече малки обекти, които не разработват план за тяхното управление съгласно изискванията на Наредбата за управление на строителните отпадъци и влагане на рециклирани строителни материали “ Приета с ПМС No 267 от 05.12.2017 г. (Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017г.).

По правило отпадъците се извозват от собствениците им, без да се води отчетност, поради което много често може да бъде срещнат на . нерегламентирани сметища или в съдовете за битови отпадъци.

Тенденциите показващи засилване в търсенето на туристически услуги предлагащи настаняване за по 3 – 5 дни, както и общото подобряване на материалното благосъстояние на населението, налагат очаквания свързани с нарастване на количеството отпадъци от строителство и разрушаване (ОСР). Въпреки, че към момента управлението им на територията на регион Хасково се извършва съгласно чл. 10 и чл. 11 от ЗУО, за общината е наложително създаването на условия при които ще е възможно използването на по-голям процент строителни отпадъци в ново строителство, ремонт, рехабилитация и вертикална планировка.

По отношение на анализа и оценката на действащото законодателство и програмни документи в областта на управлението на отпадъците на територията на Община Минерални бани се налагат следните констатации и виждания за плановия период.

- ✓ На територията на общината функционира добре организирана система за сметосъбиране на смесените битови отпадъци, като с осигурената техника и съдове са обхванати всички населени места.
- ✓ Необходимо е да бъде въведена в експлоатация на инсталацията за компостиране на биоразградимите отпадъци
- ✓ Необходимо е да бъде осигурена материалната база за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци при източника на образуване в т.ч. домакинства, търговски и административни обекти и заведенията за обществено хранене – вкл. осигуряване на нужното оборудване, съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци.
- ✓ Необходимо е да се регулират дейностите по управление на строителните отпадъци.

Основни изводи от анализа на институционалния капацитет в сферата на управлението на отпадъците, с акцент върху контролните функции, са:

- ✓ Отговорните лица по управлението на дейностите с отпадъците са: Общински съвет, кмета на общината, кметове на населени места, служители от Общинска администрация, служители на фирмите с които общината е сключила договори за съответните дейности, както и фирмите притежаващи изискващите се по ЗУО разешителни за дейностите с отпадъци и които извършват тези дейности на територията на община Минерални бани.
- ✓ Община Минерални бани разполага с необходимата материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала за изпълнение на функциите – осигурени помещения, офис оборудване, Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на смесените битови отпадъци се извършват от от ДЗЗД “Минерални бани 2019“
- ✓ За повишаване на професионалния капацитет е препоръчително служителите, ангажирани с дейностите по опазване на околната среда и в частност с управлението на отпадъците да участват в семинари, работни срещи, обучения и други, организирани от МОСВ, Организации по оползотворяване, Браншови организации, РИОСВ, Регионални сдружения, проекти на администрацията по ОПАК и други.

Основните изводи от извършения анализ на организационните схеми за управление на отпадъците, планиране, финансиране и определяне на цени и такси за услугите са:

- ✓ В Наредбата за управление на отпадъците е указан редът за изпълнение на дейностите по третиране на отпадъците, както и контрола, глобите и санкциите за замърсяване с отпадъци.
- ✓ В Наредбата за определяне и администриране на местни такси и цени на услуги, предоставяни от Община Минерални бани е указан редът за заплащане на такса „Битови отпадъци“.
- ✓ Община Минерални бани е създала нормативна възможност за юридическите лица да заплащат услугите по организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци въз основа на тяхното количество.

Обобщените изводи от анализа за информиране на обществеността по въпросите на управление на отпадъците са:

- ✓ Основната форма за предоставяне на информация на населението по въпросите за управление на отпадъците е интернет страницата на общината <http://mineralnibani.bg> и телефонен номер 03722 2020 .
- ✓ Мерките и кампаниите, които общината е въвела и наложила през годините са ефикасни, но въпреки това по-голямата част от тях не достигат в достатъчно широк аспект до населението. Необходимо е да бъдат организирани още различни кампании за привличане на населението към дейността.
- ✓ В Наредбата за управление на отпадъците на територията на община Минерални бани за периода 2022 -2028 г. са определени ясни правила и задължения за ежегодно предоставяне на информация от лицата, които генерират или извършват дейности с отпадъци

2.5.1. Количество

Системата за организирано сметосъбиране на територията на Община Минерални бани обхваща всички дванадесет населени места и 100 % от населението.

От 31.08.2010 год. община Минерални бани участва в регионалното сдружение за управление на отпадъците – регион Хасково и депонира битовите и строителните си отпадъци на Регионалното депо за неопасни отпадъци в с. Гарваново.

Количества депонирани отпадъци :

Година	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Количество депонирани отпадъци(т./год)	2 261	2 920	1 799	1 878	1 773	1803	1765

Съгласно чл.63,ал 2, от Закона за местните данъци и такси (Обн. ДВ. бр.117 от 10 Декември 1997г. (ДВ. Изм и доп. последно бр.16 от 23 Февруари 2021г.) със заповед на кмета на общината се определят границите на районите, вида на предоставените услуги и честотата на сметоизвозване, което се обявява публично до 31 октомври на предходната година.

Тенденциите по отношение количеството на депонираните отпадъци за последните години показват посока към трайното им намаляване, което до голяма степен е резултат от оптимизацията на система за организирано сметосъбиране и завишаване процента на оползотворените битови и строителни отпадъци.

Изводи:

Количествата на ТБО, които постъпват за депониране от територията на община Минерални бани намаляват във времето,като съществуват възможности за продължаване на тази тенденция чрез :

- Отделяне на количествата рециклируеми компоненти от отпадъчния поток, които се предават за рециклиране;
- Въвеждане на система за разделно събиране на рециклируеми отпадъци;
- Отделяне на органичната фракция, която да се оползотворява чрез инсталации за компостиране или други методи за оползотворяване.

Важен показател за управлението на отпадъците е нормата на натрупване, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Средната норма на

натрупване битови отпадъци на човек от населението в България за 2017 г. е 435 кг. /жител/година.

Съгласно референтната норма за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението у нас не следва да надхвърля 295,5 кг. /жител/година.

Източник: МОСВ, НПУО 2014-2020 г.

В долната таблица е посочена нормата на натрупване за Община Минерални баниза в периода 2021 и е направена прогноза до 2027год.

Година	2021г.	2022г.	2023г.	2024г.	2025г.	2026г.	2027г.
Норма на натрупване, кг./ж./г.	224.9	230.5	236.3	242.5	248.6	254.8	261.2

Прогнозните стойности за ръста в нормата на натрупване за периода 2022-2027г са приети като увеличение с 2,5 -3,2% годишно.

Източник : програма за управление на отпадъците на община Минерални бани за периода 2022 – 2027 г.

Незначителния ръст на нарастване нормата на натрупване, който е заложен в настоящата прогноза е в отговор на очакваното увеличаване обема на опаковките в стоките за масова употреба. Въпреки това нормата за общината остава значително под средната за Европейския съюз (ЕС–27) , която е 510 кг/ж.год., както и на тази за България - 435 кг/ж.год.

Ежегодната оптимизация на графици за събиране и увеличаване на ефективността им с отчитане сезонността и влиянието на туристическия поток в генерирането на битовите отпадъци, навременното почистване на възникващите замърсявания, , разделното събиране и засиления контрол резултират като цяло до намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и ограничаване на вторичните замърсявания на компонентите на околната среда в следствие на биологичното разграждане на замърсителите.

Следва да се отбележи също така, че на територията на общината се генерират и определен обем масово разпространени опасни отпадъци от домакинствата и производствената дейност. Такива са: акумулаторни батерии, отработени масла, луминисцентни лампи, опаковки от бои и разтворители.

Данните за тях обаче са непълни тъй като липсва сепарация на битовия отпадък от една страна и от друга няма изградена практика, фирмите работещи на територията на общината да предоставят екземпляр от попълваните от тях отчетни информационни карти за производствени или опасни отпадъци, които те изготвят годишно и предоставят на РИОСВ и МОСВ.

Липсват информационни кампании относно опасните отпадъци. Също така голяма част от малките стопански субекти, предимно в сферата, шивашко производство и търговията с плодове и зеленчуци се обслужват от фирмата, която извършва дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на ТБО на територията на общината без да има сключени договори за това.

Също така за разглеждания планов период – до 2027г. може да се очаква известно завишаване количеството на отпадъците от териториите за обществено ползване което ще бъде в резултат от повишаване на стандарта за почистване на улиците, обществените места и поддържане чистотата при туристическите обекти и пространствата около тях. Настоящата програма залага завишаване на изискванията към ползвателите с договори за наем на обществени територии , закупуване на улични кошчета, кошове за листа и съвременни инструменти за почистване, с цел подобряване на услугата .

Така въпреки заложеното повишаване на стандартите за почистване и свързаното с това нарастване обема на събраните отпадъци нормата на натрупване за общината остава трайно под референтната за страната стойност.

2.5.2. Морфологичен състав на ТБО

Община Минерални бани има изготвен морфологичен анализ на битовите си отпадъци, който е извършен в периода март-октомври 2016 г.

Морфологичният (механичен) състав е основен физичен показател на ТБО и представлява процентното отношение на компонентите, които го образуват в т.ч. (хартия, метали, стъкло, хранителни

отпадъци и др.), изразено в процент от общото им тегло. Морфологичният състав на ТБО се изменя с течение на времето. Той зависи от функционалния тип на населеното място, стандарта на живот, развитие на дейностите в сферата на търговията, услугите и общественото хранене, сезона, начина на отопление, системата на сметосъбиране и сметоизвозване и др.

Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. за Населени места от 3 до 25 хиляди жители

Община Минерални бани		Национални референтни стойности	
Хранителни	12.5	Хранителни	23.20%
Хартия	4.8	Хартия	8.50%
Картон	4.0	Картон	5.50%
Пластмаса	11.9	Пластмаса	10.10%
Текстил	6.6	Текстил	3.70%
Гума	0.9	Гума	0.90%
Кожа	0.5	Кожа	0.90%
Градински	24.2	Градински	21.70%
Дървесни	1.2	Дървесни	2.00%
Съкло	4.3	Съкло	6.10%
Метали	3.1	Метали	2.00%
Инертни	24.9	Инертни	14.80%
Опасни	1.1	Опасни	0.60%

С постигане на целите по § 15, ал.2 от ПЗР на ЗУО 55 на сто от битовите отпадъци да отиват за рециклиране (по чл.31, ал.1, т.3) в периода 2021- 2025г. на Регионалното депо с. Гарваново , а именно :

- до 31 декември 2021 г. - 51 на сто;
- до 31 декември 2022 г. - 52 на сто;
- до 31 декември 2023 г. - 53 на сто;
- до 31 декември 2024 г. - 54 на сто;
- до 31 декември 2025 г. - 55 на сто.

се очаква да настъпят промени в морфологичния състав на фракцията за депониране като от общия битов отпадък ще бъдат изведени рециклируемите компоненти.

2.5.3. Съществуваща практика за третиране

Третирането на отпадъците , които се образуват на територията на Минерални бани включва следните дейности:

- Събиране на ТБО ;
- Извозване на ТБО ;
- Обезвреждане на ТБО;
- Предотвратяване възникването на нерегламентирани сметища.

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и почистване на нерегламентираните замърсявания се изпълнява от ДЗЗД “Минерални бани 2019“ и лица от програмите за временна заетост и обществено полезен труд. Общината има сключен договор с Дирекцията за социално подпомагане (ДСП) по програмата за заетост на трайно безработни лица.

Съгласно чл. 12 ал. (1) от Правилник за прилагане на закона за социално подпомагане (Обн. ДВ. бр.133 от 11 Ноември 1998г.изм и доп- последно ДВ. бр.64 от 3 Август 2021г.), „Безработните лица в трудоспособна възраст, които получават месечна помощ и не са включени в програмите за заетост , задължително полагат общественополезен труд по организирани от общинската администрация програми за предоставяне на социални услуги, екологични програми, програми за благоустрояване и

хигиенизиране на населените места и други програми за общественополезни дейности“.

А./ Събиране

В общината има организирано сметосъбиране, което обхваща всички съставни селища. Честота на сметосъбиране на битовите отпадъци по населени места е съобразена с броя на населението и количеството на натрупващите се ТБО, но не по-малко от 1 път месечно.

Осигурените транспортни средства и съдове са достатъчни за обезпечаване предоставянето на качествена услуга за жителите на общината.

Общия брой на съдовете за битови отпадъци които се обслужват от ДЗЗД “Минерални бани 2019“ са:

- Контейнери тип „Бобър“ 1,1куб.м - 837 бр. ;
- Кофи тип „Мева“ – 330 бр.
- Улични декоративни кошчета 53 бр.

Забележка:

Клоните от декоративното оформяне на дърветата и храстите се събират на куп и се извозват директно

Това количество налични съдове за смет задоволява напълно нуждите на населението , като в рамките на плановия период ще са необходими допълнителни бройки само за подмяна на напълно амортизираните такива.

Организираното сметосъбиране се извършва без разпределяне на отпадъците по видове и състав. В общината няма централно организирана система за събиране, извозване и третиране на строителни, промишлени и опасни отпадъци. Осъществяването на тази дейност се организира от ръководствата на фирмите, на чиито площадки се формират.

Областната стратегия за регионално развитие поставя сред важните цели свързани с управлението на отпадъците оползотворяване , рециклиране и намаляване на депонираните биоразградими отпадъци от общия обем битови отпадъци чрез ползване на изградените на регионалното депо съоръжения и инсталации за третиране на ТБО. Идеята е по този начин да се постигне намаляване на въздействията върху околната среда, причинени от депониране на отпадъци, подобряване на ефективността на използване на ресурсите, увеличаване отговорността на замърсителите и стимулиране на инвестициите в областта на управление на отпадъците.

В тази връзка общинската програма за управление на отпадъците предвижда:

- Въвеждане на разделно събиране на ТБО целящо отделяне на рециклируемите материали от общия поток на предвидените за депониране отпадъци.
- Саниране и рекултивация на нерегламентирани площи върху които е осъществено изхвърляне на отпадъци (предимно строителни)

Независимо от предприетите от общината мерки за намаляване нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, периодично на определени места се появяват такива замърсявания и това са основно покрайнините на населените места, сервитутите на общинските пътища или в коритата на реките

Б./ Извозване

Извозването на отпадъците се извършва по определени маршрути съгласно транспортната схема, с кратност съгласно разработения график съобразен с конкретните наличности и с възможност за корекции настъпващи в резултат от изпълнение на задълженията по разделно събиране и третиране на рециклируемите и биоразградимите отпадъци .

Общината не разполага със собствен специализиран транспорт за натоварване и извозване на битовите отпадъци които се предават в РДО с. Гарваново.

В./ Обезвреждане на ТБО

Основния метод за обезвреждане на отпадъците предадени на РДО , както и в цялата страна е депонирането.

Анализа на наличните дадености показва, че в общината има добри предпоставки за въвеждане на разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, напр.

чрез компостиране.

Предвид значителния процент на компостируемите отпадъци в общия поток на битовите отпадъци въвеждането на ефективна система за разделното им събиране ще доведе до съществено намаляване на разходите за транспортиране и обезвреждане на Регионалното депо.

Г./Предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и възникването на незаконни сметища

Към настоящия момент всички нерегламентирани сметища на територията на Общината са ликвидирани. Въпреки това през зимния период, поради затруднено сметосъбиране в някои населени места се появяват нерегламентирани изхвърляния на БО, които своевременно се почистват от местното население под организацията на кметове и кметски наместници.

Основните причини а възникването на нерегламентирани сметища са:

- периодични затруднения в организацията на извозване на битовите отпадъци през зимата, поради непочистени своевременно от снега пътища, специфичния релеф и т.н.;
- проява на недобросъвестност и нежелание на населението да спазва изискванията на общинските наредби за изхвърляне на отпадъците само в поставените за целта контейнери;
- образуване на значителни по своя обем количества от PVC опаковки, при селските домакинства, които силно намаляват полезността на съдовете за смет.

2.5.4. Администриране на дейностите с отпадъци

Съгласно изискванията на Закона за отпадъците Кметът на Общината организира управлението на отпадъците. Екипът, ангажиран с дейностите по отпадъците в община Минерални бани са:

- Зам. кмет
- Директор на дирекция "Специализирана администрация"
- Отдел ТСУИОПОСЕК

Изпълнението на общинската програма за управление на отпадъците се осъществява от служител от Общинската администрация, на който са възложени функции, свързани с опазването на околната среда в т. ч. и :

- Съставяне на месечни програми и графици за сметосъбиране и сметоизвозване;
- Контролиране на събирането и обезвреждането на битовите и строителните отпадъци.

Документите регламентиращи дейностите по отпадъците на общинско ниво се приемат от Общинският съвет и това са:

- Наредба №1 за осигуряване на обществения ред, поддържане на чистотата, опазване на околната среда, безопасността на движението, противопожарната охрана и защита имуществото на територията на общината.
- Наредба №2 за управление на отпадъците уреждаща задълженията и отговорностите на общината, физическите и юридическите лица, реда и условията за третиране и транспортиране на отпадъците, заплащането на услугите по управление на отпадъците, както и административно-наказателните разпоредби.

Към Общината като помощен орган е създадена комисия с задължения по екология и в частност за управление на дейностите по отпадъците, функциите и дейността ѝ са регламентирани от Правилник, утвърден от ОбС.

За осигуряване на качествено и ефективно извършване на дейностите, целящи подобряване на жизнената среда и облика на населените места Община Минерални бани е изградила добро сътрудничество с областния център, съседните общини, бизнеса и НПО.

2.5.5. Такса Битови отпадъци

Действащото у нас законодателство изисква общините да осигуряват следните услуги, свързани с отпадъците:

- Събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране;
- Третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации;
- Поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината в т.ч. и зимно поддържане на общинската пътна и улична мрежа.

Финансовите средства за обезпечаване на дейностите по третиране на битовите отпадъци и поддържане на чистотата на обществените територии в по-големия си размер се финансират чрез постъпления от такса битови отпадъци, която населението и бизнеса заплащат на годишна база., Друг източник на приходи са таксите за извършени услуги по клиентска заявка.

Конкретните размери на таксата за всеки от предвидените по ЗМДТ случаи се определят с решение на общинския съвет на база одобрена план-сметка, включваща присъщите разходи.

Затрудненията по финансовото осигуряване на дейността произтичат основно от:

- ✓ Ниската стойност на такса смет, която е под действителните разходи за дейността
- ✓ Обезпеченията за покриване на последващи разходи за затваряне на депата и отчисления за депониране на отпадъци (т.нар. отчисления по чл. 60 и чл.64 от ЗУО);
- ✓ Бързата амортизация на съдовете за смет и сметовозващата техника;
- ✓ Неправомерно изхвърляне на битови и строителни отпадъци и образуването на нерегламентирани сметища;
- ✓ Не достатъчно обществено разбиране и подкрепа при управлението на отпадъците включително и на виждането за разделно събиране и рециклиране на полезните компоненти в отпадъците.

Баланса за дейността по отпадъците за последните години е със следното разпределение:

Приходи по пера	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.
Приходи от такса „битови отпадъци“ (общо) (хил.лв.)	361 241	374 578	426 030	474 440
Разходи от такса „битови отпадъци“ (общо) (хил.лв.)	364 126	329 901	355030	454 398

като показва устойчива сходимост на разходите спрямо постъпленията

Всяка година ОБС актуализира таксата за битовите отпадъци на базата на план - сметка за разходите

2.6. Зелена система

Устройството на зелените площи се регламентира със Закона за устройството на територията. Общините устройват зелени площи, обединени в зелена система, като средство за подобряване на микроклимата и хигиенните условия и за организиране на отдиha на населението. Озеленените площи за широко обществено ползване и площите със специфично предназначение, собственост на държавата и общините, са публична собственост. Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в

Наредба № 7 от 22 декември 2003 г. за „Правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони“. Озеленените територии, в населените места, селищните образувания и извън тях се определят с общите и подробните устройствени планове. Зелената система включва обществените озеленени площи, в т.ч. всички паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и горски паркове, гробищни паркове, ботанически градини, дендрариуми, защитни насаждения и разсадници;

През новия програмен период на Програмата действията на общината ще бъдат насочени към:

- ✓ Ежегодно пролетно и ежемесечно почистване и поддържане на зелените площи на територията на общината;
- ✓ Контрол върху нерегламентирано изхвърляне на отпадъци в зелените площи;
- ✓ Осигуряване на финансов ресурс за изграждането на поливна система за поддържането на зелените площи.

2.7. Шум

През последните години шумът в жизнената и околната среда се установява ,като един от проблемите с нарастващо значение. За общини като Минерални бани основни източници на шум се явяват автомобилния транспорт, промишлените дейности и някои локални източници.

Проведени перидични измервания на шума в други населени места извеждат интензивния автомобилен трафик като основен фактор, който влияе върху акустичната среда. Автотранспортния шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка.

През Община Минерални бани преминават:

- ✚ участък от 8,9 km (Хасково - Стойково) от първокласен път № 8 (европейски коридор Е 80) Калотина –София – Пловдив – Капитан Андреево
- ✚ участък от 9,2 km (в град Хасково) от третокласен път № 806 Хасково – Минерални бани :

Общинската пътна мрежа е в добро състояние. През последните години са извършени основни ремонти на някои участъци, включително рехабилитация на участъци от настилката в регулационните граници на населените места. Като цяло доброто състояние на пътната и улична мрежа , благоприятства акустичната среда в общината.

Шума от промишлени източници е предмет на Закона за защита от шума в околната среда (В сила от 01.01.2006г. Обн. ДВ. бр. 74 от 13 Септември 2005г изм. и доп. последно - доп. ДВ. бр. 32 от 24 Април 2012 г., който урежда оценката, управлението и контрола включително за категориите промишлени дейности поприложение No 4 към чл. 117,ал.1 от Закона за опазване на околната среда.

Закона изисква определяне степента на шумовото натоварване в околната среда чрез измерване, оценка и картотекиране на шумовите нива и разработването на стратегически карти за шум. Към настоящия момент за територията на общината няма разработени стратегически карти с посочване на зоните за дискомфорт основно поради липсата на достатъчно средства в общинския бюджет.

Наредба № 6 от 26 Юни 2006г. за показателите за шум в околната среда , отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието , граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението. (Издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите Обн. ДВ. бр. 58 от 18 Юли 2006г.) определя допустимите стойности , за урбанизираните територии както следва:

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях	Еквивалентно ниво на шума dB(A)		
	Ден	Вечер	Нощ
Жилищни зони и територии	55	50	45

Зони за обществени и индивидуален отдих	45	40	35
Тихи зони извън агломерациите	40	35	35

Наредба № 54 от 13 Декември 2010г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда (Издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите Обн. ДВ. бр. 3 от 11 Януари 2011 г.) урежда реда и начина на функциониране на националната система за мониторинг на шума в урбанизираните територии.

Чл. 27 от Наредбата изисква собствените периодични измервания на шум в околната среда, излъчван от действащи промишлени инсталации и съоръжения да се извършват с периодичност на измерванията не по-малко от един път в рамките на две последователни календарни години по реда на „Методика за определяне на общата звукова мощност излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шум в мястото на въздействие“ (утвърдена със Заповед РД 613 от 08.08.2012 г. на Министъра на околната среда и водите

Съгласно 33ШОС агломерациите с население под 100 000 жители не са задължени да разработят шумова карта, но могат да го направят при наличие на необходимост.

Село Минерални бани е най-голямото населено място в общината с около 1157 жители (към 03.02.2014г./). Въпреки това поради малката численост на населението, разбирането е, че шумът не следва да бъде причислен към основните екологични проблеми на общината.

Към настоящия момент за община Минерални бани липсват данни от измерванията на шум по работни места в предприятията и териториите около тях. Съгласно изискванията за работна среда регламентирани от Закон за здравословни и безопасни условия на труд, такива следва да се проведат, като резултатите от тях ще осигурят първичната информация за извършване на акустично планиране. Също така данните от измерванията ще покажат дали е необходимо да бъдат разработени съответните планове за действие за намаляване на шума в околната среда. Това е особено наложително в случаите, при които превишаването на стойностите на даден показател за шум може да предизвика вредно въздействие върху здравето на хората или безпокойство на животинските видове населяващи територията. .

Примерната форма за набиране на необходимата информация може да има следния вид:

Характеристика на промишлените обекти източници на шум

№	Наименование на обекта	Предмет на дейност	Местоположение на източника		Гранична стойност в мястото на въздействие dB(A)	Въздействие на източника		
			Съгласно Наредба № 6 /2006г.	Разстояние до най-близката жилищна сграда, в метри		Работно време /в часове/	Ниво на шума по границата на източника, dB(A)	Ниво на шума в мястото на въздействие, dB(A)
1					През деня: 55 dB(A); През нощта: 45 dB(A)			
2								

Локалните източници на шум и шума от битов характер са важен по значение фактор, който

влият върху акустичната среда на населените места. Шумът излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различни сервиси и авторемонтни работилници, разположени в непосредствена близост до жилищните сгради в много случаи е причина за влошаване условията за спокойствие, труд и отдих на гражданите. До настоящия момент към общинска администрация няма постъпили оплаквания от този тип шум от страна на населението.

Към момента общината няма ясно дефинирана политика за връзката между акустичното състояние на населените места и мерките за намаляване или отстраняване на шумовото замърсяване.

2.8. Работа с обществеността и повишаване на екологичната култура

През последните десетилетия се извършва глобална трансформация в развитието на човешката цивилизация. Тя е свързана с утвърждаването на нов модел, дефиниран като устойчиво и балансирано развитие. Целта е да се промени отношението и действията на човека и на обществото към средата, в която живее. Формирането на съзнателно отношение към околната среда и екологична култура е процес, насочен към развитие на знания, умения, нагласи и ценностни ориентации, насърчаващ ангажираност с екологичните проблеми и тяхното решаване.

Осигуряването на ефективен обществен достъп до информация и участие на обществеността в процеса на взимане на решения съдейства за развитие на демократичните процеси при осъществяване на политиката за околна среда, прозрачност и по-пълноценно реализиране на дейностите на институциите, на национално и местно ниво. Това е и предпоставка за информиран избор на хората в ежедневието, щадящ околната среда, както и за насърчаване на екологосъобразните производствени практики и бизнес модели.

Успешното провеждане на политиката на ЕС изисква едновременно и компетентни управленски решения, и ангажираност и активност от всички граждани. В условията на интегриране на екологичната политика в останалите секторни политики и пред неизбежната перспектива за сериозни промени в бита, екологичната култура на населението придобива изключителна важност. Въпросите за екологичното съзнание, за съотнасянето на информираност и загриженост, от една страна и поведение, от друга, за факторите, които детерминират прехода между загриженост и про-екологично поведение са от особено практическо значение.

Община Минерални бани обръща специално внимание на информираността на местното население и повишаване ролята на обществеността при решаване на екологичните проблеми. По-пълното информиране на населението по въпросите на околната среда гарантира участието му в процеса на вземане на решения и има за цел формирането на устойчиви и екологосъобразни модели на обществено поведение за осигуряване на качествена и здравословна околна среда.

Общинската администрация, като главен инициатор и организатор на този род дейности, осъществява работата с обществеността в няколко направления, които са насочени към:

- навременно информиране на гражданите относно проблемите и състоянието на околната среда по отделните компоненти (питейни води, битовите и строителни отпадъци, състояние на атмосферния въздух рационално използване на ресурсите и др.);
- повишаване на общественото съзнание чрез получаване на екологично образование;
- включване на обществеността при вземане на решения, касаещи околната среда;
- осъществяване на ползотворно сътрудничество между местните власти и обществеността.

Информирането на обществеността е от ключово значение гарантиращо възможността отделни лица, организации, групи да участват в обсъждането на решения за опазването на околната среда и устойчивото развитие, и да предлагат обосновани мнения и позиции, което се постига чрез осигуряване на достъп до информация по въпросите на околната среда. По този начин се насърча развитието на гражданското общество и се осигурява прозрачност на процеса на вземане на решения на регионално и местно ниво, както и участието на различни обществени групи в този процес.

В тази връзка в Община Минерални бани има създадена система за регулярно информиране на населението за качеството на околната и жизнената среда, както и за предстоящите инвестиционни намерения. Системата включва механизъм за периодично предоставяне на информация което се осъществява посредством:

- Публикации в местните медии;
- Обществени обсъждания;

- Екологични кампании;
- Публикации на страницата на общината в интернет;

Акциите за почистване на обществени територии, осигуряват участие на обществеността в управлението на отпадъците и са насочени към включване на големи групи и организации в мерките за по-рационално използване на ресурсите.

Важен аспект е и развитието на партньорства на институциите с основните групи на обществеността – бизнеса, браншовите и неправителствените организации, младите хора.

Екологичното образование е другият важен инструмент за изграждане на ценностната система на обществото, който акцентира върху проблемите, свързани с околната среда.

Дългосрочната цел на този съществен дял от политиката за околна среда на общината е за формиране и привеждане в действие на нова ценностна система, на нови модели на мислене и поведение на обществото и формиране на устойчива екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи. Чрез екологичното образование се стартира систематичен процес за получаване на знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на околната среда и активни позиции за нейното опазване и обогатяване.

2.9. Управленски

Дейностите по опазване на околната среда представляват комплекс от решения и действия, свързани с околната среда, както и различните форми на контрол.

Като орган на местното самоуправление община Минерални бани е структурирана върху законово предвидения баланс между изпълнителна власт в лицето на кмета на общината и Общински съвет. Съгласно ЗМСМА общинските органи имат правото да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в т.ч. и опазването на околната среда и рационално използване на природните ресурси;

В структурата на Общинската администрация като орган на изпълнителната власт звеното, пряко ангажирано с дейностите по опазване на околната среда е Дирекция „Специализирана Администрация“ - отдел ТСУИОПОСЕК .

Местното управление на природните ресурси и компоненти цели подкрепата на практики и инициативи допринасящи за устойчиво подобряване състоянието на почвата, намаляване на замърсяването на въздуха, подобряване на качеството и употребата на вода, обогатяване на биологичното разнообразие.

Основните видове услуги, предоставяни от общинска администрация на територията на общината, свързани с опазване на околната среда, са следните:

- озеленяване и почистване на населените места;
- сметосъбиране и сметоизвозване;
- обезвреждане на битови отпадъци.
- контрол върху дейността на стопанските субекти за недопускане емитиране на замърсители в околната среда.

За осигуряване на качествено и ефективно извършване на дейности, свързани с опазване на околната среда, за подобряване на жизнената среда и облика на населените места Община Минерални бани е изградила добро сътрудничество с областния център, съседните общини, бизнеса и НПО.

В управлението на дейностите по опазване на околната среда участват редица институции, чиито отговорности и правомощия са разписани в отделни закони, нормативни актове и правилници в зависимост от вида дейност.

- Управлението на дейностите, свързани с компонентите на околната среда – въздух, води и почви се извършва под превантивния, текущ и оперативен контрол на РИОСВ – гр. Хасково.
- Водните ресурси на общината, които са публична държавна собственост, попадат в „Източнобеломорски район“, и тяхното управление се поема от Басейнова дирекция Пловдив.
- Управлението на дейностите, свързани с горския фонд се осъществява от „Югоизточно държавно предприятие“ ДП Сливен, Регионална дирекция по горите Кърджали - "Държавно

горско стопанство“ Хасково.Стопанисването на общинските гори е поверено на общинско предприятие общинско горско стопанство «Бряст лес».

Териториите на населените места обхващат урегулирани поземлени имоти, земеделски земи, пасища и мери, общинска инфраструктура и обекти публична общинска собственост и се управляват от Дирекция „Специализирана Администрация“, която следи за спазването на екологичното законодателство от собствениците и ползвателите на имотите.

Общинският съвет е този, който обсъжда и взема решение за определяне размера на местните данъци и такси, в това число и на такса „битови отпадъци“ по Закона за местните данъци и такси.

От своя страна общинската администрация е разработила редица местни нормативни документи, чрез които са регламентирани правата и задълженията на населението и стопанските субекти и прецизно са определени оправомощените от кмета длъжностни лица, на които се възлага изпълнението на контролни функции. В административно-наказателните разпоредби на наредбите е регламентирано, че актовете за установяване на нарушенията по тази наредба се съставят от оправомощени от кмета на общината длъжностни лица от общинската администрация, а наказателните постановления се издават от Кмета на общината или оправомощено от него лице. Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изменението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Общината също така поддържа „зелен телефон“ и имейл адрес за подаване на сигнали и предложения от гражданите.

III. Възможности за финансиране на екологични проекти

Финансовото състояние на дадена община е функция на икономическата база, факторите на средата и качеството на управлението на съответната територия във всички негови аспекти. За целите на настоящата програма от съществено значение е възможността на местната власт да генерира финансови ресурси, които да обезпечат изпълнението на планираните проекти и дейности в областта на опазване на околната среда.

Известно е, че от 2003 г., когато стартира фискалната децентрализация в страната, независимостта на общините от държавното субсидиране и трансфери все повече нараства, с което нарастват и нормативните и оперативни възможности за генериране на собствени приходи (сбор от данъчни и неданъчни приходи).

Съществен индикатор за нивото на финансовото състояние на общините и възможността им за генериране на собствени приходи е интегралната оценка на техния кредитен потенциал. За периода на действие на ПМС № 197 от 11 Юли 2014 год. за определяне условията, критериите и реда за финансово подпомагане на общините за достъпа им до финансиране от фонда за органите на местното самоуправление в България „ФЛАГ“ (Обн. ДВ. бр.59 от 18 Юли 2014г.)- Приложение No 2 към чл.2, ал. общините са групирани на според интегралната оценка на кредитния им потенциал. Степента на подпомагане се определя според интегралната оценка, която за община Минерални бани е:

Община	Интегрална оценка	Група	Степен на подпомагане
Хаково	22,61 %	2а	70 %
Минерални бани	17,41	2б	80%
Средно за страната	24,66 %		

В зависимост от своята интегрална оценка на кредитния потенциал общините в страната формират три групи. Към Първа група се отнасят общини, които имат стойност на оценката над 30,55 на сто. В тази група се обособява подгрупа, включваща общините с население под 5000 жители. В Трета група са общините, които имат отрицателна стойност на интегралната оценка. Община Минерални бани попада във втора група общини, като се нарежда на 128 място, от 264, с интегрална оценка за кредитен потенциал 17,41%(към 30.12.2014г). Стойността на оценката е под средната за страната и показва, че общината разполага с ограничен свободен паричен ресурс, с който да поеме текущи задължения за обслужване на кредити.

Към момента действа Детайлна методология за присъждане на кредитен рейтинг на община -

влязла в сила от 14.12.2018г публикувана на интернет страницата на МРРБ. Подходът на БАКР за присъждане на кредитен рейтинг на община се базира на анализ на набор от качествени и количествени показатели, разпределени в няколко секции: държавен риск; правна рамка и тенденции в развитието на общините в страната; демографски характеристики на оценяваната община; икономическо състояние и структура на общината; финансов анализ; анализ на разходната политика; сравнителен анализ на оценяваната община; финансова прогноза.

С изключение на първата секция (държавен риск) останалите рейтингови фактори се използват за определянето на „базов рейтинг“ на общината, който я позиционира спрямо самата себе си във времето и спрямо други общини в държавата.

За периода 2014 – 2022г. не са настъпили значими промени във финансовото състояние на община Минерални бани, поради което интегралната оценка за периода може да се приеме за актуална и към настоящия момент. Тази оценка осигурява достъп до държавно кредитиране при сравнително благоприятни условия. Така например на заседанието на 25. Януари 2022г. съвета на Директорите на ФЛАГ е одобрил отпускане на кредити на общините Кърджали и Монтана които са съответно от 3^{-та} и 2.б. група

Икономиката на община Минерални бани е с промишлено - аграрна структура. Структуроопределящите отрасли са, селско стопанство, хранително-вкусовата, , шивашката и дървообработващата промишленост.

Туризмът като отрасъл на икономиката следва да се разглежда като комплексна дейност, включваща допълнителни производства, услуги, транспорт и съответна квалификация. Определянето на туризма като един от приоритетите на община Минерални бани осигурява възможност за привличане на капитали и разкриване на допълнителни работни места, както и до съответно благоприятно въздействие върху другите отрасли и дейности от общинската икономика.

В общината също така има добри условия за развитие на животновъдството, което към момента е представено от няколко малки ферми и частното животновъдство за лични нужди.

Ниските изкупни цени на животинската продукция демотивират земеделските стопани да се занимават с животновъдство. Процесите, които протичат в този сектор обаче са много динамични и при промяна на пазарните условия в т.ч. и благодарение на атрактивни модели на финансиране може да се очаква разрастване на тези икономически дейности.

Програмата за опазване на околната среда на община Минерални бани се приема от общинския съвет, който контролира и изпълнението ѝ. По предложение на кмета на общината ежегодно с приемането на бюджета се определят и средствата включени в общинската програма за опазване на околната среда с акцент към изпълнение на приоритетните екологични проекти и дейности, за съответната година.

Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата за околна среда, а при необходимост и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетът за изпълнението на програмата се представя за информация в РИОСВ. Така чрез него се извършва задълбочен анализ на разходите, свързани с околната среда, които по своята същност представляват сбор от разходи за водоснабдяване и канализация, озеленяване, чистота и други съгласно параграфите на Единната бюджетна класификация.

3.1. Възможности за финансиране на общински екологични проекти

Разпоредбата на чл. 65 от ЗООС предвижда 80% от санкциите за превишаване на допустимите норми на замърсяване на околната среда да постъпват на територията на общината по местонахождението на санкционирания обект. В общинските бюджети постъпват и всички приходи от санкции и глоби, наложени по екологичното законодателство, по които компетентен орган е кметът на общината. Тези приходи, както и приходите от глоби за нарушаване на наредби, приемани от общинските съвети могат да се изразходват само за екологични дейности по приоритети, определени в ОПООС.

И през 2022г., ще продължи активното участие в инициативи, попадащи в обхвата на Плана за възстановяване и устойчивост на Европейския съюз от последствията от пандемията от COVID – 19, новия временен инструмент „ЕС от следващо поколение“, Зелена сделка, Европейския инструмент за временна подкрепа с цел смекчаване на рисковете от безработица при извънредни обстоятелства (SURE), помощта за възстановяване и за сближаване на териториите на Европа - REACT-EU и др.

Освен от европейските фондове общините могат да получат финансиране на проекти за опазване на околната среда от Държавния бюджет, Оперативните програми, Предприятието за управление дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/, Националния доверителен екофонд /НДЕФ/ и др.

3.2. Държавен бюджет

За финансираната от Държавния бюджет общините представят своите предложения към МОСВ и МФ.

От своя страна МФ изисква и се съобразява със становището на МОСВ за съответствието на предлаганите обекти за финансиране с приоритетите на националната екологична политика. Финансират се основно обекти, включени в Национални програми, приети от Правителството.

През отминалия планов период 2014 – 2020 активни бяха няколко оперативни програми по които можеше да се получи държавна помощ в полза опазването на околната среда, а именно:

- ОП „Околна среда
- ОП „Региони в растеж“
- ОП за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България.

Към настоящия момент е в ход подготовката на новите програми за периода до 2027 г. Като по ОП „Околна среда“ 2021-2027 г. (пета версия) обществените консултации по проекта преди изпращането му към Европейска комисия приключиха на 2.12.2021 г..

Към Закона за държавния бюджет всяка година се приема финансирането на общински инвестиционни екологични проекти: градски пречиствателни станции за отпадни води, довеждащи колектори към тях, канални помпени станции и общински депа за битови отпадъци.

Така "Регионалната помощ" е държавна помощ за насърчаване на икономическото развитие на региони в неравностойно положение в Европейския съюз.

Регионалните помощи могат да бъдат инвестиционни или оперативни:

- *Регионалната инвестиционна помощ* се предоставя за първоначална инвестиция или първоначална инвестиция в полза на нова стопанска дейност – т.е регионална инвестиционна помощ се предоставя на проекти за първоначални инвестиции.
- *Регионална оперативна помощ* е за намаляване на текущи разходи на дадено предприятие, която не е свързана с първоначална инвестиция. Тук се включват разходи за персонал, материали, услуги, възложени на подизпълнители, комуникации, електроенергия, поддръжка, наем, управление и др., като не се включват амортизационните разходи и разходите за финансиране.

В процедура по одобряване е Националният план за възстановяване и устойчивост, който ще бъде основния инструмент за финансиране на общините през периода 2022 – 2027г. Планът включва общо 57 стратегически направления за инвестиции и 43 реформи. Основната цел на Плана е да способства икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията. В преследването на тази цел предвидените мерки и реформи са насочени към възстановяването на потенциала за растеж на икономиката, като осигурят устойчивост на негативни външни въздействия. Същевременно, Планът полага основите за зелена и цифрова трансформация на икономиката, в контекста на амбициозните цели на Зелената сделка.

Финансираната по Националният план за възстановяване и устойчивост ще бъдат от три различни източника в т.ч.

- От МВУ – механизма за възстановяване и устойчивост на ЕС. Той се състои от широкомащабна финансова подкрепа за публични инвестиции и за проекти в областта на екологичния и цифровия преход. Подкрепата ще бъде предоставена под формата на заеми и безвъзмездни средства;
- Национално публично съфинансиране;
- Частно съфинансиране.

Процентното съотношение на средствата по различните мерки ще бъдат различни и ще бъдат определени от НПВУ. Така например съгласно предложението на България (пета версия),

предложенията по мярка Енергийна ефективност на сградния фонд са:

- От МВУ 1 810 616 хил.лв
- От Национално публично съфинансиране 358 923 хил.лв;
- От Частно съфинансиране 305 818 хил.лв;

, а за Мярка Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление се предлага 100 % да бъде от МВУ

3.3. Предприятие за управление на дейностите по опазване на ОС /ПУДООС/

Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда е юридическо лице, създадено със Закона за опазване на околната среда. ПУДООС е държавно предприятие пълен правопреемник на Националния фонд за опазване на околната среда.

Доминиращата част от проектите, финансирани от фонда са инвестиционни насочени към общините, като безвъзмездни помощи за изграждане на селищни пречиствателни станции, довеждащи колектори, канализационни системи, депа за битови отпадъци и др.

Структурата на ПУДООС включва:

- Управителен съвет
- Изпълнителен директор
- Вътрешен одит
- Инспекторат
- Финансов контролор
- Деловодители
- Дирекция „ФЕПД“ - Финансиране на екологични проекти и дейности
- Дирекция „НСД“ Нефинансови стопански дейности
- Дирекция „АПФО“ - Административно-правно и финансово обслужване

В изпълнение на решение на УС на ПУДООС за изменение на Вътрешни правила за дейността на Предприятието, утвърдени със Заповед от 13.01.2021г., считано от 15.01.2021 г. е променен редът за прием на заявления за кандидатстване при отпускане на безвъзмездна финансова помощ, както следва:

Прием на заявления се осъществява 2 пъти в текущия месец за период от 5 работни дни като началото е 1-во и 15-то число на всеки календарен месец.

След приключване на всеки един от приемите, комисия разглежда подадените заявления по отношение на окомплектованост на документите съгласно изискванията на ПУДООС.

За инвестиционните проекти се изисква пълна проектна готовност, решение за оценка на въздействието върху околната среда, а за инвестиционни предложения лежащи изцяло или частично в защитена зона и оценка за съответствието с предмета и целите на съответната зона, както и наличие на съфинансиране от общински източници. В областта на третиране на битови опасни отпадъци, в т.ч. и болнични отпадъци, преимущество се отдава на проекти с регионално значение, решаващи проблеми на повече от една община.

Към настоящия момент приоритетните за финансиране проекти, които представляват интерес за община Минерални бани са:

От сектор „Управление на водите“ - Протокол № 4 от 01.07.2021г на Управителният съвет на ПУДООС

- ❖ Изграждане/доизграждане на канализационна мрежа и ПСОВ за агломерации между 2 000 до 10 000 екв. ж., за които не е постигнато съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕИО за пречистване на отпадъчни води;
- ❖ Проекти за подобряване ефективността при използване на природния воден ресурс чрез гарантирано намаляване на загубите при експлоатация на водоснабдителните системи, постигнато с реконструкция/доизграждане на водоснабдителна мрежа за населени места между 50 и 2 000 жители.

- ❖ Изграждане на нови водоизточници и/или довеждаща инфраструктура към съществуващата водопреносна система в територии с воден стрес, определени в ПУРБ или при констатиран недостиг на вода и/или липса на резервни водоизточници.

Сектор „Ограничаване загубата на биологичното разнообразие и запазване на естествените екосистеми“ - Протокол № 3 от 27.08.2013г. на Управителният съвет на ПУДООС.

- ❖ Опазване на редки и застрашени видове;
- ❖ Повишаване на обществената информираност и общественото съзнание за ролята и значението на биоразнообразието за природните процеси и живота на хората.

Извън приоритетните проекти периодично се организират конкурси за екологични проекти на общини, кметства и училища по които предприятието отпуска средства.

От съществено значение за одобряване на общинските проекти е залагането на същите в общинската програма за опазване на околната среда.

3.4. Национален план за възстановяване и устойчивост

Планът е структуриран в четири стълба:

1. Иновативна България - целящ повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж чрез мерки в сферата на образованието, цифровите умения, науката, иновациите, технологиите и взаимовръзките между тях. Стълба е с бюджет възлизащ на 26.9% от ресурсите по ПВУ
2. Зелена България - с фокус върху устойчивото управление на природните ресурси, позволяващо задоволяване на текущите нужди на икономиката и обществото, при запазване на екологичната устойчивост с бюджет 38.1% от ресурсите по ПВУ
3. Свързана България - акцентира върху повишаването на конкурентоспособността и устойчивото развитие на районите на страната, каквито са подобряването на транспортната и цифрова свързаност, както и насърчаването на местното развитие, стъпвайки на специфичния местен потенциал с 17.4% от ресурсите по ПВУ
4. Справедлива България - с фокус върху хората в неравностойно положение за постигане на по-включващ и по-устойчив растеж и споделен просперитет за всички, както и с акцент върху изграждането на ефективни и отговорни публични институции, чувствителни към нуждите на бизнеса и потребностите на гражданите с 17.7% от ресурсите по ПВУ

Настоящата програма за опазване на околната среда ще осигури на община Минерални бани възможности за финансиране от НПВУ по стълб 2 - Зелена България за компоненти: Нисковъглеродна икономика; Биоразнообразие и Устойчиво селско стопанство

2.Б.1 Нисковъглеродна икономика

Основната цел на този компонент е намаляването на въглеродния отпечатък и енергийната интензивност на икономиката и спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните, публичните и бизнес сгради, както и чрез насърчаване на производството на енергия от възобновяеми източници.

Реформи и/или инвестиции:

- ✓ Улесняване и повишаване ефективността на инвестиции в енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради;
- ✓ Енергийна ефективност в сграден фонд;
- ✓ Финансиране на единични мерки за енергия от възобновяеми източници в еднофамилни сгради и многофамилни сгради, които не са свързани към топлопреносни и газопреносни мрежи
- ✓ Енергийно ефективни общински системи за външно изкуствено осветление;

- ✓ Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ и подпомагане на процеса по декарбонизация и намаляване на административната тежест при присъединяването и оперирането на ВЕИ;

2.Б.2 Биоразнообразие

Целта на компонента е осигуряване на ефективно управление на Националната екологична мрежа и защита и възстановяване на екосистеми и природни местообитания и видове с европейско и национално значение за преустановяване загубата на биологично разнообразие

Реформи и/или инвестиции:

- ✓ Интегриране на екосистемния подход и прилагане на решения, базирани на природата в опазването на защитените зони от мрежата „Натура 2000“;
- ✓ Възстановяване на ключови за климата екосистеми в изпълнение на Стратегията на биологично разнообразие на ЕС и целите на Европейския зелен пакт.
- ✓ Подобряването на знанията за екосистемите и екосистемните услуги в „Натура 2000“ ще създаде условия за устойчиво и балансирано икономическо развитие, съвместно с опазването на биоразнообразието чрез прилагане на решения, базирани на природата, които ще генерират нови работни места и поминък за местните общности.

Реализацията на предвидените интервенции ще е от значение в контекста на зеления преход, т.к. преустановяването загубата на биоразнообразие ще има пряк положителен ефект върху декарбонизацията на икономиката (сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ има ролята на „поглътител“ на парникови газове за България чрез двете категории – „Гори“ и „Пасища“, които поглъщат CO². Те са обект на опазване и възстановяване в „Натура 2000“, като е доказана връзката с доброто им състояние за постигане на целите на декарбонизацията. Разрушаването и увреждането на тези територии би довело до освобождаване в атмосферата на въглеродните емисии.

2.Б.3 Устойчиво селско стопанство

Компонентът цели повишаване на устойчивото управление и конкурентоспособността на аграрния сектор чрез мерки за подобряване на икономическата устойчивост на земеделските стопанства и на отрасъла като цяло в контекста на климатичните промени и съхранението на характеристики на околната среда.

Реформи и/или инвестиции:

- ✓ Фонд за насърчаване на технологичния и екологичен преход на селското стопанство;
- ✓ Дигитализация на процесите от фермата до трапезата.

3.5. Финансиране на прехода към климатична неутралност

Европейският съюз твърдо подкрепя прехода към нисковъглеродна, по-ефективна по отношение на ресурсите и устойчива икономика. Това е част от усилията на ЕС за постигане на целите в областта на климата и енергетиката в съответствие с Парижкото споразумение на ООН за устойчиво развитие до 2030 г.

За да се постигнат целите за устойчивост в областта на климата и околната среда, са необходими мащабни частни и публични инвестиции.

ЕС и неговите държави членки са най-големият източник на публично финансиране за борба с изменението на климата в света.

В Европейския зелен пакт допълнително се подчертава необходимостта от мобилизиране на частни финансови и капиталови потоци за зелени инвестиции. Там е обявено, че Комисията ще представи обновена стратегия за устойчиво финансиране въз основа на мерките, които вече са били приложени от приемането на нейния план за действие от 2018 г. досега.

През януари 2020 г. Комисията представи План за инвестиции за устойчива Европа. Това е стратегия за финансирането на Зеления пакт, която предвижда привличането на поне 1 трлн. Евро публични и частни инвестиции през следващото десетилетие.

Преминаването към нов вид икономика със сигурност ще бъде съпроводено със сериозни структурни промени, които ще засегнат неблагоприятно някои сектори и региони поради което се предвижда те да получат подкрепа от Механизма за справедлив преход.

Парламентът и Съветът се споразумяха за въвеждане на нови източници на приходи за финансиране на бюджета и плана за възстановяване. Те ще включват приходи от Европейската схема за търговия с емисии и вид мито върху вноса на определени стоки с цел изравняване на разходите за спазване на екологичните изисквания в рамките на ЕС и извън него.

През ноември 2020 г. депутатите се обявиха за преминаване към екологично устойчива икономическа система с цел развитие на стратегическата автономност на ЕС. Преходът към климатична неутралност и дигитализация са важни елементи в новата Индустриална стратегия за Европа, като, Парламентът поиска промени в предложението, които следва да отразяват силния ефект от пандемията върху промишления сектор. Депутатите смятат, че ЕС трябва на първо време да подкрепи възстановяването, а след това да акцентира върху трансформацията и засилването на автономността.

Към момента Планът е в процедура по одобряване от Европейския парламент след което се очаква разработването и приемането на националните програми в т. ч. и механизмите за тяхното финансиране.

3.6. Европейска „Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. ”

Съгласно Регламент (ЕС) № 1305/2013 държавите от ЕС могат да включат инструмент за стабилизиране на доходите в своите програми за развитие на селските райони, за да компенсират земеделските стопани, които страдат от спад от 30 % в средното си годишно производство или доход.

Държавите от ЕС трябва най-малкото да запазят настоящото равнище на амбиция в областта на околната среда и климата в своите съществуващи програми за развитие на селските райони и да гарантират, че същият дял от ресурсите на EURI се прилага за мерки, които са особено благоприятни за околната среда и климата („принцип на запазване на равнището на защита“). Като цяло най-малко 37 % от ресурсите на EURI следва да бъдат предназначени за мерки, които са от полза за околната среда и климата, както и за хуманното отношение към животните и LEADER.

Най-малко 55 % от ресурсите на EURI ще бъдат предназначени за мерки за насърчаване на икономическото и социалното развитие в селските райони. По-конкретно, инвестиции в материални активи, развитие на стопанствата и предприятията, подкрепа за основни услуги и обновяване на селата в селските райони и сътрудничество.

Регламент (ЕС) № 1308/2013 (за определяне на правила за общата организация на селскостопанските пазари) включва схеми за помощ и оперативни програми в подкрепа на определени сектори. В преходния регламент се определят правила относно продължителността на схемите за помощ и оперативните програми, които трябва да бъдат подновени през 2021 г. и 2022 г., за да се гарантира безпроблемното им интегриране в новата Обща селскостопанска политика на ЕС ОСП 2021-2027 г.

ОСП предоставя на земеделските стопани списък от земеделски практики, които допринасят за опазването на околната среда и имат положителен ефект върху климата и природата в т.ч.

- ❖ принос за смекчаване на последиците от изменението на климата и за адаптация към него, както и за устойчивата енергия (специфична цел 4).
- ❖ насърчаване на устойчиво развитие и ефективно управление на природните ресурси като вода, почва и въздух (специфична цел 5) ;
- ❖ принос за защита на биологичното разнообразие, подобряване на екосистемните услуги и опазване на местообитанията и ландшафта (специфична цел 6).

Програмата предвижда прилагане на мерки, свързани с:

- ✓ изготвяне на анализ на възможностите за нисковъглеродно земеделие и поефективно използване на природните ресурси;
- ✓ повишаване на информираността и знанията на земеделските производители за ползите и начините за въвеждане на екологични практики и решения, базирани на природата, възможности за прилагане на принципите на кръговата икономика;
- ✓ инвестиции, свързани с опазване на компонентите на околната среда, както и с въвеждане на иновативни производствени и цифрови технологии в работните процеси;

- ✓ инвестиции в съоръжения и оборудване за преодоляване на последиците от климатичните промени за аграрния сектор и др.

Схеми и мерки за подпомагане

- ✓ Компенсационни плащания в планински райони (Подмярка 13.1/НР1)
- ✓ Компенсационни плащания за други райони, засегнати от значителни природни ограничения (Подмярка 13.2/НР2).
- ✓ Компенсационни плащания за други райони, засегнати от специфични ограничения (Подмярка 13.3/НР3)

3.7. Програма за енергийна ефективност.

Повишаването на енергийната ефективност е основен инструмент, който води до постигането на заложените цели на държавната политика в областта на икономиката и енергетиката не само на национално ниво, но и на местно. Общините, като консуматор, регулатор и мотиватор имат съществена роля в развитието на енергийната ефективност чрез изпълнението на заложените в планове, програми и проекти енергоспестяващи мерки за намаляване на енергийната консумация.

За програмния период 2022-2027 г. се очаква навлизане на нови финансови инструменти по оперативните програми в т.ч. и в дейността на наличните фондове (ФЕЕВИ, НДЕФ, ЕСКО договори и др.).

Така Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ управлява финансови ресурси от Република България и Глобалния Екологичен Фонд с посредничеството на Международната банка за възстановяване и развитие, при което минималното участие на кредитополучателя е 10 на сто, а обемът на финансирането – от 30 000 лв. до 3 млн. лв. за срок до 10 г.

Националният доверителен екофонд управлява средства, предоставени целево от държавния бюджет, включително по силата на суапови сделки за замяна на “Дълг срещу околна среда” и “Дълг срещу природа”.

ЕСКО договорите представляват договори с гарантиран резултат. Фирмите, изпълняващи ЕСКО услуги, извършват пълен инженеринг по енергийна ефективност и възобновяеми източници. Влагат собствено финансиране по реализацията на проекта и получават средства на база постигната икономия на енергия за определения период на договора. Предмет на договора могат да бъдат повишаване комфорта в обществени сгради, проектирането, доставката, монтажа на съоръженията и управлението на обекта

Закон за енергийната ефективност (чл. 12, ал. 2), поставя задължението общините да разработят и публикуват програми по енергийна ефективност, като резултатите от тях да се отчитат ежегодно пред Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР), което издига разработването на общинска програма за енергийна ефективност като все по-актуална задача.

За община Минерални бани интерес представляват следните области на интервенция:

- ✓ Общински сгради;
- ✓ Системата за външно изкуствено улично осветление на общинския център и съставните селища;
- ✓ Изграждане на общинско звено по енергийна ефективност.
- ✓ Създаване на информационна структура, за информиране и консултиране на заинтересованите относно възможностите за финансиране на проекти по енергийна ефективност и ВЕИ.
- ✓ Активизиране на процесите за саниране на жилищния сграден фонд.
- ✓ Повишаване конкурентоспособността на местната промишленост, чрез повишаване на енергийната ефективност в предприятията
- ✓ Привличане на обществена подкрепа за изпълнението на енергийно ефективните планове на общината, чрез широко партньорство в бизнеса и организации на гражданското общество

3.8. Други фондове и програми

Регламент (ЕС) № 651/2014) урежда и други помощи, насърчаващи опазването на околната среда:

- Оперативни помощи за насърчаване на електроенергията от възобновяеми източници;
- Оперативни помощи за насърчаване на енергията от възобновяеми източници в маломашабни съоръжения;

- Помощи под формата на намаления на данъци за околната среда по Директива 2003/96/ЕО;
- Инвестиционни помощи за саниране на замърсени обекти;
- Инвестиционни помощи за енергийноефективно районно отопление и охлаждане;
- Инвестиционни помощи за рециклиране и повторна употреба на отпадъци;
- Инвестиционни помощи за енергийна инфраструктура;
- Помощи за проучвания в областта на околната среда

В тази връзка през юни 2021 г. Европейския парламент одобри пакет от правила в кохезионната политика. Те засягат функционирането на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) , Кохезионния фонд, и Програмата за междурегионално сътрудничество Интеррег.

Обновената кохезионна политика цели да опрости процедурите, да направи инвестициите по-ефективни и да оптимизира и прехода им към климатично неутрална Европа.

Значителна част от финансирането (поне 30%) ще бъде насочена към мерки съобразени с целите на ЕС относно околната среда, климата , биоразнообразието и кръговата икономика, като отдалечените и обезлюдените региони ще получат специално внимание в регионалната политика на ЕС.

За проекти, свързани със заетостта, социалните въпроси и социалното приобщаване, Европейската комисия предоставя финансиране в рамките на следните програми.

❖ *Европейски социален фонд (ЕСФ)*

ЕСФ финансира проекти в помощ на хора, желаещи да подобрят своите трудови умения и възможности за намиране работа. Обществените и частните организации, които искат да кандидатстват за финансиране, трябва да се свържат с управителните органи на ЕСФ в България.

❖ *Европейски фонд за приспособяване към глобализацията (ЕФПГ)*

Целта на ЕФПГ е да помага на работници, загубили работата си в резултат на промените в моделите на международната търговия, да си намерят друга работа възможно най-бързо.

❖ *Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI)*

Програмата на Европейския съюз за заетост и социални иновации (EaSI) е финансов инструмент на европейско равнище, управляван пряко от Европейската комисия, чрез който се подпомагат заетостта, социалната политика и трудовата мобилност в ЕС. За да кандидатстват за финансиране, изпълняващите условията организации трябва да отговорят на покана за участие в търг и/или на покана за представяне на предложения.

❖ *Кръгова икономика: повторно използване и рециклиране*

През март 2021 г. Комисията представи план за действия за кръгова икономика в ЕС, която цели да удължи периода на използване на продуктите, да намали пилеенето на ресурси и да насърчи устойчивите модели на потребление. Планът се фокусира върху:

- електронни компоненти и информационни технологии
- акумулаторни батерии и превозни средства
- опаковки и пластмаси
- текстилни изделия
- строителство и сгради
- хранителни продукти

За реализацията на плана се очаква разработването на национални програми и инструменти за финансиране на действия и инициативи свързани с кръговата икономика при които общините ще имат ролята на бенифициент, регулатор и мотиватор.

- ❖ ОП „Развитие на регионите“ за периода 2021-2027 г.- Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност, енергийната ефективност, градската мобилност и сигурността в обществени пространства.

- ❖ ОП „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) 2014–2020 г. допринася за повишаване конкурентоспособността чрез развитие на иновациите, предприемачеството, капацитета за растеж на малките и средни предприятия, енергийната и ресурсната ефективност на предприятията, както и индиректно за създаването на качествени и устойчиви работни места. Предстои обявяването на нови процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в рамките на инструмента на ЕК REACT-EU с цел да се ускори възстановяването на МСП от социално-икономическите последици от пандемичната криза, да се засили способността им за растеж
- ❖ През 2022 г. ще се изпълнява операция „Подкрепа за устойчив бизнес“, която цели да предостави подкрепа чрез достъп до услуги за бизнес развитие на предприятия (вкл. самонаети лица), създадени и подпомогнати в рамките на операции и мерки за насърчаване на предприемачество и стартиране на самостоятелен бизнес по ОП РЧР 2014

IV Анализ на силните и слабите страни на община Хаджидимово /SWOT анализ

Анализът на силните и слабите страни, възможностите и заплахите е извършен в сътрудничество с широк кръг заинтересовани представители на местната общност. Знанията и опита на отделните секторни експерти от община Минерални бани взели участие в разработването на програмата са от решаващо значение за обективността и актуалността на базовата информация за безпристрастната и обективна оценката на отделните фактори на средата. В тази част са описани силните страни (конкурентните предимства) на общината, като потенциал за бъдещо развитие, слабите страни, като негативни процеси, дефицити и тенденции, възможностите на външната среда от които общината може да се възползва в бъдеще и заплахите, които могат да бъдат пречка за развитието или да се превърнат в риск за реализация на програмата. На тази база са идентифицирани и изведени посочените по-долу фактори на развитието в общината.

Силни страни	Слаби страни
Въздух Използване на Оперативните програми и финансови инструменти на ЕС, национални фондове и международни споразумения за реализиране на проекти по ЕЕ и ВЕИ. Води Организиране на кампании за разумно използване на питейна вода и избягване на разхищението ѝ; Частична подмяна на износени и аварийращи водопроводи. Отпадъци Общината е член на Регионално сдружение за отпадъци; Въведено е организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци за всички населени места в общината Ликвидирани нерегламентирани сметища; Определено е място за строителни отпадъци; Осигурена е инфраструктура за събиране, транспортиране на отпадъци от опаковки; Осигуреност с транспортни средства и съдове за събиране на битови отпадъци, включително разделно събрани; Съответстваща местна нормативна рамка на действащото законодателство в сферата на отпадъците, в частност местните данъци и такси; Участие на населението в кампании по почистване на обществени територии от отпадъци; Почви Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества;	Въздух Наличие на замърсител на атмосферния въздух в т.ч. и отделянето на неприятни и специфични миризми; Отглеждане на добитък в регулационните граници на населените места; Води Недостиг на питейна вода за някои селища през летните месеци; Липса на селищни пречиствателни станции, което причинява периодични замърсявания на водоприемниците над ПДК Наличие на вилни постройки, които нямат съоръжения за пречистване на отпадъчни води; Лошо техническо състояние на вътрешната водоснабдителна мрежа. Голям % на загубите по мрежата, на фона на частичен недостиг на вода в някои райони на общината. Отпадъци Някои нерешени проблеми, свързани с отпадъците; Липса на контрол, измерване и отчетност на строителните и другите видове отпадъци, които постъпват на общинското депо. Не е отчетена сезонността и влиянието на туристическия поток в генерирането на битови отпадъци Недостатъчно ефективен контрол върху опасните отпадъци. Почви

Ниско ниво на замърсяване на почвите с отпадъци; Липса на замърсявания на почви с тежки метали; Липса на заблатени засолен и вкислени почви; Шум Добри шумови характеристики на населените места; Биологично разнообразие Богато биологично разнообразие, 6 защитени територии и 2 защитени зони от НАТУРА 2000; Наличие на редки растителни и животински видове в защитените зони; Други Местоположение и благоприятни природни условия; Висока степен на залесеност на територията на общината; Схранена околна среда; Осигурен „зелен“ телефон за жителите; Наличие на административен капацитет за покриване на общинските отговорности по опазване на околната среда; Липса на големи промишлени замърсители; Мотивираност на ръководството на общината да решава проблемите и да опазва местните природни дадености.	Недостатъчен контрол по отношение на наторяването на някои интензивни култури. Биологично разнообразие Слабости в координацията и връзката между институциите, отговорни за опазване на защитените територии и биологичното разнообразие Липса на система за събиране и обмен на информация, мониторинг и оценка на биологичното разнообразие в екосистемите; Не са проучени капацитетните възможности от лечебните растения. Други Недостатъчни финансови ресурси в общината; Непълна институционална, нормативна и стратегическа рамка за управление на околната среда. Някои пропуски в социално-икономическата и демографската бази данни на общината
---	--

Възможности	Заплахи
Води Наличие на чисти природни води с достатъчен дебит за обществено водоснабдяване; Отпадъци Използване на Оперативните програми и финансови инструменти на ЕС за по ефективно отделяне на рециклируемите компоненти от общия поток на битовите отпадъци; Възможност за въвеждане на система за разделно събиране и домашно компостиране на градинските и хранителни отпадъци; Промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците; Почви Възможност за проучване състоянието на почвите и картиране на резултатите за предприемане на действия по подобряване на състоянието им; Възможност за развитие на биоземеделие; Биологично разнообразие Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие. Възможност за развитие на познавателен и екотуризъм; Разработване на общинска програма за биоразнообразие и лечебни растения . Други Обществена нагласа в подкрепа на усилията за опазване на околната среда; Рационално използване на природните ресурси;	Въздух Влошаване качеството на атмосферния въздух в резултат от автомобилния трафик и ползването на твърдо гориво за отопление. Води Опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в резултат на глобалното затопляне. Отпадъци Пропуски в информационната общинска система за мониторинг и контрол на дейностите по управление на отпадъците; Нерегламентирано възникване на локални замърсявания; Почви Засилване на деградационните процеси на почвите; Риск към почвено засушаване и почвено-атмосферно засушаване; Липса на регистър на площите с увредени почви; Шум Увеличаване на интензивността на автомобилния транспорт Биологично разнообразие Загуба на биоразнообразие при естествено и антропогенно въздействие; Вредно антропогенно въздействие върху флората и фауната в защитените зони;

Усъвършенстване на системата за мониторинг на околната среда; Икономически растеж на дребния и средния бизнес в общината; Държавно финансиране по секторни оперативни програми в периода 2021 – 2027 год. и предстоящо приемане на НПРУ. Наличие на общинско решение за създаване на регистър на зелените площи. Внесен проект по ОПРР за зелените площи. Разработване на общински план за енергийна ефективност. Достъп до нови технологии и ноу-хау; Сдружаване с другите общини от регион Хасково Наличен опит в прилагането на европейските/национални политики по опазването на околната среда на местно ниво Засилване на контрола върху граждани и юридически лица на територията на общината за спазване на нормативните изисквания. Възможности за получаване на безвъзмездна финансова помощ от национални източници на финансиране и от Фондовете на ЕС и достигане до целите на ЕС за околна среда; Провеждане на кампании за опазване на околната среда и реализация на действия за смекчаване на климатичните промени, свързани с европейските и националните инициативи; Преструктуриране на икономиката и въвеждане на съвременни технологии, щадящи околната среда на местно ниво.	Други Високи разходи за внедряване на екологосъобразни технологии; Липса на собствени финансови ресурси за реализация на екологични проекти; Липса на финансови и данъчни стимули, които да мотивират гражданите да събират разделно отпадъците си; Липса на точки от НАСЕМ на територията на общината; Забавяне на икономическия растеж в следствие на глобалната финансова криза; Климатични промени, свързани с повишен риск от природни бедствия, засушаване, ерозия и горски пожари.
--	---

V. Визия на общината

Ръководството на Община Минерални бани отчита факта, че опазването на природата е в основата на устойчивото развитие на общината и провежда системно политика за подобряване и обогатяване компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие. Политиката се изразява в стриктно изпълнение на природозащитното законодателство на Република България, следене, информиране на гражданите по отношение въвеждане на добрите практики и инициативи за опазването на околната среда, контрол и извършване на проверки, изразяване на становища и консултиране на фирмите по отношение на инвестиционните практики и намерения, благоустрояването и подобряване условията на живот на населението в общината.

Визията е обобщена представа за желано и достижимо състояние на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, които тази общност изгражда, поддържа и обитава.

Тя дава общата представа за характеристиките на общината в контекста на концепцията за опазване на околната среда и устойчиво развитие.

Приетата с Общинския план за развитие визия, определя желаното състояние на община Минерални бани и в екологичен аспект за периода 2022-2027 г. Визията е следната:

Към 2020г. Минерални бани е община с конкурентоспособна икономика развита предимно в областта на селския и балнео туризъм на основата на съхранени и адаптирани местни природни и културно исторически ресурси и е предпочитано място за живот и бизнес с висок жизнен стандарт

Визията описва перспективите за развитие на общината в рамките на плановия период на настоящата ОПООС. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия определени от Общинския план за развитие и настоящия SWOT анализ са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

Отделните аспекти от Визията на Община Минерални бани кореспондират с визията на Стратегията на ЕС „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, акцентите на новата Кохезионна политика на ЕС и конкретизира на местно ниво визиите на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012 – 2022 г. , Регионалния план за развитие 2014-2020 г. на Южен централен район (ЮЦР), ОПРР на област Хасково и се формулират по следният начин:

Околна среда

- Рационално използване на природните ресурси - внедряване на високоефективни технологии в промишлеността и битовия сектор за оползотворяване и възобновяване на природните ресурси;
- Свеждане до минимум замърсяването на въздуха от автомобилния транспорт и промишлените предприятия;
- Елиминирание на нерегламентираните сметища на територията на Общината;
- Свеждане до минимум замърсяването с битови отпадъци в жилищните квартали на с. Минерални бани и прилежащите към общината села;
- Интегрирано управление на околната среда и въвеждане на стратегията на Община Минерални бани за устойчиво развитие;
- Създадена система от индикатори за оценка на устойчивостта.

Използване на земите

- Въвеждане на система за устойчиво управление на териториите;
- Обусловени предпоставки за балансирано използване територията на Община Минерални бани за комерсиални, жилищни и индустриални цели.

Инфраструктура

- Подобряване на транспортната инфраструктура;
- Главни пътни артерии извън границите на общинския център;
- Разделно събиране на отпадъците;
- Естетично оформени и поддържани зони за отдих;
- Подобряване на спортна база към училищата.

Демографски параметри

- Адекватни социални условия за жителите на община Минерални бани.
- Балансиран прираст на населението.

Икономически растеж

- Икономически растеж на дребния и среден бизнес и промишлеността;
- Разширена търговска структура и стокообмен в международен аспект;
- Свеждане до минимум на безработицата;
- Повишен стандарт на живот;
- Система за възобновяеми източници на енергия;
- Развит туризъм.

Здраве и добри условия за здравословен начин на живот;

- Здравно образование;
- Подобрена ресурсна база на здравните заведения.

Качество на живот

- Материална осигуреност на местното население;
- Социална интеграция;
- Пълноценно и хармонично развитие на обществото по отношение спорта, културата и отдиха;
- Повишена обществена активност и участие в процесите на развитие и политиката на общината.

Местна власт

- Повишена роля на местната власт;
- Сnižена степен на бюрокрация;

- Адекватна демократична и рационална административна структура;
- Ефективно обслужване на гражданите;

VI. Обхват на програмата

Общинската програма за опазване на околната среда (ОПООС) прилага комплексна система от административни и икономически мерки за регулиране екологичното поведение на стопанските субекти и населението в общината.

Насочеността на настоящия ОПООС е формулирана в съответствие с утвърдените нормативни документи и съвременни практики в областта на стратегическото планиране на регионалното развитие, като са използвани няколко водещи принципа, осигуряващи качество, актуалност и значимост на предложените стратегически аспекти за общинско развитие.

- ✓ Публичност: ОПООС е разработена след активна комуникация със заинтересованите страни чрез различни канали и форми за комуникация.
- ✓ Съгласуваност: ОПООС заема своето място сред системата за национално планиране, като съответства, интерпретира и конкретизира разпорежданията и препоръките на документите от по-високо ниво.
- ✓ Съсредоточеност: Приоритетните области за опазване и развитие на компонентите на околната среда поставят ясен фокус върху усилията и ресурсите, които биха допринесли до най-значими резултати в опазване на околната среда и качеството на живот в община Минерални бани.
- ✓ Обвързаност: Използван е съвременният интегриран подход за планиране, като отделните дейности са обвързани по между си и съвместно подобряват определени аспекти от общинското развитие.
- ✓ Аргументираност: Структурирането и съдържанието на ОПООС се основава на закономерностите в местното развитие, обобщени от общественото мнение и синтезираните резултати от проведения анализ.
- ✓ Балансираност: Анализирани са и са обхванати приоритетните направления, в които общината ще насочи усилията си в новия програмен период, като същите са обхванати в мащаб довеждащ до най-ефективно използване на ресурсите без това да причинява изоставане в другите важни области от развитието на общината.
- ✓ Оперативност: Структурирането на ОПООС включва съвкупност от мерки, чиито конкретни дефиниции дават възможност за предприемането на ясни действия и реализация на мотивирани проекти през следващия планов период.

Програмата е изготвена в съответствие с Методическите указания на МОСВ на основание чл. 79 от Закона за опазване на околната среда и е със следния обхват:

- ❖ Териториален: територията на община Минерални бани.
- ❖ Секторен:
 - с основни компоненти на околната среда предмет на настоящата ОПООС въздух, води, почви, зелена система и биоразнообразие;
 - с основни фактори на въздействие отпадъци и шум;
 - с основна насоченост - повишаване на екологичната култура на населението.
- ❖ Времеви обхват на ОПООС: 2022 - 2027 година.

VII Стратегически цели и приоритети

Стратегическите аспекти за развитие на община Минерални бани са в съответствие с нормативната база в областта на околната среда и регионалното развитие, като едновременно с това са съобразени с водещите стратегически документи от по – висок рнг – Областна стратегия за развитие на област Хасково, Регионален план за развитие на Южен Централен район за планиране, Националната стратегия за регионално развитие и Националната концепция за пространствено развитие.

Стратегическата част интегрира на общинско ниво ключовите теми за развитие, въведени от Кохезионната политика и регламентите за управление на фондовете на ЕС. Формулираните стратегически цели отразяват общите цели на Стратегията Европа 2020, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общата стратегическа рамка на ЕС.

Анализиран е ОПООС за периода 2014 - 2020, като водещите за общината задачи, които са актуални и към момента са включени и в новия план. По този начин се осигурява приемственост между двата документа без да се извършват радикални промени в основни цели и приоритети. Прилагайки подхода отдолу - нагоре в настоящият документ са интегрирани и основните идеи, които са заложиени в Стратегията за развитие на област Хасково.

На база тенденциите, очертани при SWOT анализа са формулирани две генерални стратегически цели. Тези цели са резултат и на изразените от жителите на общината приоритети, които са заложиени и във визията за бъдещето. На основата на генералните стратегически цели е структуриран плана за действие за програмния период 2022 ÷ 2027г. в който са формулирани 5 специфични стратегически направления с общо 19 задачи по Генерална цел 1 и 3 специфични стратегически направления с 14 задачи по Генерална цел 2:

За определяне на приоритетите на програмата са идентифицирани четири основни критерия, които имат пряка връзка с опазването и управлението на компонентите на околната среда в аспекта на устойчивото им развитие:

- ✓ I –^{ви} критерии – отчита риска , че невземането на мерки може да доведе до безвъзвратна загуба на определени качества или елементи на природната среда;
- ✓ II –^{ри} критерии - прилага се при висока степен на застрашеност или риск за здравето на населението. Този критерий се отнася до въздействия върху въздуха, водата , почвите и отпадъците;
- ✓ III –^{ти} критерии - осигуряване на икономически ползи за местните хора. Този критерий е свързан с възможността планираните дейности, кито да допринесат за подобряване икономическото положение на местните хора;
- ✓ IV –^{ти} критерии - ресурсна обезпеченост на дейностите.

При планирането на съответните дейности, е взета предвид и тяхната реалистичност. Там където общината не разполага със собствени ресурси и където не могат да бъдат идентифицирани реалистични източници на финансиране, то тези дейности не са посочени като приоритетни. Това се отнася не само за финансовите, но и за човешките и институционалните ресурси, необходими за изпълнението на съответната задача.

I –^{ва} Генерална стратегическа цел:

“Запазване и подобряване качеството на компонентите на околната среда в община Минерални бани”.

❖ АТМОСФЕРЕН ВЪЗЛУХ

A./ Цели:

Целите се определят от необходимостта да бъдат защитени от вредни въздействия здравето на хората, животните и растенията, природните и културни ценности, както и да се предотврати настъпването на опасности и щети при изменение качеството на въздуха в резултат на различните дейности.

Б./ Приоритети:

- риск за човешкото здраве;
- въздействие върху чувствителни екосистеми;
- въздействие върху чувствителни видове.

В./ Приоритетни направления за действие :

- ограничаване на емисиите от оловни аерозоли от транспорта;
- намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността и битовия сектор;
- усъвършенстване на мониторинговата система;
- информираност на населението и повишаване на екологичната култура.

❖ ВОДИ

А./ Цели

Задоволяване потребностите от вода на населението, опазване качеството на водите и предотвратяване на замърсяването им. Съхраняване и опазване на водните екосистеми и свързаното с тях биоразнообразие чрез комплексно, многократно и ефективно използване на водните ресурси.

Б./ Приоритети

- рационално управление и ползване на водните ресурси;
- режим на водоподаване и водоползване /население и консуматори/;
- водоснабдяване на населените места;
- обезпечаване качеството на питейната вода;
- развитие и модернизация на канализационната мрежа;

В./ Приоритетни направления за действие :

- преодоляване недостига на питейна вода за някои от селата на територията на общината;
- изграждане на ПСОВ за с. Минерални бани;
- пречистване на отпадни води от промишлеността;
- запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
- формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси.

❖ ОТПАДЪЦИ

А./ Цели

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване, намаляване или ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Б./ Приоритети

- намаляване количеството на образуваните отпадъци
- намаляване количеството на опасните компоненти в потока от битови отпадъци.
- намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци
- обществено участие в процеса на обсъждане и вземане на решения.

В./ Приоритетни направления за действие :

- намаляване на количеството битови отпадъци за крайно третиране под 250 кг/ж/г. към 2027г.
- повишаване ефективността на извършваните дейности по поддържане на чистотата;
- предоставяне на достъп до информация за управлението на отпадъците на местно ниво;

❖ БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

А./ Цели

Съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Б./ Приоритети

- снижаване степента на застрашеност на чувствителни видове и местообитания ;
- опазване и обогатяване биологичното разнообразие на територията на общината;
- засилване контрола и отчетността произтичащи от националното законодателство.

В./ Приоритетни направления за действие :

- укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии;
- изготвяне н програма за опазване на лечебните растения
- информирание и привличане на обществеността за опазване на биоразнообразието и защитените територии.

❖ **ШУМ**

А./ Цели

Намаляване шумовото замърсяване на жизнената и околна среда и стесняване зоните на дискомфорт за дивите животни обитаващи територии от община Минерални бани.

Б./ Приоритети

- намаляване шумовите нива от стопански обекти;
- намаляване шумовите нива в населените места предизвикано от транспорта.

В./ Приоритетни направления за действие :

- картотекиране на шумовите нива и разработването на стратегически карти за шум;
- извършване мониторинг на шум в околната среда, излъчван от действащи промишлени инсталации и съоръжения
- регистрация на постъпили оплаквания от шум в жилищната среда

II –^{ра} Генерална стратегическа цел:

„Подобряване на институционалния капацитет на местно ниво за ефективно управление на околната среда, подобряване информираността на местните общности и въвличането ѝ в нейното опазване и възстановяване“.

❖ **ПРОВЕЖДАНЕ НА ПОЛИТИКА ПО ОКОЛНА СРЕДА ИНТЕГРИРАНА В СТОПАНСКИТЕ ОТРАСЛИ НА МЕСТНО НИВО**

А./ Цели

Повишаване на екологичната култура и образование на гражданите, запознаване с екологичните проблеми, пълна прозрачност за политиката и действията по опазване на околната среда. Формиране на правилно екологично поведение на населението, селскостопанските производители и стопанските субекти, при осигурен разумен баланс между административните и пазарноориентираните икономически регулатори.

Б./ Приоритети

- повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда
- развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
- опазване на околната среда в туристически райони;
- превенция и управление на риска от горски пожари;
- изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във

- връзка с климатичните изменения;
- привличане на обществеността в процеса на вземане на решения.

В./ Приоритетни направления за действие :

- стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с подобряване състоянието на почвата;
- стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, осигуряващи на ефективно напояване
- възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища
- картиране на уязвимите от наводнения зони в общината.
- почистване на наносни отложения от речните легла с намалена проводимост
- формиране на екологично поведение

❖ ОБУЧЕНИЕ НА АНГАЖИРАНИТЕ ЛИЦА ОТ ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ

А./ Цели

Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране, реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка .

Б./ Приоритети

- подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство

В./ Приоритетни направления за действие :

- насърчаване подаването на сигнали и гражданска ангажираност за осигуряване на контрол.
- поставяне на кутии в населените места за сигнали от граждани

❖ УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА В РЕШАВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

А./ Цели

Развие екологичната култура на гражданите от различните възрастови групи на територията на Община Минерални бани. Придобиване на знания, ценностни ориентации и активна позиция за опазване и подобряване на околната среда.

Б./ Приоритети

- създаване на условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда
- привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и прилагане на националната екологична политика на местно ниво.

В./ Приоритетни направления за действие :

- запознаване на местното население с най-актуалните насоки в сферата на глобалната екология, социалната и приложна екология
- повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;

VIII. План за действие

Програмата за опазване на околната среда на Община Минерални бани се явява естествено продължение на провежданата от общинската администрация политика в областта на околната среда, която трябва да бъде успешно реализирана в условията на ограничени финансови ресурси. При тези условия от решаващо значение се явява правилното поставяне на приоритетите, така че решаването на един проблем да създава предпоставки за по-успешното и ефективно решаване на следващите задачи и недопускане възникването на екологични рискове или кризи. Това може да се постигне чрез прилагане на принципа „днес и сега“ по отношение на съвременните екологични стандарти, въпреки проблемите, които Минерални бани има, като малка община.

Целите предоставят основата за формулиране и осъществяване на пакет от последователни задачи и действия, представени детайлно в следващия "План за Действие" от програмата.

VIII.A. - Действия по I^{-ва} Генерална стратегическа цел:

Община Минерални бани притежава богата и запазена природна среда, съхранена във относително висока степен. Стратегическа цел в периода на реализация на програмата ще бъде запазването компонентите на околната среда в състояние, което да гарантира устойчивост и ненакърняване параметрите им и осигуряване добро качество на жизнената среда. Специално внимание в рамките на тази стратегическа цел се отнежда на подобряване показателите за качеството на атмосферния въздух и намаляване на замърсеността му с фини прахови частици (ФПЧ₁₀). Постигането на целта ще се осигури, чрез реализацията на поредица от специфични цели, които да обезпечат устойчивото ползване на ресурсите в бъдеще, подобряване качеството на инженерната инфраструктура (водопроводи, канализации, депа за отпадъци) и минимизиране на рисковете от аварии и бедствия.

АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

1. *Подобряване качеството на атмосферния въздух в съответствие с изискванията на Наредба No 7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (ДВ бр. 45/1999год., в сила от 1.01.2000 г.)*
 - 1.1. Намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;
 - 1.2. Усъвършенстване системата за мониторинг и контрол на въздуха;
 - 1.3. Саниране на публични сгради за повишаване на енергийната им ефективност и намаляване на количеството на вредните емисии в атмосферата.
 - 1.4. Повишаване информираността на населението за вредите, рисковете и опасностите от влошаване на КАВ и повишаване на екологичната култура за опазване чистотата на въздуха.

ВОДИ

Проучването на Европейската комисия 2017/2018 г. за по-добра защита на ресурсите за питейна вода формулира европейските препоръки при опазване на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване.

Съгласно член 7 от Рамковата директива за водите, държавите-членки определят всички водни тела, които се използват за черпене на вода с питейни качества и имат дебит средно над 10 м³ на ден, или обслужват повече от петдесет човека.

Държавите - членки осигуряват установеното ниво на опазване на посочените водни обекти с цел предотвратяване на влошаването на техните качества и намаляване нивото на пречистване. Държавите-членки могат да създадат охранителни зони за тези водни тела.

В тази връзка Община Минерални бани формулира следните задачи по отношение на водите:

2. *Осигуряване на необходимото количество и качество вода за населението и промишлеността:*
 - 2.1. Преодоляване недостига на питейна вода за някои селища на територията на общината;
 - 2.2. Проучване и установяване на местата със сериозни загуби на вода. Установяване размера на згубите;
 - 2.3. Изграждане на ПСОВ за с. Минерални бани;
 - 2.4. Обхващане и пречистване на отпадни води от бита и промишлеността;
 - 2.5. Предприемане на комплекс от мерки и дейности, насочени към проектно и финасово осигуряване на инициативите свързани с пречистване на отпадните води;
 - 2.6. Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
 - 2.7. Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
 - 2.8. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Минерални бани.

ОТПАДЪЦИ

Факторът „отпадъци“ не представлява особен проблем за община Минерални бани. Въпреки това ефективното управление на отпадъците може да спести разходването на ограничените публични ресурси, да подобри облика на населените места и да окаже положително въздействие върху общественото здраве. Поради тази причина, общественият интерес от съвременно управление на отпадъците е много висок, което може да се постигне чрез мерки насочени към:

3. Подобряване на системата за управление на отпадъците:

- 3.1. Включване в системата за събиране на отработените масла, акумулатори и автомобилни гуми;
- 3.2. Разработване на система за разделно събиране, рециклиране и повторна употреба на отпадъци;
- 3.3. Въвеждане поетапно на домашно компостиране на биоразградими отпадъци в селата на общината;
- 3.4. Значително подобряване чистотата на населените места на територията на Община Минерални бани;
- 3.5. Намаляване на отпадъците от селското стопанство и дървопреработвателните предприятия чрез използването им като източник на биоенергия;
- 3.6. Съставяне на регистър на всички производствени фирми на територията на общината и създаване на база данни за отделяните производствени отпадъци от тях;
- 3.7. Предприемане на конкретни действия за недопускане на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци с което ще се спестят значителни финансови ресурси;
- 3.8. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци
- 3.9. Извършване на актуален морфологичен анализ на смесените битови отпадъци

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Богатото биологично разнообразие е един от значимите активи на територията, чието разумно ползване, следва да бъде обект на целенасочена местна политика. Извличането на стопанска изгода в краткосрочен план следва да се осуети, чрез поредица от мерки и дейности, гарантиращи опазването и обогатяването на консервационната стойност на територията. Устойчивото ползване на този ресурс е важен фактор за бъдещия просперитет на местната общност в дългосрочен план.

4. Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие:

- 4.1. Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистемите в защитените територии;
- 4.2. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.
- 4.3. Разработване на общинска програма за опазване на лечебните растения.
- 4.4. Популяризиране на агролесовъдството като форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси, при която се ползват предимствата от биологичното взаимодействие, създаващо се при съвместно отглеждане на дървесна и/или храстова растителност със земеделски култури и/или домашни животни.
- 4.5. Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. географски информационни системи (ГИС);
- 4.6. Изготвяне на дългосрочна програма за адаптиране на новите залесявания към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите при усвояване и редуциране на вредните емисии в атмосферата.
- 4.7. Разкриване/ раширяване дейността на предприятието за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби.
- 4.8. Изграждане и поддържане на мржата екопътеки и кътове за отдих в извънселищни територии

ШУМ

5. Намаляване шумовото замърсяване:

- 5.1. Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;

5.2. Намаляване шумовото замърсяване предизвикано от транспорта.

VIII. Б. - Действия по II –^{ра} Генерална стратегическа цел:

Интегриране общинската политика по опазване на околната среда в секторните политики, чрез отчитане на екологичните изисквания поставени в настоящата ОПООС при планирането на другите общински инициативи, свързани с развитието на икономиката и средата за обитаване. За реализацията на подобна политика е необходим местен институционален капацитет, воля и широка подкрепа от местните общности, както във етапа на формулиране на политики, така и в етапа на тяхната реализация.

Опазването и обогатяването на околната среда на дадена територия не е грижа само на една отделна институция, а зависи от дейността и активността на всички субекти в обществото. Интегрираното управление на околната среда е подход, който се прилага не само на национално, но и на местно ниво. Реализацията на тази стратегическа цел е стъпка в тази посока.

При сегашната структура на местната икономика не се очаква негативно въздействие върху състоянието на почвите. Въпреки това, при по-интензивен стопански растеж в бъдеще чрез интензифициране развитието на земеделието, горското стопанство и добивната промишленост, трябва да се отчита възможността за проявление на дегенеративни процеси. Мерките и дейностите по тази специфична цел са насочени основно към изграждане на знания и умения за превенция на пожари, наводнения и ерозия на почвената покривка.

1. Въвеждане на политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:

- 1.1. Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
- 1.2. Запазване на околната среда в туристически райони.
- 1.5. Запазване и развитие на зелената система;
- 1.6. Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с подобряване състоянието на почвата, избор на подходящи сортове, приспособени към измененията на климата, употреба на торове от естествен произход – оборски тор и компостни материали практики за секвестриране на въглерода /напр. добавяне на биовъглен, отпадъчни продукти и биоресурси, зелено торене (сидерация) и отглеждане на азотфиксиращи култури като боб, леща грах, соя и др.;
- 1.5. Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики, свързани с осигуряване на ефективно напояване на културите, задържане на влагата и температура на почвата;
- 1.6. Възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища;
- 1.7. Управление на заплахите от ерозия чрез прилагане на поясно земеделие, за тревяване на междуредията в трайни насаждения и лозя и др.;
- 1.8. Управление на елементите на ландшафта и пасища чрез интегриране на полуестествени елементи. Отглеждане и управление на ивици и живи плетове на парцелите и по границите им. Създаване на малки площи или ивици земя с постоянна растителност, предназначени да задържат замърсители. Крайречни буферни ивици, ветрозащитни пояси, филтър ивици, валове, контурни тревни ивици – край водни обекти, гори и в обработваеми земи;
- 1.9. Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината;
- 1.10. Почистване на наносни отложения от речните легла с намалена проводимост на територията на общината;
- 1.11. Превенция и управление на риска от горски пожари;
- 1.12. Изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения;

Капацитета на администрацията от различните нива на управление е ключов фактор за прилагането на успешни политики за опазването на околната среда. Разработването и прилагането на годишни програми за обучение на служителите в публичната администрация ще осигурят информираност и нови компетенции, обмен на знания и опит, за по-добро управление на процесите по опазване на околната среда.

2. *Обучение на ангажираните лица от общинска администрация по теми свързани с управление и опазване на околната среда, многофункционално управление на горите и горските ресурси и развитието на екологосъобразни земеделски практики.*

- 2.1. Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране, реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка .
- 2.2. Подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство по направлени превантивен контрол , текущ контрол и последващ контрол
- 2.3. Насърчаване подаването на сигнали и гражданска ангажираност за осигуряване на контрол. Поставяне на кутии за сигнали от граждани в населените места

Широкото участие на обществеността и местните заинтересовани страни в процеса на опазване и обогатяване компонентите на околната среда е важно условие за постигане на целите на програмата. От една страна, хората, живеещи в общината, институциите и организациите са ползватели на природните ресурси, но от друга страна, те са основният източник на заплахи за състоянието на околната среда. Затова тяхната информираност, образованост, разбиране за причините и начините на опазване и мотивирането им за участие са от изключително значение за постигане на целите на програмата. Предприемането на планирани и целенасочени дейности за осигуряване на това разбиране е необходимо за самото прилагане на програмата.

3. *Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда:*

- 3.1. Създаване условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда;
- 3.2. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
- 3.3. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика.

Формулираните по-горе цели на Програмата по Околна Среда на Община Минерални бани представят не само посоката на развитие на политиката в опазването на околната среда през следващите години до 2027, но са и основополагащи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие. Постигането на целите заложи в настоящата програма само по себе си е стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в общината.

При разработването на настоящата програма са използвани следните методи за консултации с обществеността:

- ✓ Информиране на обществеността, чрез публикуване на сайта на Общината на проект на Програма за опазване на околната среда на Община Минерални бани 2022-2027г.;
- ✓ Публикуване на интернет страницата на общината на покана към обществеността и заинтересованите страни за обществено обсъждане чрез споделяне на мнения и предложения на е-мейл за проекта на програмата;

IX. Индикативна таблица на необходимите средства за реализация на ОПООС

Посочените по долу стойности за изпълнение на мерките са ориентировъчни и са приети при ценовите равнища на горива, електроенергия, консумативи и МРЗ към м. Януари 2022г. Друга част от цените ще бъдат определени след провеждане на процедури по ЗОП , а трети по ПСД на съответните проекти.

№	МЯРКА	Прогнозна стойност (лв.)
I.1.	Подобряване качеството на атмосферния въздух в съответствие с изискванията на Наредба No 7 за КАВ	

1.1.	Намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;	Стойността ще се установи с разработката на проектите
1.2.	Усъвършенстване системата за мониторинг и контрол на въздуха.	6000 лв. в т.ч. и проект
1.3.	Саниране на публични сгради за повишаване на енергийната им ефективност.	По проект – прогнозно 120 лв./м.кв
1.4.	Повишаване информираността на населението по отношение КАВ.	5000 лв.
1.2	Осигуряване на необходимото количество и качество вода за населението и промишлеността	
2.1.	Преодоляване недостига на питейна вода за някои селища от общината.	Стойността ще се установи с разработката на проектите
2.2.	Проучване и установяване на местата на сериозни загуби на вода	3000 лв.
2.3.	Изграждане на ПСОВ за с. Минерални бани	по ПСД
2.4.	Обхващане и пречистване на отпадни води от бита и промишлеността	Стойността ще се установи с разработката на проектите
2.5.	Проектно и финасово осигуряване на инициативи свързани с пречистване на отпадни води.	Стойността ще се установи с разработката на проектите
2.6.	Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води	2500 лв. проекти за СОЗ
2.7.	Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси	7000 лв.
2.8.	Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Минерални бани	4000 лв.
1.3.	Подобряване на системата за управление на отпадъците	
3.1.	Включване в системата за събиране на отработените масла, акумулатори и автомобилни гуми	Корпоративно финансиране
3.2.	Поетапно въвеждане на домашно компостиране на биоразградими отпадъци	2500 лв.
3.3.	Подобряване чистотата на населените места на територията на Община Минерални бани	60000 лв.
3.4.	Намаляване на отпадъците от селското стопанство и дървопреработка чрез използването им за биоенергия	Корпоративно финансиране
3.5.	Изготвяне регистър създаване на база данни за отделяните производствени отпадъци	В рамките на служебните ангажменти
3.6.	Действия за недопускане на нерегламентирано изхвърляне на отпадъци	В рамките на служебните ангажменти
3.7.	Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	4500 лв.
3.8.	Извършване на актуален морфологичен анализ на ТБО	7000 лв.
1.4.	Опазване и подържане на богатото биологично разнообразие:	
4.1.	Съхраняване, укрепване и възстановяване на екосистеми в защитените територии	15000 лв.
4.2.	Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси	4500 лв.
4.3.	Разработване на общинска програма за опазване на лечебните растения	3500 лв.
4.4.	Популяризиране на агролесовъдството като форма за многофункционално и екологосъобразно използване на природните ресурси.	6500 лв.
4.5.	Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. географски	5500

	информационни системи.	
4.6.	Изготвяне на дългосточна програма за адаптиране на новите залесявания към климатичните промени и увеличаване капацитета на горите.	10000 лв.
4.7.	Разкриване/раширяване на предприятие за преработка на диворастващи плодове, билки и гъби.	Корпоративно финансиране
4.8.	Изграждане на нови и поддържане на мржата от екопътеки и кътове за отдиш в извънселищни територии.	По проект
I.5.	Намаляване шумовото замърсяване	
5.1.	Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти.	В рамките на служебните ангажименти
5.2.	Намаляване шумовото замърсяване предизвикано от транспорта.	В рамките на служебните ангажименти
II.1.	Въвеждане на политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:	
1.1.	Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство (информационна кампания)	4500 лв.
1.2.	Запазване на околната среда в туристически райони (информационна кампания)	3500 лв.
1.3.	Запазване и развитие на зелената система	Съгласно проект прогнозна стойност 1135 лв/дка
1.4.	Стимулиране на земеделските производители за подобряване състоянието на почвата (информационна кампания)	5000 лв.
1.5.	Стимулиране на земеделските производители за въвеждането на практики за ефективно напояване задържане на влагата и температура на почвата (информационна кампания)	5000 лв.
1.6.	Възстановяване, реконструкция и поддръжка на селскостопански пътища	по ПСД
1.7.	Управление на заплахите от ерозия чрез прилагане на поясно земеделие	по ПСД
1.8.	Управление на елементите на ландшафта и пасища чрез интегриране на полуестествени елементи	по ПСД
1.9.	Отглеждане и управление на ивици и живи плетове на парцелите и по границите им	по ПСД
1.10.	Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината	8000 лв.
1.11.	Почистване на наносни отложения от речните легла с намалена проводимост на територията на община Минерални бани	по ПСД
1.12.	Превенция и управление на риска от горски пожари	В рамките на служебните ангажименти
1.13.	Изграждане на система за предупреждение, наблюдение, прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения	по ПСД
II.2.	Обучение на ангажираните лица от общинска администрация по теми свързани с управление и опазване на околната среда, многофункционално управление на горите и горските ресурси и развитието на екологосъобразни земеделски практики.	
2.1.	Повишаване знанията и уменията на местната администрация за планиране, реализация на дейности и инициативи по контрол на екологичната обстановка	2000 лв.
2.2.	Подобряване контролната дейност на общината за спазване на екологичното законодателство по направления: превантивен, текущ и последващ контрол	В рамките на служебните ангажименти
2.3.	Насърчаване гражданската ангажираност. Поставяне на кутии по населените места за сигнали и предложения на граждани за подобряване управлението на околната среда	5000 лв.

II.3.	Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда	
3.1.	Създаване условия за включване на местното население в инициативи по опазване на околната среда	4000 лв.
3.2.	Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда	2000 лв.
3.3.	Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика	В рамките на служебните ангажименти

X. Организация за изпълнението на програмата, контрол и отчитане.

Програмата за опазване на околната среда на община Минерални бани има продължителност шест години. Началото на реализацията ѝ се поставя през 2022 г., а краят е 31. Декември 2027 г. Тя има отворен характер и може да бъде допълвана и актуализирана, когато това е необходимо.

- ✓ Програмата за опазване на околната среда на община Минерални бани е съгласувана с РИОСВ Хасково – относно необходимостта от извършването на екологична оценка по приемането ѝ - Писмо изх. №.....от.....2022г.
- ✓ Общинската програма за опазване на околната среда на община Минерални бани е приета с Решение /..... на Общинския съвет.

Процесът за организация на изпълнението, наблюдението, контрола и отчета по изпълнението на политиката за опазване на околната среда се организира от Кмета на общината и се възлага на упълномощено от него длъжностно лице.

В процеса на наблюдение Общинската администрация осигурява участието на граждански организации, институции, физически и юридически лица, като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

В този смисъл партньорството между общинските власти, областната администрация, държавата, бизнес субектите, НПО и всички заинтересовани лица и институции осигурява възможност за изпълнение на по-голям обем от планираните мерки и дейности.

Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на ОПООС, финансирането, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури.

Целта на наблюдението е да бъдат отчетени отклонения от програмата, ако такива възникнат на достатъчно ранен етап, така че да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията да се превърнат в непреодолими.

С наблюдението се оценява до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез индикаторите от плана за действия – Приложения 1÷8) и доколко са постигнати целите на ОПООС. Също така се оценява и доколко са спазени основни принципи, като прозрачност и публичност. В случаи, че задачите за съответния период не са изпълнени или не са съблюдавани принципите, се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

Така наблюдението позволява своевременно да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако възникнат промени в условията.

Контролът е инструмента за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнението на ОПООС. Контролът се осъществява от Общинския съвет.

Кметът на община Минерални бани ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на Програмата, а при необходимост внася и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчета се публикува на интернет страницата на общината.

На основание на чл. 79, ал. 6 от ЗООС отчета за изпълнението на Програмата се представя за информация в РИОСВ.

По предложение на кмета на общината ежегодно с приемането на общинския бюджет се определят средствата за изпълнение на приоритетните екологични проекти и дейности, включени в Общинската

програма за околна среда. Дейностите заложи в програмата и плана за действие се вземат предвид и при изготвянето на дългосрочната бюджетна прогноза на общината.

Координатор по изпълнението на Програмата е експерт "Екология" в общината .

XI. ИЗТОЧНИЦИ:

Конвенции:

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания
Рамсарска конвенция за влажните зони
Европейска конвенция за ландшафта
Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство

Директиви:

Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа.
Директива 96/62/ЕО на Съвета от 27 септември 1996 година относно оценката и управлението на качеството на околния въздух.
Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и Съвета за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО.
Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека.
Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.
Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места.
Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества.
Директива 91/271/ЕИО за пречистване на отпадъчни води.
Директива на съвета №92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.
Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и Съвета относно опазването на дивите птици.
Директива 2013/28/ЕС на Комисията от 17 май 2013 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства.
Директива 2012/19/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО).
Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 година относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори, и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО.
Директива 1999/31/ЕО на Съвета от 26 април 1999 година относно депонирането на отпадъци.
Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 година относно опаковките и отпадъците от опаковки.
Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 година относно излезлите от употреба превозни средства.
Директива 2002/96/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 2003 година относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО).
Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 година за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието.

Национални планове и програми:

Национален план за възстановяване и устойчивост.
Европейска „ Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. "

Законо:

Закон за чистотата на атмосферния въздух (обн., ДВ, бр. 45 от 28.05.1996 г.)
Закон за водите (обн., ДВ, бр. 67 от 27.07.1999 г.)
Закон за биологичното разнообразие (обн., ДВ, бр. 77 от 09.08.2002 г.)
Закон за защитените територии (обн. ДВ, бр.133 от 11.11.1998 г.)
Закон за почвите (Обн. ДВ. бр.89 от 06.11.2007 г.)
Закон за отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети (обн. ДВ бр. 43 от 29.04.2008 г.)
Закон за опазване на земеделските земи (обн. ДВ бр. 35 от 24.04.1996 г.)
Закон за защита на растенията, (обн., ДВ бр. 91 от 10.10.1997 г.)
Закон за управление на отпадъците (обн. ДВ, бр.53 от 13.07.2012 г.)
Закон за ратификация на Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане (обн., ДВ, бр. 8 от 26.01.1996 г.)

Закон за опазване на околната среда (обн., ДВ, бр. 91 от 25.09.2002 г., изм. и доп.)

Закон за достъп до обществена информация (обн., ДВ, бр. 55 от 07.07.2000 г.)

Закон за ограничаване изменението на климата (обн. ДВ, бр.22 от 11.03.2014 г.)

Постановления:

Постановление №354 на МС от 28.12. 2012 г. за приемане на Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации.

Постановление №209 на МС от 20 август 2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.)

Правилници:

Устройствен правилник на Министерство на околната среда и водите.

Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда.

Правилник за устройството и дейността на предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда.

Правилник за прилагане на Закона за опазване на земеделските земи (обн., ДВ, бр. 84 от 4.10.1996 г.)

Наредби

Наредба №1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води.

Наредба №1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите.

Наредба №2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници.

Наредба №2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване.

Наредба №3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Наредба №7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места.

Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието.

Наредба за ползването на повърхностните води.

Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони.

Наредба №26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт, (обн. ДВ, бр. 89 от 22.10.1996 г.)

Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (обн. ДВ, бр.71 от 12 Август 2008 г.)

Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите (обн. ДВ, бр.19 от 13 Март 2009 г.)

Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (Приета с ПМС №351 от 27.12.2012 г., обн., ДВ, бр. 2 от 8.01.2013 г.)

Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 107 от 13.12.2013 г.)

Наредба за третиране на биоотпадъците, приета с ПМС №235 от 15.10.2013 г. (Обн. ДВ, бр. 92 от 22.10.2013 г.)

Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, приета с ПМС 277 от 5.11.2012 г. (Обн., ДВ, бр. 89 от 13.11.2012 г., в сила от 13.11.2012 г.)

Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (обн., ДВ, бр. 85/06.11.2012 г.)

Наредба №2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците (обн., ДВ, бр. 66 от 08.08.2014 г.)

Наредба №7 за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци (обн., ДВ, бр. 81 от 17.09.2004 г.)

Наредба №6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.)

Наредба №1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн., ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.)

Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (Приета с ПМС №11 от 15.01.2013 г., обн., ДВ, бр. 7 от 25.01.2013 г., посл.изм. бр. 57 от 28.07.2015 г.)

Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието (Приета с ПМС №339 от 14.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г.).
Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (приета с ПМС №352 от 27.12.2012 г., обн. ДВ. бр.2 от 08.01.2013 г.)

Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (приета с ПМС № 56 от 13.11.2013 г., обн. ДВ, бр. 100 от 19.11.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.)

Наредба за вида, размера и реда за налагане на санкции при увреждане или при замърсяване на околната среда над допустимите норми и/или при неспазване на определените емисионни норми и ограничения.

Други

Общински план за развитие 2014-2020 г.

Програма за управление на отпадъците на община Минерални бани 2022-2028 г.

Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Р.България

Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие

Стратегически план за биологичното разнообразие

Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.

Интернет страница на община Минерални бани - <http://mineralnibani.bg>

Интернет страница на Министерство на околната среда и водите - <http://moew.government.bg/>

Интернет страница на Изпълнителна агенция по околна среда и водите <http://eea.government.bg/>

Интернет страница на НАТУРА 2000 - <http://natura2000.moew.government.bg>

Интернет страница на НСИ - <http://www.nsi.bg/>

Климатичен справочник на България.

Агенция по кадастър.